YÖN
HAFTALIK GAZETE

İSVEÇ SOSYALİST Mİ?

AŞIRI SAĞCI AMA, AMERİKAN UŞAĞI DEĞİL!...

Yıl: 5 - Sayı: 166 3 HAZİRAN 1966 125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Neden Atatürkü sevmiyorlar?

Neden Atatürk'ü sevmiyorlar?

Çünkü Atatürk milliyetçi, onlar ümmetçidirler.

Mustafa Kemal dış düşmana karşı giriştiği mücadeleyi kazandıktan sonra, içte devrimlerine başladı. İlk çabalarından biri, Türkiyeyi ümmetçilikten kurtarmak, sadece Türklere özgü ulusal bir ülke haline getirmek oldu. Hilâfeti sürdürmek isteyenlere verdiği cevap sert ve kesindir: «Ulusumuz, yüzyıllardır bu başı boş düşünceyle yönetildi. Sonuç nedir? Milyonlarca ölü bıraktık. İslâm ülkelerinin önderi olmanın avantajlarından söz ediyorsunuz. Ama ben size diyorum ki ümmetçiliğin bize neye mal olduğuna bir bakınız. Çorak, Necit ve Yemen çöllerinde bıraktığımız Anadolu çocuklarının sayısı bellimidir? Suriye, Irak, Mısır ve Trablusgarp savaş meydanlarındaki kayıplarımız ölçülebilir mi? Hilâfet vasıtasıyla bütün İslâm ülkelerini birleştirmek gibi bir fikir Anadolu halkına değil, bizden sekiz on defa daha fazla olan Afrika ve Asya müslümanlarına hitap etmelidir. Yeni Türkiye halkının yapmak zorunda olduğu başka şeyler vardır. Türk halkı sadece kendi varlığını, kendi bütünlüğünü düşünmek zorundadır.»

Atatürk bilimden uygarlıktan yanadır, onlarsa tutucu, gericidir:

«Atatürk Türkiyeyi Osmanlı İmparatorluğunun boyunduruğundan kurtardığı gibi, İslâm ümmetçiliğinden de kurtarmak kararındaydı. Türkiyenin selâmeti burdaydı. Bu bir tercih meselesi değil, var olmak ya da yok olmak meselesiydi. «Geçmişle, özgür gelecek arasında gerekli seçimi yapmayı iyi bilmek gerekir» diyordu. Bursada vermiş olduğu bir seri konferanslardan birinde «Uygarlık kendisinin dışında kalan her şeyi yakıp yıkmaya kadir bir ateş gibidir. Yıllar yılı, Dünyanın öteki kesimi ilerlerken, biz *yerimizde saymanın ıstırabını* çektik. Şimdi ilerleme sırası bizde. İlhamımızı uygarlık ve bilimden alacağız. Gidişimizin yönü uygarlık ve bilimin yönü olmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti, şeyhlerin, dervişlerin ülkesi olarak kalmak istemiyor artık. Bilindiği gibi, akla uygun ve gerçek olan tek yol uygarlık yoludur. Eksiksiz bir insan olabilmek için uygarlık kurallarına göre hareket etmek gerekir. Hocaların gittiği yolda bulacak neyimiz var. Tek kılavuzumuz Cumhuriyetin yönetici ilkeleri olmadadır...

Yaşamak ve ölmek zahmetine katlanmaya değer tek gerçek, tamamen homojen ve bağımsız bir Türk ulusunun varlığıdır.»

3 Mart 1924 de hilâfetin kaldırılmasını teklif ederken milletvekillerine şunları söylüyordu. «Her ne pahasına olursa olsun Cumhuriyet ayakta kalmalı, desteklenmelidir, zira tehdit altındadır. Keyfî yönetimin hüküm sürdüğü Osmanlı İmparatorluğu şeriata dayanıyordu. Yeni devletin temelleri daha sağlam olmalı, sağlam bir bilimsel temele dayanmalıdır. Hilâfet ve Osmanlı hanedanından kalan her şey kaybolmalı, şeriat mahkemeleri ve hukuku yerini modern mahkemelere ve modern hukuka bırakmalıdır. Dinsel okulların yerini devlet okulları almalıdır. Cumhuriyet, ulusal, birlikçi ve lâyık olmalıdır. (1)

Onlar dış kapitalin çığırtkanlarıdır, Atatürkse ulusal ekonomiden yanadır.

Devrimler ülkenin sosyal çehresini değiştirmişti. Geride Türkiyenin tarımsal ve endüstriyel alanda kalkınması, Batı ülkelerinin ekonomik boyunduruğundan kurtulması kalıyordu. Tarım kooperatiflerinin, kredi kurumlarının, tarım âletlerinin, barajların, artezyen kuyularının yaratılması, atölye ve fabrikaların kurulması, köy içme, sulama sularının sağlanması, okul binalarının yapımı, ulaştırma hat ve tesislerinin temini, her şeyden önce malî bir gücü gerektiriyordu. «... Aşılması gereken çetin engellerden biri para meselesiydi. Hazine bomboştu. Pek az gelişmiş bulunan kredi sistemi hemen hemen kurulmamış denecek gibiydi. Yabancı kapitale baş vurma hususunda büyük bir eğilim vardı. Ve uzmanlar başka çıkar yol bulunmadığını söylüyorlardı. Mustafa Kemal bu teklifi kesinlikle reddetti. Cavit ve suç ortaklarını böyle yollara baş vurdukları için, yabancı kapitali göklere çıkardıkları için astırmamış mıydı? Bir köylü dikbaşlılığıyla durmadan şu sözü tekrarlıyordu. ««Bağımsızlığı kaybetmenin en mükemmel vasıtası sahip olunmayan parayı harcamaktır.» Türkiyenin geçmişi de zaten bunun bir delili değil midir? Türkiyeyi yeniden bu yola sürüklemek isteyenler, Sultanlar tarafından uygulanan çılgınca borçlanma politikasının sonucunu unutmuşlar mıydı? «Osmanlı borçlarını» ve bunun neticesinde meydana gelen yabancı kontrolunu hatırlamıyorlar mı? Bunu hatırlamak bile Mustafa Kemali öfkelendirmeye, utandırmaya kâfiydi. Hayatta olduğu sürece, Türkiyenin böyle bir yola sürüklenmesine asla müsaade etmiyecekti. Ülkeyi, on defa daha fazla bir çabaya yönelterek, ülkenin, kendi öz kaynaklarıyla kalkınmasını istiyordu ve ölünceye kadar hükûmetin bu prensipten şaşmamasını canla başla kontrol etti.» (2)

Atatürk, anti - emperyalist, milliyetçidir, onlarsa emperyalizmin uşaklarıdırlar.

«Tarihte, Mustafa Kemal kadar anti - emperyalist önder azdır. O anti - emperyalistti. Bu anti - emperyalizmi ise milliyetçiliği ölçüsündeydi. İki ilkenin çatışmasını Renan mükemmel bir şekilde gün ışığına koymuştur. Almanya ve İtalya, bir yandan İmparatorluk, öte yandan Papalığa sahip bulunmaları yüzünden, birliklerinin gerçekleşmesinde, nice güçlüklerle karşılaştılar, der ve ekler: «Ulusal bir zihniyetin ilk şartı uluslararası amaç güden her iddiayı uzaklaştırmaktır. Zira evrensellik milliyetçiliğin yıkıcısıdır.» (3). Mustafa Kemal bu gerçeği gözden kaybetmiyordu. Türkiyede, Halife - Sultanın kişiliğinde bir yandan İmparatorluğa, öte yandan Hilâfete sahip bir ülke değil miydi? Ve Türk halkının Osmanlı İmparatorluğu zamanında bir vatana sahip olmaması bu yüzden değil miydi? Mustafa Kemal, geçmişin başıboşluğuna, eski duruma yeniden düşmek istemiyordu. Fetihler peşinde koşmak; din uğruna savaşlara katılmak kadar ona yabancı bir düşünceydi. Ulusun ulusallık çerçevesi dışına çıkan her şeye düşmandı. Zira bir milletin mahvına bu sapınçlıkların sebep olacağını çok iyi biliyordu. Tek amacı, bağımsız, mütecanis, modern, sağlam sınırlarla korunmuş bir Türkiye yaratmaktı. Bundan ötesi onu ilgilendirmiyordu.» (4)

Onlar ütopik Turancı, hayalcidirler, Mustafa Kemal gerçekçidir: Mustafa Kemal, yeni Türkiyenin kuruluşunda kendisiyle işbirliği yapacak yurtsever, cesur mücadele arkadaşları bulmak için o zamanlar çeşitli bölgelerde kurulmuş bulunan cemiyetlere giriyor, onların düşüncelerini öğrenmek istiyordu. Bugünkü Turancılarımızın kurucu dedelerinden olan Enver, Cemal, Talât Paşalar, Cavit, Niyazi gibi şahısların ortaya attığı bu düşüncelerin gerçeklerle hemen hiç ilgisi bulunmadığını anlamakta gecikmedi. «İttihat ve Terakkicilerin yanında, Türk Ocağı denen bir örgüt daha vardı. Bu Türk Ocağından çok bahsediliyordu. Her akşam halk toplantıları yapıyorlar, konferanslar veriyorlardı. Mustafa Kemal iç yüzlerini anlamak için oraya gitti bir gün. Gençliği andoktrine etme çarelerini arayan, «Daha büyük bir Türkiye yaratma» kuramı çevresinde toplanılmasını isteyen beş altı kadar kır saçlı profesörle karşılaştı. Neden sonra birkaç şair, kendilerinden geçmiş bir durumda, Turan ırkının faziletlerini öğmeye geldiler. Bir rüya âleminde yaşar gibi, «Ebedî Turanın» yiğit çağlarından söz ettiler. Turan çeşitli Türk halklarının müşterek, garip ve mistik bir vatanıydı. Mustafa Kemal kendi kendine buraya ne diye geldiğini sordu. İttihat ve Terakkicilerin demagojilerine kızıyordu, ama gerçekçilikten zerrece nasibi olmayan bu Türk Ocağı kâhinleri onu tiksindirmeye başlamıştı. Gerçekçilikten bu kadar uzak bir fikir bir ulusu yeniden yaratamazdı. «Büyük bir Türkiye yaratmak?» Bir rejim kendi elindekini muhafaza etmekten âcizken büyük bir Turan ülkesi yaratma çabası ne ifade ederdi. (5) Nitekim Turancılık fikri Osmanlı İmparatorluğunun başını yemişti. Bütün Türkleri bir araya toplama kaprisine kapılan Enver Paşa Osmanlı İmparatorluğunu savaşa sürüklemiş, Ordunun gözbebeği. çiçeği olan yüz bin kişilik bir kuvveti son bahar gibi en olmayacak zamanda Rusyaya karşı savaşa sürükleyerek, tabiat şartlarının kurbanı etmişti.

Büyük kısmı Benois - Mechin'in, yâni tamamen tarafsız bir yazarın eserinden aktarılmış olan yukardaki yazı anti - kemalistlerin iç yüzünü ortaya koymaktadır. Kendilerine, tıpkı İstiklâl mücadelesi zamanındaki yeşil sancaklı yobazlar gibi, dindar süsü veren dini kalkan edinen, aslında gece kulüplerinde ve özel toplantılarda yapmadıkları ahlâksızlıklar kalmayan kapitalistler tarafından kullanılan anti - kemalistlerin, yâni gericilerin, yâni ümmetçilerin, tutucuların, bilim düşmanlarının, uygarlık düşmanlarının, İslâmizm çığırtkanı kuklaların ipleri gariptir ki, İslâm Dünyasının lideri olma çabası güden Kahirenin değil Beyaz Sarayın elindedir.

ERDOĞAN ALKAN

---

(1) Benoist Mechin, Mustafa Kemal

(2) Benoist Mechin Mustafa Kemal.

(3) Ernest Renan: Entellektüel ve Moral reform

(4) Benoist Mechin; Mustafa Kemal.

(5) Benoist Mechin; Mustafa Kemal.

«Dediler ki: Yerli Sanayii Kalkındırma Kanunu Vardır...»

Tutmuş, Söke'deki işlerini bırakıp Ankara'ya gelmiş. İlçedeki bazı yakın dostları, tanıdıkları «git» demişler, «öğren» demişler, «hani biliyorsun, bir tuttursan Yerli Sanayii Kalkındırma Kanunundan yararlanırsın» demişler. O da akıl yatırarak, tutmuş Başkent Ankaraya gelmiş.

İlkin ilgili Bakanlıklara uğramış. Zorluk çıkarmak istemişler. «Elinde tavassut mektubu var mı?» demişler. «Yok» demiş... «Yok ama, elimde bu ülkenin yurtaşı olduğuma dair kafa kâğıdı var»... Dişli olduğunu anlayınca susmuşlar. «Peki öyleyse, Makine Kimya Endüstrisine uğra» demişler. Uğramış, «Fen Fakültesine git» demişler. Gitmiş, «bizim yetkimiz yok» diye yanıtlamışlar. Şaşırmış, «Allah Allah, nasıl olur, hani buralar en yüksek makamlardı, hani buralar en yüksek ilim kurumlarıydı...» «Belki» diye düşünmüş, «İstanbul'dadır en yetkili kurumlar, gelmişken bir de İstanbul'a uğrayayım.»

Kalkmış, İstanbul'a gelmiş.

Gün, 12 Mayıs 1966... Aksaray'da karşılaştık. Köylümdü, adı Ali Demirci idi. Çocuktum, köyden çıkıp Söke'ye gittiklerinde «N'apsın» diyorlardı, yaşlılar, «tilkinin bakır sıçtığı yerde ne iş görsün *Demirci Kâmil*. Oğlu Ali akılı çıktı maşallah, Sökede iyi iş görürler...»

«İşler nasıl» dedim...

«İş yok» dedi ve ilâve etti: «Yörede iş çoktur diye memlekette ne kadar tamirci, kaynakçı, bizim gibi soğuk demirci varsa Sökeye yığılmış. Bu bakımdan özenilecek bir kazanç durumu yok Sökenin eski geliri de yok gayri, Menderes yıldan yıla daha büyük gazapla geliyor, ovanın ne bereketi varsa silip süpürüp götürüyor. Hem biliyorsun, ovayı bütün Sökeliler işliyemez, birkaç enseli sahibi vardır ovanın. Sonra, bütün yaptığımız işler de veresiye. Elimize külçe para geçmediğinden, soğan tuz parası oluyor taksitler. Mali yılbaşında elimizde vergi ödeyecek para kalmıyor bakıyorsun. Senin anlıyacağın, karşıdan hoş gelen ses davul sesi. Söke de böyle işte...»

Yeni bir yapım sahası yaratmak gerekiyordu. Motor filitresi imalini geçirmişti aklından Yakınlarına açmış, olumlu karşılamışlardı. Onun için buralardaydı. Elinde iki filigranlı kâğıt nümunesi vardı. Bütün Ankarayı dolaşmış, elindeki kâğıtların hangisinin benzin ve mazot geçirgenliğine sahip olduğu hakkında bir fikir alamamıştı. Eğer bir fikir alabilseydi, ithal edilerek milyonlarca dövizin dışarı akmasına sebep olan motor filitrelerini yapmağa hazırdı. Yerli Sanayii Kalkındırma Kanununa göre hükûmet filitre ithalini durdurur, yapacağı işi destekliyebilirdi. Ama ilgili yerlerden bir fikir edinebilseydi...

«Haydi Teknik Üniversiteye gidelim» dedik.

Motorlar Enstitüsü ilgililenirmiş böylesi konularla, filitreye takılan geçirgen maddenin adı nedir, geçirgenliği yüzde kaçtır, hangi madde hangi motor yağını geçirebilir, hep bilirlermiş. Vardık, Maçka Kimya'ya uğramamızı söylediler. Uğradık. Petrol şubesine bakalım ilk dedik. Baktık. Petrol şubesi başkanı böylesi konularla kendilerinin uğraşmadıklarını, yukarı kimya şubesine çıkmamızı, fakat bu işin kolay başarılamıyacağını, ithalâtçı tüccarlar yarından sonra filigranlı kâğıt ithalini durduruverirlerse ne yapacağımızı, söyledi, hatırlattı sordu. Eksik olmasınlar. Arkadaşın memleket hayrına bir teşebbüse geçtiğini, bu teşebbüsten yerli sanayiin kıvanç duyması gerektiğini nedense belirtmediler. Anlaşılan, Türk ustasının hiç bir iş yapamıyacağı fikri bir çoklarına olduğu gibi sayın profesörümüze de hâkimdi. Telkin üstüne yukarı, Kimya şubesine çıktık. Kimya şubesinin öğretim görevlilerinden bir sayın profesöre derdimizi anlattık. Dinlediler, dinlediler, kendilerinin yekten bir şey diyemiyeceklerini, yandaki makina şubesinin bu işlerle daha yakından ilgili bulunduğunu, oraya geçmemizi söylediler. Geçtik. Makina sekreterine durumu bir daha anlattık. Sekreter hanım, kendi öğrencilerinin Gümüşsuyu Motorlar şubesinde ders gördüklerini, bu işi en iyi Gümüşsuyunun bileceğini, oraya gitmemizi söylediler.

Gitmedik, çünkü oradan geliyorduk. Ama anlaşılıyordu ki, bir kısır döngü içinde habire dönüyor, atlatılıyor, çevriliyorduk. Ali Usta, umudu kesti. «Ben Sökeye dönüyorum, sen de bunu bir kalem çiziktiriver, gazetelerden birine yolla» dedi.

Yazdım, size yolladım. Ama Ali Usta şimdi Söke'de tedirgin ve çaresiz. Motor filitrelerindeki kâğıdın adını kendine bildirecek ve Türkiyede var olduğu söylenen Yerli Sanayii Kalkındırma Kanununun tatbik alanını gösterecek birini bekliyor.

Boşuna mı dersiniz?

ÜNAL TÜRKEŞ

HAFTALIK FİKİR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soysal — Doğan Avcıoğlu İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES : Yazı İşleri: Sümer Sokak No: 16/8, Yenişehir — ANKARA Telefon: 176089 — İstanbul Bürosu (Satış İlân ve Abone İşleri): Mollafenari Sokak No. 32, Cağaloğlu — İstanbul. Telefon: 228576 — Posta Kutusu: 512 İSTANBUL.

ABONE : Bir yıllık (52 sayı) 60 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 15.— T.L. dır. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dır.

İLÂN : Beher sütunda santimi 25.— T.L.'dır Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

BAKIŞ

SEÇİMLER

Aslında önemsiz olan kısmî Senato Seçimleri, muhalefet tarafından Başbakan Demirel'e verilecek bir güven oyu meselesi hâline getirildiği için büyük önem kazanmıştır. Muhalefet lideri Sayın İnönü, iktidar değişikliğine yol açan Milletvekili seçimlerinde gösterdiğini kat kat aşan bir çabayla şehir şehir dolaşmakta ve doğru yola girmesi için A.P.'ye seçmenin ders vermesini ısrarla istemektedir. Bir kısım A.P. seçmenini etkileyebilecek durumda bulunan Bölükbaşı, Demirel ekibini hırpalama yolunda bütün hitabet silâhlarını seferber etmiştir. T.İ.P. ve öteki partiler de olanca güçleriyle A.P. yöneticilerine yüklenmektedirler.

Seçmen, muhalefet partilerinin arzuladıkları biçimde, oy kaybına yol açarak, Demirel ekibine gerekli dersi verecek midir? Milletvekili seçimlerinde oyların yüzde 53 küsurunu alan A.P., diyelim, yüzde 50'nin altına inecek midir? Normal işleyen çok partili bir sistemde, A.P.'nin büyük oy kaybı ile seçimden çıkacağı muhakkaktır. Bir parti ki, yedi aylık koalisyon dönemini, «ortaklarım beni çalıştırmıyor» diye tam bir aciz içinde geçirmiştir; tek başına iş başına gelince de, kendi yetkililerinin bile kabul ettiği apaçık iktidarsızlığının kabahatını tam bir fütursuzlukla muhalefete yüklemiştir. Eğer uyguladığımız siyasî sistem, temelinden sakat değilse, mevcut şartlar altında A.P.'nin bir miktar oy kaybetmesi gerekecektir. Kaybedecek midir? En iyimserlerimiz bile bu soruya «elbette» cevabını vermekten çekinmektedirler. İktidar değişikliğine yol açmıyan bir seçimde, iktidarda bulunmanın verdiği avantajla, A.P.'nin, oy yüzdesini arttırması dahi korkulan, fakat ciddi bir ihtimal olarak ileri sürülebilmektedir. Eğer bu son ihtimal gerçekleşirse, rejimin bir seçmen «müeyyide» sinden yoksun bulunduğuna hükmetmek gerekecektir.

ORTANIN SOLU!...

İsmet Paşa, sanırız ki, rejimin iflâsını ilân eden böyle bir ihtimali önlemek için, bütün ağırlığıyla, seçim mücadelesine atılmıştır. Fakat ne pahasına? C.H.P., A.P.'nin ilerlemesini durdurabilmek için, »ortanın solu» sloganını terkederek, sağa kaydığı intibaını uyandırmak ihtiyacını duymuştur. A.P. yi önlemenin yolu, eğer sağa yönelmekteyse, rejimin, bu takdirde de sıhhatli bir gidiş içinde bulunduğunu söylemek güçtür.

«Ortanın solu» nun bir slogan olarak terki önemsiz sayılabilir. Fakat unutmamak gerekir ki, C.H.P., varlıklı sağcı seçmenlerinin oylarını bu slogan yüzünden kaybetmiş değildir. İngiltere'de sosyalistler, uyguladıkları politika işlerine gelince, kapitalistlerin, son seçimlerde olduğu gibi, cömertçe oylarını alabilmektedirler. C.H.P., 1965 seçimlerinde, tarımın vergilendirilmesi, servet beyanı, toprak reformu ve dış politikada bağımsızlığa yöneliş eğilimi gibi, aslında memleket ihtiyaçlarına nazaran çok yetersiz kalan mütevazi tedbirler, bir kısım varlıklı partililerin çıkarlarına dokunduğu içindir ki, yenilgiye uğramıştır. Varlıklılar, nüfuzları altındaki seçmen kütlesini de peşlerinden sürükleyerek, partinin hezimetine yol açmışlardır. Kabahat, masum bir sloganda değildir. Çıkar çevreleri, boş sloganlardan ürkmeyecek kadar, çıkarlarını bilen kişilerdir.

C.H.P., şimdi bu seçmenleri yeniden kazanmak ve sandık başına getirmek çabası içindedir. Bu sebepledir ki, C.H.P., yalnız «ortanın solu» sloganından vazgeçmekle kalmayıp, çıkar çevrelerini ve hattâ Washington'u ürkütebilecek davranışlardan da dikkatle kaçınmaktadır.

Bir partinin, Anayasa ilkeleri ve programının hudutları çerçevesinde, oy kaybettirici davranışlardan kaçınmasını ve kaybettiği oyu kazanmaya çalışmasını anlayışla karşılamak gerekir. Nihayet bir partinin başlıca görevi, oy sayısını arttırmaktır. Ne var ki, dünyanın bir çok ülkelerinin bir kalkınma hümması içinde bulundukları bir çağda, ilerici olma iddiasındaki bir büyük partinin, daha köklü reformist görüşlere yönelmesi şart iken, yarı yoldan geriye dönüş yapıyormuş intibaını vermek zorunda kalması, memleket ve çok partili sistem hesabına cidden büyük bir talihsizliktir.

Denebilir ki, bu bir seçim taktiğidir. Değişen bir şey yoktur. C.H.P. seçimlerden sonra, tekrar «ortanın solu» na doğru yönelecektir. Belki. Fakat, çoğunluğu statükodan yana olan bir partinin sola açılışı, aslında normal değildi. Reformizmi benimseyiş, büyük prestije sahip bir liderin bütün ağırlığını koyması sâyesinde, teşkilâta rağmen gerçekleştirilme yolundaydı. Reformizm, liderin azimli ve tâviz vermez tutumu ile, parti teşkilâtına az çok mal edilerek, zamanla bir güç kazanabilecekti. Daha ilk adımda gösterilen tereddüt, bir seçim taktiği dahi olsa, statükocu unsurları güçlendirerek, partinin gidişini olumsuz yönde etkileyebilecektir.

Aslında talihsizlik, küçük kasaba burjuvazisini ve onun aracılığı ile kütleleri nüfuzu altında tutan büyük burjuvazinin, her tarafından çöken köhne düzeni her ne pahasına olursa olsun sürdürme hırs ve miyopluğundan ileri gelmektedir. Yirmi küsur yıllık denemenin gösterdiği üzere, oy mekanizması, geniz ölçüde bu statükodan yana güçlerin elinde bulunmaktadır. En mütevazi reform teşebbüslerine dahi karşı koyan hâkim sınıf, oy kudreti sâyesinde, parlmanter sistemin ve büyük siyasî partilerin az çok reformist bir nitelik kazanmalarını fena halde engellemektedir.

T.İ.P.'E GELİNCE!...

Statükodan yana güçlerin, görünüşe göre, oy mekanizmasını ellerinde tuttukları böyle bir siyasî ortamda, köklü değişiklikler isteyen ilerici çevrelerin ümit bağladıkları T.İ.P. ne yapabilecektir? Milletvekilleri seçiminde 15 kişiyle parlâmentoya girerek, T.İ.P., küçümsenmiyecek bir başarı sağlamıştır. Bu ilk büyük adımdan sonra T.İ.P.'in, önümüzdeki seçimlerde, normal olarak, oyunu, önemli ölçüde arttırmasını beklemek gerekecektir. T.İ.P.'in oylarında bir duraklama ve gerileme, memleketin hayâl kırıklığı veren siyasî manzarası içinde, önemli bir ümit ışığını daha zayıflatabilecektir. Temenni edelim ki, T.İ.P., bugünkü siyasî sistemin de kaderini tâyin edebilecek nitelikte gözüken seçim imtihanını başarıyla atlatsın ve seçmen «müeyyide» si A.P.'ye karşı işlesin.

Doğan Avcıoğlu

Seçim Kampanyasının Baş Yıldızı: Bölükbaşı

Bölükbaşı cezaevinden çıkarken ailesi ve taraftarları arasında

Seçim kampanyasında CHP, komunizmin akıllı düşmanı ve özel teşebbüsün en sağlam teminatı olduğunu ispata çalışırken ve ağır baskı ve hücumlar altındaki TİP hayat hakkı elde etmek peşinde koşarken, AP'nin seçim uzmanlarını en fazla titreten kişi, Türk politikasının orijinal siması Osman Bölükbaşı oldu. Bunda Bölükbaşının sert ve etkili hitabeti kadar, AP'li seçmenler için Millet Partisinin bir alternatif teşkil edişinin payı vardır: AP'li seçmenin CHP ye geçmesi imkânsız gibidir. TİP e kayış, uzun vadeli bir meseledir. Halbuki eski DP'li seçmenlerin önemli bir kısmı, 1961 seçimlerinde «Kır At» a binip kampanyaya çıkan ve İnönüye en ağır hücumları yağdıran Bölükbaşının partisine gitmişlerdir. Bu seçimde de partiye kırılan AP'li seçmenler için, sığınabilecekleri en yakın kapı, Bölükbaşıdır. Bölükbaşı da akıllı, renkli ve dinamik bir kampanya ile, bu oy kayışını sağlamaya uğraşmaktadır. Bu kampanya hayli etkili olmalı ki, AP'nin kıt muhayyileli kurmayları, aşırı sağcı Bölükbaşıyı dahi, radyolarda ve meydanlarda komünistlikle suçlama marifetini gösterebilmişlerdir! Muammer Aksoy hariç, bütün sosyalistleri komünist sayan ve Sovyetler ile imzalanan masum bir kültür anlaşmasını büyük mesele yapan Bölükbaşının komünistliği, senato seçimlerinin en eğlenceli olayını teşkil etmiştir. Solun her türlüsüne karşı olan aşırı özel teşebbüsçü Bölükbaşı'nın komünistlik iftiralarına radyolardan günler boyu *verdiği cevaplar*, pek çok kişiye tatlı vakit geçirmiştir. Bu arada Bölükbaşı, Batılı anlamı ile aşırı sağcılığın ne olduğunun mükemmel bir örneğini ortaya koymuştur: Batılı aşırı sağ partiler, her şeyden önce koyu milliyetçidirler ve iç politikadaki akıl dışı muhafazakârlıklarına rağmen, yabancı uşaklığına şiddetle *karşıdırlar. Batıda* Amerikan uşaklığı yapan aşırı sağcı parti yoktur denebilir. Halbuki az gelişmiş ülkelerde, aşırı sağcılık, milliyetçilik ve mukaddesatçılık taslayan siyasî partilerin bir çoğu, aslında kompradorların nüfuzu altında yabancı uşaklığı yapan teşekküllerdir. Bölükbaşı, seçim kampanyasın*da ve daha önce Kıbrıs müzake*relerinde aşırı sağcı, fakat gerçekten milliyetçi bir partinin lideri olduğunu ispatlamıştır. Bölükbaşı, konuşmalarıyla, kompradorları ve sırtlarını yasladıkları Sam Amca'yı silkelemeyi bilmiştir: «Amerikan sirklerinin palyaçolarına», «menfaat şebekelerinin bir kuyruklu yıldız gi*bi sahneye çıkardıkları sahte* değerlere», «üç gün içinde milyonlar sahibi olmuş vurguncülara», «Alameriken kurnazlara», «Amerikan uşağı sahte mukaddesatçılara ve masonlara» şiddetle çatan Bölükbaşı, her milliyetçi gibi, bağımlı dış politikayı eleştirmiştir. Bölükbaşı, 27 Aralık 1965 te Kıbrıs meselesiy*le ilgili Genel Görüşme sırasın*da şöyle diyordu: «Kuvvetli ve zenginin ağzına bakan ve hareketlerini ona göre ayarlayan bir devlet, dış politikada itibar sahibi olamaz. O kadar ki bir gölge gibi kendisini takip ettiği devletler dahi ona itibar etmezler. Bugün Türkiyenin karşılaştığı manzara ve hak yolunda yalnız *kalışı, bu acı hakikatın bir ifa*desi değil midir? Yıllardan beri dostluk, ittifak ve insan hakları edebiyatı ile uyutulmuş olan Türkiyenin bugünkü yalnızlığı, artık herkesin gözünü açmalı, dış politikada yeni bir tutum içine girmelidir».

Geçen hafta Ankarada yapılan Millet Partisi açık hava mitinginde de, Bölükbaşı, bir TİP hatibi gibi, genellikle çok fakir çevrelerden gelen seçmenlerine, Amerikan üslerini bütün tehlikeleriyle anlatıyordu:

«İhtilâlden evvelki iktidar, ayak üzeri konuşmalarla dahi, Türk toprakları üzerinde Amerikaya tehlikeli imtiyazlar tanımıştır. Bu sözde ikili anlaşmalar, bugün dahi TBMM'nin meçhulüdür.

Bu üslerde hangi silâhlar vardır? Bunlar günün birinde kimin kararıyla kullanılacaktır? Bu üslerdeki Amerikan uçaklarının ve silâhlarının devletimizin başına büyük gaileler açabilecek şekilde kullanılması fiilen önlenmiş midir?

Bu suallerin cevabını bir parti lideri ve milletvekili olarak biz bile bilmiyoruz. Aylardan beri bu meseleler üzerinde durulduğu halde hükûmet, Meclisi aydınlatmamış ve her haliyle âdeta Amerikanın imtiyazlarına kanat geren bir siyanet meleği rolünü oynamıştır.

Kamu oyunun ve muhalefetin baskısı üzerine Amerika ile yapılmış bulunan bu ikili anlaşmaların tekrar gözden geçirileceği söylenmiştir. Hükûmet böylece, bu ikili anlaşmaların Amerikaya Türkiye için zararlı ve tehlikeli imtiyazlar tanıdığını itiraf etmiştir.

Bu anlaşmaların gözden geçirileceği bizi rahatlatmaya yetmemektedir. Çünkü Demirel mızrağı çuvala sığdırmak isteyen sözde bir kurnazlıkla «Topraklarımızda Amerikan üssü yoktur, tesisleri vardır.» gibi anlamsız sözlerle gerçeği örtme çabasındadır.

Bu zihniyette olan ve Amerika söz konusu olunca Kraldan ziyade kral taraftarlığı yaptığı görülen bir Başbakanın yapacak müzakerelerde devletimizin hakkını, haysiyetini ve emniyetini kati derecede koruyamayacağı endişesi içindeyiz.

Demirel'e soruyoruz. Üs ile tesis arasında acaba hangi farkı görmektedir?

Topraklarımızdaki Amerikan üslerinde bulunan silâhların ne olduğunu biliyor muyuz?

Bunların kullanılması fiilen bizim kontrolümüzde midir?

Amerikan uçaklarının şu veya bu devleti aleyhimize sevkedebilecek hareketlerde bulunmasına mâni olmak imkânına fiilen sahip miyiz?

Bu Amerikan üslerinden kalkacak uçaklar yarın şu veya bu devletin topraklarına atom bombaları atarlarsa Türkiye'nin göreceği mukabele memleketi bir büyük mezarlık haline getiremez mi?

Biz Millet Partisi olarak NATO'ya ve Garp blokuna bağlıyız.

Komünist tehlikesinin karşısındayız. *Ama dostluk* ve ittifakın peyklik haline getirilmesine karşıyız. Topraklarımızdaki Amerikan üsleri üzerinde Türk devletinin hâkimiyet hakkına uygun ve emniyetini sağlayacak tesirli murakabe ve kontrol imkânlarının sağlanmasını ve bu üslerin diğer NATO devletleri topraklarındaki üslerin statüsü*ne irca edilmesini,* Kıbrıs genel görüşmesinde ifade ettiğimiz üzere ısrarla istiyoruz. Amerika ile yapılacak müzakereler böyle bir sonuca bağlanmazsa ve varılacak neticeler Meclisin tasdikine sunulmazsa Demirel'in yakasını bırakmıyacağız.»

Bölükbaşının, alameriken AP kurmayları tarafından komünistlikle suçlanmasında, bu milliyetçi tutumunun da payı olsa gerektir.

Bölükbaşı, Kırşehirde çiftlik sahibi olan bir babanın oğludur. Fransada matematik okuduktan sonra bir süre Kandilli Rasathanesinde çalışmış, sonra Ankaraya gelerek çok partili hayata geçiş günlerinde DP saflarında politikaya atılmıştır. Bir muvazaa partisi saydığı DP'den çabuk ayrılarak Millet Partisi kurucuları arasında yer almıştır. 1961 seçimlerinden büyük bir güç olarak çıkan «terazili parti» yi, ekip çalışmasındaki başarısızlığı yüzünden hovardaca harcamış, fakat «kartallı parti» yi yine de 30 kadar milletvekiliyle Meclise sokmayı başarmıştır.

Bölükbaşının ve partisinin Orta Anadoluda sosyolojik bir temeli vardır. Ankara, Kırşehir, Konya, Yozgat havalisinde, özellikle Alevî oylarının küçümsenemiyecek bir kısmı, devamlı Bölükbaşıya gitmiştir. Orta Anadolunun fakir ve sadık köylülerinin yanısıra, şehirlerde Bölükbaşının «erkekliğine» ve «doğru sözlülüğüne» tutkun bazı fakir ve müteassıp çevrelerin oyları Bölükbaşıya kaymaktadır. Büyük iş çevreleri ve kompradorlar, genellikle, Bölükbaşı'ya iltifat etmiş değillerdir. Bölükbaşı, daha çok Anadolu'da yeni sivrilmiş, aşırı muhafazakâr iş adamlarından destek görmüştür. En fakir çevrelerin oylarını almasına ve büyük iş çevreleri kompradorlardan iltifat görmemesine rağmen, Bölükbaşı aşırı özel teşebbüsçüdür. Fakat iktisadî görüşleri demode de bulunsa, üstünde yaşadığı topraklara sıkı sıkıya bağlı milliyetçi bir vatan evlâdı olduğu için saygı değer bir liderdir. İçinde yaşadığımız günlerde, her Türkün sahip olması gereken vatanseverlik dahi, ayrı bir değer kazanmıştır.

Odalar Birliği Genel Kurulu

Odalar Birliği Genel Kurulu, *bu cins toplantılarda her zaman* görüldüğü üzere, çeşitli tellerden çalınan bir iç boşaltmaya vesile oldu. Bir delege, «özel sektörün, traktörleri devletten 15 bin lira pahalı» sattığını açıkladı. Bir başkası, Mehmet Turgut'un baş sallayarak belirttiği tasvibini kazanacak biçimde pet*rolde yabancı şirket* savunuculuğunu yaptı: «Petrol işi zordur, arkadaşlar. Abdülhamit zamanında bezir yağı yakardık. Kendimiz yapamazdık». Erzurumlu bir delege ise, sosyalistlere karşı iş adamlarını savundu: «Ben Türkiyede namusu ile çalışmayan iş adamı hiç görmedim. Karılarımız hâlâ elle çamaşır yıkıyor. Bizde lüks yoktur. Bizim malımızı, paramızı almak istiyenlere hemen söyliyelim: Hava alırlar, hava...»

İhracatçı İzmir delegeleriyse, Ortak Pazardaki Yunan oyunları üzerinde durmuşlar ve Komünist Çin ile ticarî ilişkilerin kurulmayışını yermişlerdir: «Yunanistan, Türk mallarına karşı bir baltalama hareketine girişmiştir. Bu yüzden önemli ihraç mallarımız, dışarıda rağbet görmemektedir. Yunanistan, Ortak Pazar devletleriyle gizli protokoller yapmaktadır. Ticaret Bakanlığı bunları tesbit edip iptali için harekete geçmelidir...

Komünist Çin gibi 800 milyonluk dünyanın en geniş pazarıyla ticarî ilişkimiz olmaması hatadır».

Bir delege de adına miliyetçi denilen komünizm tüccarlarına, teşekkülün öncelikle iş sağlamasını ve bu gençlerin Odalar Birliği matbaasında çalıştırılmasını istedi !Fakat asıl kıyamet, yatırım kotalarında kullanılmak üzere Birlik emrine verilen dövizin, Yönetim Kurulu üyeleri arasında paylaşıldığı iddiası üzerine çıktı. Meselâ üyelerden Sakıp Sabancı'ya 1,7 milyon dolar döviz ayrılmıştı. Bu yolda verilen önergenin engellenmesi için Başkanlık Divanı, doğrusu böyle güçlük çekti. Birlik Başkanı Sırrı Enver Batur, «Hiç kimsenin şeref ve haysiyetiyle oynanamaz. bu tüccarlığa yakışmaz» diyordu. Sapancı da, «Bu gibi hareketler, beni yatırım yapmaktan alakoyamaz. Yatırım yapmakta devam edeceğim» diye kendini savunuyordu. Bu çok nâzik mesele, Başkanlık Divanının, konunun aydınlandığını ileri sürerek, kimseye söz vermemesi üzerine ka*pandı.*

Tenkitleri cevaplandıran Batur da, «Özel sektöre karşı güdülen düşmanlığa artık bir son verilmelidir» dedikten sonra, Çetin Altan'ın ısrarlı yazılarıyla devlete devri şimdiye kadar engellenen tüccar elindeki 1962 yılı tütününün satılacağı müj*desini delegelere duyurdu.*

Bu minval üzerine giden «her telden» toplantısında, özel sektörün kalkınma görüşünü açıklayan bir broşür dağıtılmıştır. Odalar Birliği adına yayınlanan broşür, her zaman olduğu gibi, bol ücretle dost profesörlerden birine, dostlar alış verişte görsün hesabı, yazdırılmıştır. Delegelerin genellikle okuma zahmetine dahi katlanmadıkları ısmarlama broşür, özel sektörün büyük güce kavuştuğunu, spekülâtif yatırımlardan ciddî yatırımlara yöneldiğini ezbere ileri sürdükten sonra, acayip bir mantıkla, «Türkiyede sosyalizmle kalkınma olmaz. Zira kuvvetli ve geniş bir özel sektör vardır» sonucuna ulaşmaktadır! Halbuki Marks, kuvvetli ve geniş özel sektör olan yerde, sosyalizm olur demişti. Özel sektörün bol paralarla nasıl bilgisiz ve acemi savunucular bulduğunu belgelemek için, Marks'ı kahkahalarla güldürecek bu iddiayı sütunlarımıza alalım: «Sosyalizm ile kalkınma olamaz... Yatırım gücü yönünden, devletle başbaşa giden kuvvetli bir özel sektöre sahip Türkiyede, sosyalizmin müdafaasını memleketin iktisadî gerçekleriyle kabili telif görmemekte olduğumuzu belirtmek isteriz. (Türkiyede), kuvvetli ve genişliği asla küçümsenmiyecek bir özel sektör mevcuttur. Böylece büyük bir güçten Türk ekonomisini mahrum etmek, kalkınma hızını geniş ölçüde azaltmak, hattâ kalkınmayı tamamen durdurmak demektir.

Bugün sosyalizmin tatbik edilmekte olduğu hiç bir az gelişmiş ekonomide başlangıçta özel sektör, Türkiyede mevcut olan büyüklük ve kuvvette değildir.»

Broşürün sosyal adaletin gerçekleştirilmesiyle ilgili görüşleri de ilgi çekicidir. Broşür, Batıda vergileme yoluyla gelir farklarını azaltma politikası - ki İsveç bunun en başarılı örneğini vermiştir - uygulanmaktaysa da, bu yoldan yapılabilecek «düzeltmeler mahduttur» hükmüne varmaktadır. Vergilerin arttırılma*sı endişesi, broşür yazarını* böyle bir hükme sevketmiştir. Broşür yazarına göre, gelir farkları-

nın azaltılması ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesi, asıl devletin, fertlere «eşit eğitim ve eşit fırsat sağlamasıyla» olurmuş. Peki devlet, bunu, mutlu azınlığa zarar vermeden nasıl yapacaktır? Bu yolda gerekli muazzam harcamalar için, değirmenin suyu nereden karşılanacaktır? Gelir dağılışındaki adaletsizliğin yarattığı lüks harcamalar ve israf, yüksek gelir kaynakları kontrol altına alınmadan nasıl önlenecektir? Zengine ilişmeden, zengin ile fakir arasında fırsat eşitliği nasıl olacaktır? Broşür, devletten, bir somunla kırk kişiyi doyuran İsa gibi mucizeler beklemektedir!

Şadi Alkılıç'ın Yargıtaya cevabı

Şadi Alkılıç, 6 küsur yıl hapisle sonuçlanan duruşması sırasında, İstanbul Beşinci Ağırceza Mahkemesi kanalıyla, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunun 19 Nisan 1965 tarih ve 150 sayılı kararını cevaplandırmıştır. Alkılıç'ın çok sert bir üslûpla yazılmış cevabının önemli kısımlarını yayınlıyoruz:

«Bu dâva beynelmilel bir duruma girmiş, ünlü İngiliz düşünürü Bertrand Russell, ayrıca Oxford ve Cambridge Üniversiteleri profesörleri M. Dobb ve Ayar, İtalyan Cumhurbaşkanı Saragat, Sosyalist Parti lideri Nenni, Ankaradan Prof. Bahri Savcı, Prof. Sadun Aren (yazıda komünizm suçu yoktur - diye bilirkişi raporları vermişlerdir.

Şadi Alkılıç

Ceza Hukukunun en basit, en ilkel kaidesi: **İsmi konmıyan suça ceza verilemez** prensibi, Temyizin bu son kararıyla ihlâl edilmiş, çiğnenmiştir. Çünkü kararda aynen **(Komünizm propagandası olsun veya olmasın)** kaydı ile, yâni (katil olsun veya olmasın) gibi bir hüküm ile bana ceza istenmiştir. Halbuki teamüle göre, (komünizm) suçtur. (Sosyalizm) suç değildir. (......)

Bu şekilde açıkça sosyalizm cezalandırılmıştır... Evet, Ceza Daireleri Genel Kurulunun bu 150 sayılı kararıyla sosyalizm cezalandırılmıştır. Çünkü:

Bu kararda, (komünizm propagandası olsun veya olmasın, Ceza Kanununun 142. maddesine aykırı bir yazıdır) diye aynen açıkca kayıt vardır (......)

Çünkü:

Mahkeme dosyasında mevcut, bilimsel bilirkişi raporlarında ve İstanbulun iki mümtaz, tesir altında kalmaz, korkmaz entellektüel Ağırceza Hâkimlerinin ve iki heyetin iki ayrı beraat kararları gerekçelerinde hukuken ve ilmen ispatlandığı gibi, **benim makalemde asla komünizmin propagandası yoktur,** sosyalizmin anlatılışı vardır. Nitekim Temyiz Ceza Daireleri de bu kararı ile bunu kabul etmiştir.

Evet, bu kararla sosyalizm cezalandırılmıştır. Çünkü:

Karardaki şu satırlarda, **(Ordinaryüs Profesör Doktor Hüseyin Nail Kubalı ve Doçent Doktor Oktay Yenal, sanığın bu yazısında komünizm propagandası niteliğini taşımadığını öne sürüp, işi bu yönden ele almışlarsa da, işi sadece bilimsel açıdan inceleyip sonuca varan bilirkişilerin bu görüşleri sanığın bilimsel bir konferans veya ders vermediğine göre, geniş bir halk kitlesinin okuyup etkisi altında kalabileceği bir yazı olarak, bunu yazıp yayınlatmış)** kelimeleri aynen mevcuttur. Karardaki *bu kelimeler, yâni* Anayasa Hukuku Ordinaryüs Profesörü Hüseyin Nail Kubalı ile İktisadî Doktrinler Tarihi Doçenti Oktay Yenal'ın (suç yoktur) diyen iki ayrı ilmî raporlarını ilmî olduğu *için, evet* **sâdece bilimsel açıdan olduğu için** (reddetmektedir)..

Hele, **(bu yazı konferans olsa idi, suç olmıyacaktı)** hükmü ile Ceza Daireleri ne kadar tezada düştüğünün acaba farkına varacak mıdır? (......)

Temyiz Ceza Daireleri Genel Kurulu, resmî raporları açıkça, (bilimsel açıdan oldukları için) reddetmektedir. Temyiz heyeti Reis ve Azaları (ki bir ilim heyeti sayılabilirler) kendi imzalarıyla ilmi (bilimi) nasıl reddederler, nasıl inkâr ederler? Bu husus anlaşılamadı.

Bu makalem, bilim açısından tetkik edilmeyip de, ne yapılmalı idi? Köy imamları açısından mı rapor verilmeli veya Mobiloil gibi sömürücü **Amerikan** şirketlerine ayda (30 bin) lira aylıkla bağlanmış Hazım Atıf Kuyucak'ın raporu gibi, gerekçesiz raporlar mı düzenlenmeli idi? (......)

Ben hapis olurum, hapishane *şartlarına bozuk sıhhatim* belki dayanamaz, ölürüm... Fakat tarih ölmez ve unutmaz. Böyle bir ortamda hapislik ve hattâ ölüm, Türkiyenin tek kurtuluş yolu olan sosyalizm uğrundaki görevi*mizin bir çeşit devamıdır* (......)

Şadi Alkılıç'ın Kuleli Lisesi ve Harp Okulunda, çok yüksek bir vatanseverlik terbiyesi alarak bu yolda fedayı nefs etmeyi çoktan öğrenmiş bir asker olduğu unutulmamalıdır...

Benim hapis oluşum, Türkiyemizdeki sosyalistlerin gözünü korkutmayacaktır... Bilâkis... Çalışma gücünü müsbet yolda etkileyecektir. Bu etki, en küçük çapta bile olsa benim için hapislik, sosyalizm yolunda bir vazife yapmış olmanın bahtiyarlığını verecektir. Türk halkı kurtulacaktır. Türkiyede sosyalizm fecrinin ilk ışıkları görünmeye başlamıştır. Hapisler, işkenceler ve sürgünler, sosyalizmi asla önleyemiyecek, hızlandıracaktır.

Sosyal kanunlar, insanların yaptıkları kanunlardan çok daha güçlü ve çok daha etkilidir. Benim hapsedilişimin sosyalizme zararı değil, sayısız faydaları olacaktır... Bundan dolayı, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kuruluna teşekkür ederim.»

Şecaat arzederken

Siyasî partiler ve kişiler hakkında küfür ve iftiralarla dolu yazıları toplayan ve şüpheli kaynaklardan beslenen kitapları, öğrencilere dağıtan Üsküdar Kız Lisesi Müdürü, suçüstü yakalanınca, «Efendim, bunu Bakanlığın 9 Nisan tarihli tamimine uygun biçimde yapmaktayız» *demeye başladı. Bu itiraf da,* 9 Nisan tamiminin AP yararına nasıl bir Mc Carthy'cilik olduğunu ortaya koymaktadır. Müdür Beyin sözleri şöyle: «Okulda bu kitabı iki ay önce öğrencilerime dağıttım. Yalnız bu kitabı değil, Valery Tarsis'in 7. Koğuşunu ve Türkiyede Komünizm Tehlikesi Var, İçimizdeki Düşman adlı kitapları da dağıttım (......) Okulumuza gelen bu kitapları, öğrencilerimin okumalarında fayda mülâhaza ettim ve takdir hakkımı kullanarak öğrencilerime dağıttım (......) Millî Eğitim Bakanlığının 9 Nisan 1966 gün ve 251 sayılı tâmimleri, okullarda alınması gerekli tedbirleri geniş olarak belirtmiştir. Bu davranışlarımız, bize tanınan kanunî yetkilerin içersinde yapılmaktadır. Komünizme ve Komünistlere karşı Türk Basını adlı 8. fasikülde, bir siyasî parti aleyhinde *bir propaganda*nın yapıldığını sanmıyorum. Kitabın ihtiva ettiği yazılar, basından derlemeler olduğuna göre **(YÖN'ün notu: AP müteahhitleri basınından derlenen iftira ve küfürnameler),** yetkili makamlar tarafından incelenmesi yapılmış demektir».

Müdür Bey doğrusu haklı!.. Hesap sorulacak birisi varsa, o da Millî Eğitim Bakanıdır. Müdür Bey, 251 sayılı tâmime uygun biçimde hareket etmiştir.

İran'a bile imreniyoruz!

Topraklarında Amerikan üslerine yer vermeyen ve dış politikada bizden çok daha ileri bir tutum izleyen İran, Vietnam konusunda da Atatürk Türkiyesini hayli geride bıraktı. Başbakan Demirel, Vietnam'daki Amerikan tutumunu haklı gösteren konuşmalar yaparken İran, Amerikayı eleştiren bir tutum takınıyordu. Fransız Dışişleri Bakanının Tahran ziyareti dolayısiyle, İran ve Fransa'nın «Vietnam'ın içişlerine yabancı müdahalesini yasaklayan ve ülkenin bağımsızlığını öngören Cenevre anlaşmalarına dayanan bir politik çözüm yolu bulunması hususunda görüş birliğine vardıkları» Tahran'da açıklanıyordu. Fransız Dışişleri Bakanı, «harbin bir çözüm yolu olmadığı, Cenevre anlaşmaları çevresinde acele müzakerelere *başlanması* gerektiği hususunda herkesin birleştiğini» ileri sürüyordu. Fakat bu «herkes» içinde, herhalde Türkiye yoktu

İSTANBUL ve ANKARA

5 Haziran seçimlerinin önemsizliği yanında büyük önemi de vardır.

5 Haziran seçimi bir iktidar değişikliğine imkân açabilecek önemde seçim değildir. Parti içi kaynaşmalar yaratabilecektir seçim sonuçları... Oyların dağılışı, Adalet Partisinin seçim sonrası tutumuna etki yapacaktır. Türk sosyalistleri, İşçi Partisinin alacağı oyların incelenmesinde metodlarını tartışacaklardır. Kamu oyu, demokrasi düzeninin geleceği konusunda seçim sonuçlarına göre yargılara varacaktır. Halk Partisinin söylediği gibi, seçmen Adalet Partisinin gidişine «Dur» diyebilirse rejimin geleceğine umutlar bağlanacaktır.

Bütün bunlar ayrı ayrı üstünde durulabilecek konulardır.

Ancak bütün bunların dışında 5 Haziran seçimlerinin Türk toplumu bakımından önemini biz İsmet Paşanın yörüngesine oturmuş sayabileceğimiz konuşmalarında buluyoruz.

İsmet Paşa, Batı Anadolu gezisinden dönüşünde Eskişehir'de yaptığı konuşmada teşhisini koymuştur:

«Millî Mücadele sırasında da ortam böyle idi» **demiştir Paşa.**

5 Haziran seçimlerinin bütün gelmiş geçmiş seçimlerden farkı Halk Partisi Genel Başkanının bu sözlerinde toplanmaktadır. Gerçekte 1966 Türkiyesinde ve seçim ortamında çatışan kuvvetlerin Millî Mücadele çatışmasının paraleline oturduğu görülüyor.

«Türk Millî Kurtuluş Savaşında da ortam böyle idi» **diyen İsmet Paşa, Adalet Partisi Başkanı Süleyman Demirel'i «intibaha davet» etmiştir ve şöyle konuşmuştur:**

«Komünizm yaftasından sonra AP.nin en önemli olan işi din istismarıdır. Türkü Türke, Müslümanı Müslümana düşman eden din istismarıdır. (...) Meşruiyetini kaybetmiş olan iktidarın baş temsilcisi de ilk gün bunu, din işini ilân etti. (Devrimlerin millete malolanı, millete malolmıyanı ayrılacaktır) dedi. Bu kafa hortluyor.

Şimdi dinleyin! Demokratik düzen kurulmuştur. Kanlı savaşların, içerde ve dışta büyük müşküllerin yenilmesiyle bir düzen üzerine devlet düzeni üzerine kurulmuştur. Bu devlet düzenine inkılâp düzeni diyoruz. Millî Mücadelemiz de budur. İnkılâp rejimi de budur. 27 Ma*yısın getirdiği inkılâp rejimi de budur.* Şimdi bunlar (Millet bunu kabul etmiyor, ona bakalım) diyecekler.

Başbakan bunları mı söylüyor memlekete? Bu kafayla millet en sonunda müthiş bir iç savaşa doğru sürüklenmek isteniyor. (...) Millî Mücadele sırasında da ortam böyle idi.»

Ve İsmet Paşa Başbakan Demirel'e:

«Said-i Nursi'nin halifesi mi olacak?» **diye sormuştur.**

İsmet Paşanın konuşmasındaki açıklama şudur: Kan ile savaş ile bir inkılâp rejimi kurulmuştur. Bu konuda seçmen oyuna başvurulamaz. Millî irade palavrası ile Millî Mücadelenin sonuçları iç ve dış pazarda satılığa çıkarılamaz.

Gerçekte uzun süreden beri söylenmiyen söylenmiş, Millî Mücadeledeki «İstanbul - Ankara» iktidarları çatışması, 5 Haziran seçimlerinde su yüzüne çıkarılmıştır.

Zira Mustafa Kemal ve arkadaşları da Millî Mücadelede İstanbul iktidarı ağzıyla aynı itham1ar altında bırakılıyorlardı:

Mustafa Kemal ve arkadaşları o zaman Allahsız ilân edilmişlerdi.

Mustafa Kemal ve arkadaşları o zaman dinsiz ilân edilmişlerdi.

Mustafa Kemal ve arkadaşları o zaman komünist ilân edilmişlerdi.

Ve İstanbul iktidarı o zaman yabancı *devletlere sırtını dayamıştı.*

Ve İstanbul iktidarı o zaman bağımsızlığın karşısındaydı.

Türkiye bugün bir İkinci Kurtuluş Savaşı içindedir. 1919-1922 Kurtuluş Savaşının tamamlanması, bu İkinci Kurtuluş Savaşının başarı kazanmasına bağlıdır. Halkın dinini sömürenler ve halkın alınterini sömürenler bu sömürücülüğü dış kuvvetlerin ortaklığıyla yürütmektedirler. Ve Millî Kurtuluşa karşıdırlar.

Dürrüzade'nin küçük küçük muakkipleri, Anadolunun her yanında, yabancı bir devletin uşaklığını sürdürmek için din duygularını vasıta etmeye çalışmaktadırlar.

Ancak Türk milliyetçilerinin titizlikle üstüne eğilmeleri gereken bir nokta vardır:

İç politika pazarında din sömürücülüğünü alabildiğine tezgâhlıyan çevrelerin iktisadi kesimdeki yerleri iyice ortaya konulmalıdır. Gerçekte bugün Türkiyedeki çatışmanın temeli iktisadîdir. Ve «Türkiyeyi yutmak isteyen emperyalist kuvvetlerin» **niteliği iyice teşhis edilmelidir. Türkiye'deki çatışmayı salt lâiklik açısından ele almak, yüzeyde kalmak demektir. Din sömürücülüğü yapan kapitalistlerin seçim kudretleri defalarca belli olmuştur. Milliyetçiler hedeflerini tayin ederlerken yüzeydeki görünüşlere aldanmamalı, temele inmesini bilmelidirler. İkinci Millî Kurtuluş Savaşı ancak bu şekilde etkili olur, ve halkı ancak bu biçimde kavrıyabilir.**

Daha açık söylemek gerekirse mesele şudur:

Seçmen, din sömürücüsü kapitalistleri lâik kapitalistlere tercih etmektedir.

Eğer bu gerçek iyi anlaşılırsa, Millî Mücadelenin ve demokrasinin anlamı da iyi anla*şılmış demektir.*

İlhan Selçuk

ROBERT F. KENNEDY'NİN SÖZLERİ

Güney Amerikayı dolaştıktan sonra Robert F. Kennedy, Senatoda 20 bin kelimelik bir konuşma yaptı. *İşte bu konuşmadan bazı* cümleler:

- **Ant dağlarında bir köy gördüm. Köye yalnız bir kişi gelip, köylülere toprak dağıtılması gerektiğine inandığını söylemişti. Bu adam bir komünistti. Şimdi bu köyde bir çok kişi komünist olduklarını ileri sürüyorlar. Çünkü onlar, toprak reformundandan yanadırlar.**
- **Güney Amerikada bir ihtilâl gelişiyor. Bunu hiç bir şey durduramaz. Yalnız ABD, barışçı ve şefkatli olması için bu ihtilâli etkileyebilir.**
- **Dışişleri Bakanlığımızca, çok «sol» sayılan Güney Amerikalı bilim adamlarının ABD'ye gelişi engelenmektedir. Güneye giden Amerikan bilim adamlarından, ABD ordusu ya da CIA için çalışıyor diye şüphe edilmektedir.**
- **Bu ülke, Güney Amerikada «Sosyal ihtilâli» desteklemekten, «değişiklik rizikosu, komünizm rizikosudur» diyenler tarafından önlenemiyecektir.**

KAPİTALİST ÜLKELER YARIŞI

Kapitalist ülkeler de kendi aralarında birbirlerini geçme yarışı içindedirler. Aşağıdaki rakamlar, bu yarışın sonuçlarını ortaya koymaktadır:

Kapitalist ülkeler, 1965 yılında dünya sanayi üretiminin yüzde 62'sini gerçekleştirmişlerdir. Bunun yüzde 55' ileri kapitalist ülkelere aittir (Dünya sanayi üretiminde kapitalizmin payı, 1918 yılında yüzde 97 idi).

Kapitalist ülkeler arasında, sınaî üretimde A.B.D. tabiatiyle çok önden başta gitmektedir. Ama 1948'de A.B.D.'nin payı yüzde 53,9 iken, 1964'te yüzde 44,7'ye düşmüştür. Yâni A.B.D. artık kapitalist ülkeler sınaî üretiminin yarısından azını gerçekleştirmektedir.

1953 yılında ikincilik yüzde 10,2 payla İngilteredeydi. O tarihte Almanya'nın payı yüzde 7,4 idi. 1964'te ise yüzde 9,5 ile Almanya ikincidir. İngiltere, yüzde 8,5 ile üçüncülüğe düşmüştür.

Dördüncü sıra Japonyanındır. Japonyanın 1953'te payı yüzde 2,4 idi. 1964'te ise yüzde 6,2'dir. Böylece Japonya, Fransa ve İtalya'yı geçerek, onları beşinci ve altıncı mevkie düşürmüştür. Fransa'nın payı 1953'te yüzde 3,9 idi, 1964'te ise yüzde 4,7'dir. İtalya ise, 1953'te yüzde 3, 1964'te yüzde 3,6 payla altıncı sırayı işgal etmektedir.

Japonya elektrik enerjisi üretiminde, kapitalist ülkeler arasında ikinci gelmektedir (179 kwh, 1964'te). Radyo imalâtında (24,4 milyon birim) birincidir. Sentetik iplik (342 bin ton), yünlü (354 milyon metrekaer), çelik (39,8 milyon ton), plâstik madde (1,8 milyon ton) gibi üretim alanlarında da Japonya ikinci sıradadır. Gemi tersanelerinde bu Asya ülkesi baştadır. 1964 yılı ticari gemi üretimi tonajı 4,1 milyondur. 1964 yılında ikinci sıra İngiltere'ye aitti. Fakat 1965'te İsveç, 1,22 milyon tonaj ile İngiltere'yi geçmiştir.

Kapitalist ülkeler ihracatında A.B.D.'nin payı düşmektedir. Bu pay 1947'de yüzde 33, 1953'te yüzde 21,3 ve 1964'te yüzde 67,5 idi. Batı Almanya'nın ihracattaki payı ise, 1953'te yüzde 6'dan 1964'te yüzde 10,8'e yükselmiştir. Almanya, 1958'den beri ihracatta ikinciliği elinde tutmaktadır. İngiltere'nin payı 1953'te yüzde 9,77'den 1964'te yüzde 7,9 ile üçüncülüğe düşmüştür. Bununla beraber, Ortak Pazarın kapitalist ülkeler ihracatındaki payı, A.B.D.'ninkinden yüksektir ve artış göstermektedir. Ortak Pazarın payı 1957'de yüzde 23,3 idi, 1964'te ise yüzde 28,4 idi.

A.B.D.'nin altın ihtiyatları devamlı düşüş kaydetmektedir. 1948'de A.B.D. altın ihtiyatı 24,4 milyar dolar ile kapitalist dünya ihtiyatının yüzde 71'ine ulaşmaktaydı. 1966 başında ise A.B.D.'nin payı, 14 milyar dolar ile yüzde 34'e inmiştir. Ortak Pazarın altın ihtiyatı ise 1957'de 5,3 milyar (yüzde 14,2) idi, 1966 başında 14 milyar dolar (yüzde 34) olmuştur.

1956 yılında en büyük yüz sanayi korporasyonunun 79'u Amerikan, ancak 21 tanesi Avrupalıydı. 1964'te dev teşebbüslerin 66'sı Amerikalı, 34'ü Avrupalı idi. Almanya 12, İngiltere 9, Fransa 4, Japonya 4, Hollanda 1, İtalya 1, İsviçre 1 ve İngiliz - Hollanda karması 2 dev sanayi teşebbüsüne sahiptir.

Bu tabloda Türkiye'nin yeri? Bırakalım devleri, sınaî üretimde, Türkiye, Balkan ülkelerinin çok gerisinde kalmıştır ve Mısır tarafından da fena halde geride bırakılmak üzeredir.

Halkevlerinde ne oluyor?

Bir zamanlar ilericiliğin ocağı olan Halkevlerinin yeniden açılışı büyük ümit uyandırmıştı. Tahsin Banguoğlu gibi bir gardrop Atatürkçüsünün Genel Başkanlığı bu ümitleri hayli zayıflatmıştı. Fakat şimdi anlaşılmaktadır ki, aşırı sağcı bir AP'li senatörün Genel Başkanlığına da geçen Halkevleri, bir sürü öteki besleme dernekler gibi, gericiliğin karargâhı olma yolundadır. YTP'den AP'ye geçen Senatör Mehmet Ali Demir, bu transferin hikâyesini anlatan bildirisini, Halkevleri memurlarından birine daktilo ettirip, Halkevleri teksir makinasında çoğaltmıştır! Skandal, Halkevleri Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeleri olan Mehmet Ali Çamlıca ve Ayhan İnal tarafından «gereğinin ifası için» bir yazıyla Genel Başkanlığa duyurulmuştur.

Başka bir gün, Halkevleri Genel Merkez binasında, Selâmet adlı dinî bir dergiden 3 bin adet kadar bulunduğu hayretle görülmüştür. Halkevlerinin din ticaretine başladığı intibaını veren bu olay, Mehmet Ali Çamlıca tarafından Merkez Yönetim Kurulu üyelerine bildirilmiştir.

Bu olaylar, Halkevlerinin, ona lâyık olmıyan ellerde kötü bir yola yöneldiğini göstermektedir. Halkevlerinin ilerici mensupları, bu kötü gidişin hesabını sormalıdırlar.

Sadun Tanju'nun Beraati

Ulus gazetesinde yayınlanan bir fıkrasında komünizm propagandası yaptığı iddiasiyle Ankara Üçüncü Ağırceza Mahkemesinde yargılanan Sadun Tanju ve gazetenin sorumlu Yazı İşleri Müdürü Cemalettin Ünlü, daha ilk celsede beraet ettiler.

Sadun Tanju, fıkrasında «barış içinde bir arada yaşama» tezini savunuyor ve bazı halkların saadeti komünist rejim içinde de arayabileceğini ileri sürüyordu.

Duruşmada, önce, Ankara Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Doçenti Eralp Özgen'in bilirkişi raporu okundu. Doç. Özgen, «Yazarın, Komünist âlemdeki gelişmelerden bahsetmesi propaganda değildir. Bir gerçeğin tesbitidir. Her sistem ülkücüdür ve refahı öngörür. Objektif olarak bunların bahse konu yapılması, propaganda olamaz» diyordu.

Mütalâası sorulan Savcı da, bu görüşe katıldı. Savcının zapta geçen görüşü şöyleydi: «Yazının metni tetkik edildiği takdirde, komünist propagandasının mahiyet ve fikirlerini ihtiva etmediği, gazetelerde neşredilen bu yazının komünist memleketlerden söz etmesinin, komünistlik propagandası mahiyetinde telâkkisinin mümkün olmadığı bedihi bulunmaktadır. Dünyada bir çok komünist memleketlerin mevcut olduğundan bahsetmek ve onlarla siyasî ve iktisadî temaslar temin etmek ve bunun dışında bir de refah, huzur ve insanca yaşamayı temin etmek maksadıyla milyonlarca insanın içinde bulunduğu bir rejim olduğunun zikredilmesi realitenin tamamı ile kendisidir... Sanıkların beraetlerine karar verilmesi mütalâa olunur».

Sanıkların avukatlarından Prof. Muammer Aksoy ise şunları söyledi: «Savcının ilmî ve objektif mütalâası, fikir hayatımıza ışık getirecek ve her işe gelmiyen fikrin komünizm diye adlandırılmasını önleyecektir. Tanju'nun yazısında, propaganda yoktur. Komünizmin ilmî bir yol olduğunu Aydın Yalçın bile söylüyor. İlmî bir yolla sağlanan faydalardan bahsetmek propaganda olamaz.

Komünizmin çok tenkidi yapılır. Ama komünistlerin vatan haini oldukları iddia edilemez. Bugün bir Rus, bir Çinli, bir Macar kendi vatanına ihanet mi ediyor?

Komünizme şişirme iddialarla saldırmak, komünizmin lehine olur. Çünkü komünist, söylenenin gerçeğe uymadığını isbat ederek, prim kazanabilir. Dâva, siyasi taktik neticesi açılmıştır».

Sanıkların öteki avukatları Prof. Turan Güneş ve CHP Niğde Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu da Aksoyun görüşlerini desteklediler. Müzakereye çekilen Hâkimler Kurulu da, bu durumda, ilk celsede be-

KURTULUŞ SAVAŞI BELGELERİ

Erol Ulubelen

Dost maskesi ile aramıza giren düşman, istediği tahribatı yapmayı başarmış, ırkları birbirine düşman etmiş ve imparatorluğu parçalamıştı. Şimdi sıra, son kalıntılarda idi. Onlar da taksim edilecek ve bütün tarihi boyunca efendi yaşamış bir millet esir edilecekti. Bundan öylesine emindiler ki, Türklerin arasından karakter sahibi insan çıkmaz deyip duruyorlardı. Karakter sahibi insanları da, dahilden elde ettikleri tefessüh etmiş mahlûklara ezdirmeye çalışıyorlardı. Bakın 1898'de M. Salisbury ne diyordu: Türk ve Çin imparatorlukları o kadar zayıftır ki, her konuda bizim hariciyemizi dinleyeceklerdir. Bizim için tek mesele, Ruslarla anlaşıp bu memleketleri paylaşmaktır. **(İngiliz Dokümanları, Cilt I, S. 8-9).** Oyun böyle başlıyordu. Açık, temiz, namuslu Türk halkı, sinsi ve hayasız dostları eline böyle düşüyordu. O dostlarda ki, her rütbe ve ünvan yapılan riyakârlıkla birlikte artıyordu. O dostlarda ki, her servet soyulan fakir halkların gözyaşlarını peşinden sürüklüyordu.

Haysiyetli Türk Milleti, haysiyetsiz insanlar elinde 1919'a kadar gelmişti.

Atatürk, bütün bunları görmüştü. Bunun içindir ki, içte de, dışta da Atatürk düşmanlığı vardır. Bunun içindir ki, içteki Atatürk düşmanı sülükler, dıştaki Atatürk düşmanı emperyalistlerin uşağıdırlar. Dün Atatürk'e sövenler, Moskova uşağı diyenler, bugün gene ona sövüyorlar ve Atatürkçü aydınlara, Moskova uşağı diyorlar.

Vesikaları görelim:

Documents on British Foreign Policy 1919-1939, Yazarı: E.L. Wodward - R. Bulter, His Majesty's Stationary Office, London 1947, S. 22: «5 Temmuz 1919, Villa Majestic - Paris, Mr. Hoover'den Wilson'a yazılan mektupta, Ermeniler için kongre teklif ediliyor, Türk - Rus Ermenistanı için tavsiyeler soruluyordu. General Harbord'a göre, bir Amerikalı bu iş için ideal bir adamdır».

S. 86 (12 Temmuz 1919, Memerandum): «Türklerin zoru ile Yunanlılar 1 Temmuzda Aydın'ı boşalttılar, fakat 5 Temmuzda yeniden işgal ettiler. Aydın'da Yunanlılar boşuna kan döktüler. Biz onlara İzmir'den öteye gitmeyin dedik. Bizi dinlemiyorlar, İngiliz kumandasına itaat etmiyorlar».

S. 95: «Venizelos'un mektubuna göre, İngiliz amiralini dinlemek istemiyorlar. İtalyan gruplarının daha fazla gönderilmesi isteniyor. Türkler, sâdece Yunanlıların istilâsına uğradıklarını sanıyorlar ve onlarla çarpışmaya hazırlanıyorlar, fakat Yunanlılar, müttefik plânının bir parçasıdır, bunu anlayıp ona göre hareket etmek lâzımdır. M. Clemenceau, Türklerin 300 bin kişilik orduları olduğunu söylemesine rağmen, İngiliz askerî uzmanları bunun en fazla 60 bin kişi olduğunu söylüyorlar.»

S. 105: «Venizelos, Türkler hazırlık yapıyor, dolayısiyle biz de ilerleyeceğiz, diyor».

S. 106: «Yunanlılar önemli yerleri işgal ediyorlar. 5 Yunan birliği var. M. Clemenceau Yunanlıların işgal ettiği yerleri tetkik etti ve Venizelos ona daha fazla ilerlemiyeceklerine söz verdi. İşgal ettikleri yerlerin Yunan olduğunu, buralarda 230 bin Yunan yaşadığını, buna karşı 95 bin Türk bulunduğunu söyledi. Ayrıca Anadolu'da yaşayan Yunanlılar en iyi Yunanlılardır, bunları Türklerin eline bırakamayız dedi. Diğer devletler Türkleri fazla rahatsız etmemeliyiz, İşgal burada durmalı, hem Yunan, hem de İtalyan orduları oldukları yerlerde durmalı, Türklere artık sulh olduğu hissi verilmeli, diyorlar».

S. 132: «İtalyanlar ve Yunanlılar aralarında anlaşıp nereleri işgal edeceklerine karar veriyorlar. Fakat Mr. Balfour'a göre, Yunanlılar lâf dinlemiyor. Türklere bu işlerin duracağı hissini vermeliyiz. Mr. Whit'e göre Yunan - İtalyan anlaşması Türkleri tatmin edemez. M. Tittan, İtalyan gruplarını Türkiye'ye göndermekten mesuliyet kabul etmiyor. Venizelos'la görüşüp Rumların rahat durmasını istiyor.»

S. 138: «İzmir'de katliam oluyor.»

S. 142: «M. Clemenceau bir heyet gönderip durumu tetkik ettiriyor. Bu heyet İngiliz, Fransız, Amerikan ve İtalyanlardan kuruluyor.»

S. 145: «Rus Ermenistanında ölen Ermeniler için 50 bin ton yiyecek gönderiliyor.»

S. 165: «Venizelos Anadolu heyetine bir de Yunanlının aktılmasını istiyor. Bütün mesele Türk ve Yunanlılar arasında olmuştur diyor. Bunu kabul ediyorlar.»

S. 240: «Venizelos, Trakya Türklerine seçim hakkı veremeyiz, bize katılmak istemezler diyor.»

S. 330: «Venizelos Türk ve Bulgarlardan korkuyor. Trakyada Türklerin sesi çok çıkıyor. Menemen'de fazla Yunan askeri var. Diğer devletler bundan korkuyorlar.»

S. 343: «İzmir işgal komisyonu raporu baş veziri ve hükümeti tatmin ediyor.»

S. 348: «Venizelos, Balkanlardaki güç durum için, «beğenmiyen göç etsin» diyor.»

S. 371: «Türk hükümeti malî bakımdan iflâs ettiği için Osmanlıların bazı malî kararlar alması lâzım geliyor. M. Cheysson devlet mallarının satılmasına müsaade edemeyiz diyor. M. Tittoni bir rapor hazırlayıp Sultanın şahsi mallarını satalım diyor. Neticede müttefiklerin el koyma ve harp tazminatı almaları için devlet mallarının satılmadan bekletilmesine karar veriliyor.»

S. 383: «Evkaf mallarının satılması konuşuluyor.»

S. 389: «Rus Ermenistanın da binlerce Ermeni açlıktan ölüyor. 1918'de Lloyd George tarafından Ermenistana gönderilen W. Haskell, Ermenilerin hayatının tehlikede olduğunu bildiriyor. İtalya sadece Türk Ermenileri ile ilgili olduğunu Rus Ermenilerine karışmıyacağını söylüyor. Amiral Koltchak ise bu bölgelere hürriyet vermiyeceğini kesin olarak bildirdi.»

Ermeniler hakkında Amerika ne yapabilir sorusuna karşı Wilson bu bölgeleri himayesine almak için harekete geçiyor.»

S. 413: «İzmir tahkikat heyetine Amerika adına Amiral Bristol, Fransa adına General Bunousa, İngiltere adına General Hare, İtalya adına General Dall' Olio, Yunanistan adına Alb. Mazurakis geliyor.»

S. 508: «Amiral Bristol başvezire bir tehdit mektubu yazıyor. Müttefikler bu mektubu Wilson'un tasvip etmiyeceğini sanıyorlar ve hiç değilse şartlar yüksek komiserler heyeti tarafından tespit edilsin diyorlar. Zira Amerika harpte bile değildi. Bristol ecnebi ve hristiyanların hayatına birşey yapılmamasını talep ediyor. Halbuki Türkler o kadar halsizler ki, hiç bir şey yapacak halleri yok. Belki Amerikan askerleri Ermenistana gidip onlara yardım edebilir. Herkes Ermenileri korumaktan bahsediyor. M. Clemenceau Fransız birliklerini yollamıyacağını söylüyor ve kendi evlerinde ellerinden bütün hakları alınanlar da insandır diyor.»

S. 524: «23 Ağustos 1919'da Amiral Bristol Türk hükümetine şu telgrafı çekiyor: Şayet siz Türkler, Kürtler veya diğer müslümanlar Ermenilere birşey yaparsanız Başkan Wilson sert tedbirler alacak. Kudretimiz yok diye bir bahane de dinlemeyiz. Şayet Ermenilere en küçük bir hal olursa ilerde Türk hükümranlığı diye birşey kalmaz. Baş vezir bunu İngiliz ve Fransızlara gösterip bizimle harpte olmayan bir hükümet nasıl olur da bukadar sert bir nota verebilir, benim elimde tek bir kuvvet yok ne yapabilirim diyor.»

S. 591: «Venizelos, bütün Yunanlılar Yunanistana dönerse İstanbul ve civarı bizim olur dedi. Wilson bunu kabul etti.»

Sadun Tanju

raat kararı verdi. Duruşmadan çıktıktan sonra Sadun Tanju, «Komünizm ile ilgim olmadığı ortaya çıktı, beraat ettim. Bu, beni peşinen suçlayanların mânen mahkûm olmaları demektir» diyordu. Gerçekten, Sadun Tanju meselesinde, Ulus'un politikacı *yöneticilerinin davranışı* hiç de parlak olmadı. Bir AP linin yazıyı parlâmentoda okuyup, *bilinen demagojik suçlamaları* sıralaması üzerine, CHP sorumluları, «ortanın solu» *günlerinde dahi fena halde paniğe* kapıldılar. Bir anlama suçu kabullenerek, Sadun Tanju'nun U*lus'taki fıkra yazarlığı işine* son verdiler! Şimdi bu yöneticiler, Tanju'dan özür dilemek ve - bil*meyiz* Tanju kabul eder mi? - sütununu ona geri vermek durumundadırlar.

Apaydın ve Yılmaz Danıştaya başvurdu

Bakanlık emrine alınan öğretmen Talip Apaydın ve Tevfik Yılmaz, bu kararın iptali ve yürütmenin durdurulması için Danıştaya başvurdular. Bu Atatürkçü öğretmenlerin savunmasını Prof. Muammer Aksoy ve Halit Çelenk yapmaktadır. Öğret*menlerin Danıştay dilekçeleri* özetle söyledir:

«Talip Apaydın, 17 yıllık bir musiki *öğretmenidir. Bu* süre zarfında muntazaman terfi etmiş ve idarenin takdirini kazanmıştır...

Bakanlık müfettişlerinden olup, esas mesleği müzik öğretmenliği olan Sayın Şeref Çayıroğlu tarafından yapılan bir teftiş sonunda, mesaisi son derece takdir edilmiş ve diğer bütün okullara bu mesai örnek olarak gösterilmiş ve tavsiye edilmiştir.

Dâvalı bakanlıkça, mesaisi, devamlı olarak takdir edilen müvekkilimize 1965 yılında *10 - 12 mahal gösterilmek su*retiyle öğretmen okulu müdürlüğü teklif edilmiş, fakat devamlı okuyan ve yazan müvekkilimiz, boş zamanlarını okuyup yazmakla değerlendirmek amacıyla bu teklifi kabul etmemiştir.

1965 yılında yapılan teftiş sonunda, müvekkilimizin mesleki mesaisi takdir edilerek kendisine dâva dilekçesine ekli olarak sunulan bir takdirname verilmiştir.

Mesleki çalışmaları dışında, dâvacı tarafından birçok *roman, deneme, piyes ve şiir*ler yazılmış ve bu eserler hakkında şimdiye kadar hiçbir işlem yapılmamıştır.

1965 yılında idarece açılan bir okul piyesi yarışmasına müvekkilimiz de katılmıştır. Yazar adları kapalı olarak yapılan değerlendirme sonunda, müvekkilimiz ikinciliği kazanmıştır. İsimler açılınca ve ikinciliği kazananın müvekkilimiz olduğu anlaşılınca, Sayın Adnan Ötüken tarafından neticelerin ilân edilmesi ve her nedense dâvacının yarışmayı kazandığı halk oyuna duyurulmak istenmemiştir (......)

Yukarıda arzedilen maddi vakıalar karşısında, verilen bakanlık emrine alma kararı, konu ve maksat yönlerinden kanuna aykırıdır (......)

1965 yılında, mesaisinden ötürü teşekkür edilen, kendisine takdirname verilen ve en küçük bir muahezeye maruz kalmıyan dâvacının 1966 yılında Bakanlık emrine alın*masını, objektif ve hukuki bir* sebeple izah etmek mümkün değildir. 1965 yılı ile 1966 yılı arasında bu işlemi haklı gösterecek olayı, biz gerçekten merak etmekteyiz.

Görülüyor ki, sebep yönünden alınan kararda isabet bulunmamaktadır. Bu karar tamamen keyfidir ve kamu hizmeti, yahut kamu yararı ile bağdaşmıyacak bir takım saik ve maksatların mahsulüdür. (......)

Dâvacı aynı zamanda, Türkiye Öğretmenler Sendikası Yönetim Kurulu üyesidir. Ankara'ya nakledildiği takdirde, sözü geçen sendikada da*ha faal bir surette* çalışması imkân dahiline girecektir. Dâvalı Bakanlık ise, her neden*se, daha doğrusu* Anayasada tanınan bir müesseseyi tam yetki ile kabul etmek istemediği için, Türkiye Öğretmenler Sendikasına, kendi amaçlarına hizmet bakımından, hoş gözle bakmamaktadır.

Yukarıda açıklanan piyes yarışması olayı da gözönüne alındığı takdirde, dâva konusu işlemin yapılmasındaki maksadın, kanunun gözettiği maksadın tamamen dışında bir maksat olduğu tamamen ortaya çıkmaktadır. Esasen Yüksek Danıştayın 1964/344 *sayılı içtihadı birleştirme* kararında, pek yerinde olarak **«idarenin dayandığı haklı sebepleri, Danıştaya bildirmesi, yaptığı işin amme maksadına uygunluğunu ispat etmesi gerekir»**

demektedir ki, dâvalı idarenin daha kararında gerekçeyi de bildirmesi gerekirdi.

Dâva konusu işlem, son zamanlarda iktidar tarafından tarafsız, Anayasadan yana, Atatürkçü Öğretmenler üzerinde yapılan baskı zinciridir. Bu itibarla da esasen bu işlemde, kanunun gözettiği sebep ve maksat yönlerini aramak ve bulmak mümkün değildir».

Tevfik Yılmaz'ın Danıştay dilekçesinde de özetle sunlar söylenmektedir: «Müvekkilim, 12 yıllık öğretmendir. Bu görevin dört yılını, ilko*kul öğretmeni, dört yılını ilk*öğretim müfettişi ve dört yılını da ortaokul Türkçe Öğ*retmeni olarak yapmıştır. Her* yıl terfi ettirilmiş ve 14.3.1966 günlü tahkikat tarihine kadar idarece hiçbir muahezeye muhatap olmamıştır.

Dâvacının öğretmenlik görevini yaptığı Şereflikoçhisarda Adalet Partisi İlçe Başkanı Hüseyin Baydar'ın teşviki ile bu partinin odacısı tarafından yapılan şikâyet üzerine, 1966 yılında müvekkilimiz hakkında Bakanlık Müfettişi Ayhan Doğan tarafından bir tahkikat yapılmış ve düzenlenen tahkikat raporuna dayanılarak, müvekkilimiz Bakanlık emrine alınmıştır (......)

Dâva konusu idari işleme sebep olarak 14.3.1966 günlü tahkikat evrakı ve bazı belgeler gösterilmektedir.

Yapılan idari tahkikat incelendiği zaman görülmektedir ki, dâvacı Tevfik Yılmaz, derslerindeki çalışmalarında müfredat programına tamamen uygun bir çalışma yapmış ve iddia edildiği gibi müfredat programının dışında yazılar okuyarak bunların siyasi bir mahiyet taşıyan özelliklerini telkin etmemiştir. (......)

Dâvacı, derslerinde, halk şiirine örnek olarak Âşık İhsani'nin «Ağalı Dünya» adlı *şiir kitabını, röportaja ör*nek olarak Fikret Otyam'ın «Bir karış toprak için» adlı kitabını, masala örnek için Pertev Naili'nin «Zaman zaman içinde» adlı kitabını, mizaha örnek için Aziz Nesin'in «İt kuyruğu» adlı kitabını, romana örnek olarak «Polianna» adlı kitabı, oyuna örnek olarak Cahit Atay'ın «Pusuda» ve «Karaların Mehmetleri» adlı kitaplarını, şiirde Yunus *Emre'yi, Veysel'i*, Fuzuli'yi, Ceyhun Atuf Kansu'yu, Orhan Veli'yi ve Orhan *Seyfi'yi göstermiştir.* (......)

Dâvacının yabancı şirketler konusundaki düşünceleri de milli menfaatlerimize tamamen uygun ve programın amaçlarına paralel bulunmaktadır. Gerçekten petrolümüzün, madenlerimizin, pamu*ğumuzun, soyamızın* ulusal çıkarlarımıza uygun olarak değerlendirilmesini ve yabancı *sermaye çevreleri* tarafından sömürülmesinin önlenmesini istemek ve bunları anlatmak her Türk vatanperverinin savunması gereken düşüncelerdir.

Bir memurun, fikren herhangi bir partinin düşüncelerini benimsemesi, Anayasamıza da dayanan temel insan haklarındandır. Ancak memurun politika (particilik) yapmasıdır ki kanuna aykı*rıdır. Dâvacı hakkında* bu yönden de bir tahkikat yapılmamış ve dâva da açılmamıştır. Bu itibarla, *sözü geçen* isnatlar da, bir iftiradan ve yakıştırmadan öteye gitmemektedir.

Öğrencilerine Atatürkü anma gününde okunmak üzere yazı hazırlamalarını ödev olarak vermenin muaheze konusu olabileceğini düşünmek mümkün değil iken, bu tahkikat esnasında müvekkilimiz maalesef bu yönden de suçlanmış bulunmaktadır.

Şikâyetin Adalet Partisi Şereflikoçhisar ilçesi odacısı aracılığı ile yaptırılması da, it*hamların hangi istikametten* ve hangi siyasi maksatlarla yapıldığını ortaya koymaktadır.

Bu açıklamalar ve yapılan tahkikatın niteliği, dâva konusu kararın, kanun ve hukuk dışı maksatlarla alındığını, kanun koyucunun gözettiği maksatlarla bir ilgisi bulunmadığını ve Anayasa düzenimizle İdare Hukukumuzun prensipleriyle bağdaşamıyacağını açıkça göstermektedir».

Şimdi söz, Danıştayındır.

POLİTİKA VE ÖTESİ

«Second Class Property»

Bir milleti, dünya üzerinde nasıl sadakaya muhtaç ikinci sınıf bir millet haline getiriyorlar onun denemesini geçirmekteyiz. Ulusal onurumuz, ulusal benliğimiz nasıl tahrip edilmektedir ve hem de kendi sorumlularımızın eliyle bilmiyoruz. Belki ulusal onurumuzun kırılması bahasına bunlardan sevinenler ve öğünç duyanlar da vardır.

Bu memlekette uzun yıllar valilik etmiş, Atatürk dönemi bağımsızlığının içinde bulunmuş, imâr ve kalkınma hamleleri ile öğünülen, bu vasıflarından ötürü bir siyasi parti tarafından tercih olunan, İstanbul Belediye Başkanı Haşim İşcan bakın şunları söyliyebiliyor, hem de hiç fütur getirmeden:

«— İkinci kategori araçlar bize yardımcı oluyorlar. Gönül isterdi ki, bu araç*lardan daha fazlasını alabilseydik. Bunlar* çok güç olan işimizi başarmamızda bize daha fazla yardımcı olurlardı.»

***Bir başka büyük şehrimizin İzmir Be*lediye Başkanı Osman Kibar Amerikan hurdasıyla değirmen döndürme politika*sında,* bu *ikinci sınıf araçlar için,* «Biz yukardan değil, aşağıdan başlıyoruz kurmağa» diye öğünüyor. İzmir'in yoksul gecekondu halkı da, ulusal bağımsızlığımızdan, ve ulusal onurumuzdan neler yitirdiğimizin farkında olmadan bu yapılanlara bakıyor.**

Amerikalıların «Second Class Property» dedikleri, askeri malzeme döküntüleri, şimdi dünyanın dört bir yanına gönderilmektedir. Sözde «kendi kendilerine yardıma kararlı olan uluslara» gönderiliyor. Bu döküntülerle de İstanbul ve İz*mir Belediyeleri «gecekondu bölgelerini»* kaldıracaklar. Sorumlular da avuç açarak, ah biraz daha verseler diye yalvar yakar *oluyorlar.*

Hurda kazığı hakkında bir fikir edinmek için örnek verelim: 1963'te Sağlık Bakanlığı, 96 adet Tahmes kamyon almaya talip olmuştur. Sonradan yapılan hesaplarla ortaya çıkmıştır ki, en yenisi 1954 modeli olan ve iki tanesi trafik muayenesine dahi çıkamadan demirbaşlardan düşülen kamyonlar için iktisap ve nakliye bedeli olarak ödenen paralarla 87 adet son model ve sıfır kilometrede kamyon almak mümkündü! Amerikan eskisi yardımı, işte böyle bir kazıktır. Ama Belediye *Başkanlarımız ve öteki yetkililerimiz,* Amerikan propaganda broşürlerinde bu hurda ticaretini göklere çıkartırlar! Bro*şür önümde duruyor, baktıkça kahroluyo*rum.

Atatürk, İzmir'e girdiği zaman, sömürgecilerin üstümüze saldığı Yunanlılar, şehri bir yangın yerine çevirmişlerdi. Bir yangın yeri olan «Kültür Parkı» namerdin sadakasına muhtaç olmadan kendimiz kurduk.

Atatürk'e bu yangın yeri ortasında:

«— Ordunuz yok!...» demişlerdi.

Şimşek gibi çakan cevabı:

«— Kurarız!...» olmuştu.

«— Paranız yok!»

«— Buluruz!»

1938'lere kadar, kurduk, bulduk ve yaptık.

*Tekstil'de, camda, demirde, demiryo*lunda ne yapılmışsa, Türk onurunun ve çalışma gücünün eseridir. Sadaka döküntülerle yapılmamıştır.

Lozanda, heyetler önünde:

«— Yeniden bize muhtaç olacaksınız, şimdi aldıklarınızı, o zaman geri istiyeceğiz.» diyen Lord Gürzon, İsmet Paşa'nın hışımlı gözlerinden korkmuştu. Korkmuştu ama, torunları, sadaka kabul edeceğimiz bugünlere kadar beklemeyi bildiler.

«Ne mutlu Türküm diyene» sözleri gırtlağından taşarken heyecanı belli olan Atatürk, şimdi Anıt Kabirde ne eza duyuyordur bilemem; ama İsmet Paşa bunları gördükçe, kimlere bu memleketi bırak*tığının acısını yüreğinde çöreklenen bir* taş gibi duymaktadır herhalde.

Bütün bir seçim boyu, Amerikalıya ça*tılmasının, ulusal bağımsızlıktan söz edil*mesinin adını «huzur» koyup halkımıza yutturmaktadırlar. Türk halkını nelere muhtaç ettiklerinin, sadaka ile yoksul gecekondu bölgelerinin kalkınacağının anlaşılmasını istemiyorlar. Daha bir süre bu, böyle gidecek. Vaktiyle de bir süre böyle gitmişti.

İktidarın başında oturan:

«— Türkiye müstemleke olmıyacaktır.» diyor.

Biz de, bol bir soluk alarak, ciğerlerimizin bütün gücüyle soralım:

«— *Bir ülke, nasıl müstemleke olur?*»

Mehmed Kemal

YÖN'ün notu: *Amerikan hurda yardım*ları meselesini, önümüzdeki sayılarda geniş olarak inceleyeceğiz.

Bir efsanenin sonu

İSVEÇ SOSYALİST Mİ?

Fransız iktisatçılarından Michel Bosquet, İsveç sosyalizmi efsanesi altında yatan gerçeği keşfetmek için, bu ülkede etraflı bir araştırmaya girişti. Vardığı sonuç şudur: İsveç'in sosyalizmle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Bu zengin ülke, şimdilik iyi işleyen bir kapitalist ekonomiye sahiptir. Tarihin ve büyük ideolojik akımların kenarında yaşayan bu ülkenin *denemesi, başka ülkelere örnek olamaz.* YÖN

ABD'NİN 51. DEVLETİ!

İlk bakışta İsveç, camdan bir eve benzemektedir. Ülkenin ikinci büyük şehri olan Göteborg'un Belediye başkanını mı *görmek istiyorsunuz?* Çok basit: Bir telefon, bir randevu. Stockholm'de Ulaştırma Bakanı ile mi konuşmak arzusundasınız? Öğle yemeği saatinde Parlamentonun kafeteryasına gidiniz. Kültür Müsteşarı mı? Sizi sabah kahvaltısı için evinde beklemektedir...

Bunlar, sade ve samimi kişilerdir. Beni herhangi bir kamu yeri gibi, bir kapıyı iterek Parlamento ve Senatonun toplantı salonuna (dinleyici locasına değil) soktular. Ne muhafız, ne de odacılar var. Eğer sosyalizm, yönetenler ile yöneticiler arasında engellerin belli bir yokluğu ise, İsveç o halde sosyalisttir. Ama işin geri kalanına gelince...

Sendikaların büyük yayın organının yazı işleri müdürlerinden biri bana, «Biz ABD'nin 51. devletiyiz» dedi.

SOSYALİZM Mİ, O DA NEYMİŞ?

Geleceğin Başbakanı sayılan kırkına *henüz yaklaşmış Ulaştırma Bakanı* Olaf Palme, Parlamentonun kafeteryasında gömlekle masaya otururken şu cümleyi söyleyiverdi: «Bizimki gibi karma bir ekonomide, sınıflı bir toplumu kaldırmak çok güçtür».

Fransada bazan «İsveç Sosyalizmi» denen şeyi yerinde tanımak için giriştiğim bu gezide gördüm ki, burada İsveçi sosyalist bir toplum sayan hiç kimse yoktur.

Bir komünist yönetici, bana, «Sosyalizm sözü insanları kaçırıyor. Düşünülüyor ki, sosyalizm, azgelişmiş, geri kalmış ülkeler için iyidir» dedi.

İSVEÇ, MARKS'I YENİ KEŞFETTİ

Demek ki, 30 yılı aşan bir sosyal demokrat iktidarına rağmen, hükümetin önemli bir üyesi İsveçin sınıflı bir toplum olarak kaldığı ve sosyalizmin uzak ve tartışma götürür bir amaç teşkil ettiği kanısındadır. Ama yine de, iki yıl öncesine nazaran bu amaç, daha az uzaktır. Vietnam'daki Amerikan vahşetine, İsveçin büyük müşterisi ve satıcısı olan Güney Afrikadaki ırkçılığa, Amerikada zencilerin ve talebelerin ayaklanmaları olaylarına karşı duyulan nefret, yeni bir radikalizmin doğuşuna yardımcı olmaktadır. Aydınlar ve talebeler, Marks, Gramsci, Lenin, Mao gibi düşünürlerle Yugoslav kendi kendini yönetme (otojestyon) sistemini, «yapısal reformlar»ı henüz keşfetmişlerdir. *Bütün bunlar, büyük* gazetelerin kültür sayfalarında hararetle tartışılmaktadır.

Geçen kış, 20 yıldır ilk kez, 600 bin demir-çelik işçisi, genel bir greve hazırdılar. Grev, işçi kütlesinde büyük hoşnutsuzluk uyandırma pahasına, son dakikada önlenebilmiştir. Özel sanayiin *genişlemesiyle sosyal hizmet ve teçhizatın*, eğitimin ve sosyal sigortaların atbaşı geliştirilmesi gittikçe daha güçleştiğinden tabular yıkılmaktadır: Artık devlet teşebbüsleri kurulması, işçilerin teşebbüsleri kontrolü, devletin özel teşebbüslere iştirâki ve hatta ekonominin plânlanması taleplerinin açıkça yapılabilmesine cür'et edilebilmektedir.

İsveçte, bunların hiçbiri yoktur. Fransada, İsveç ekonomisinin saydam olduğuna, teşebbüslerin kâr hadleriyle yatırım programlarının devlet tarafından kontrol edildiğine, kalkınmanın demokratik önceliklere göre yürütüldüğüne inananların bulunduğunu öğrenince, İsveçliler pek şaşacaklardır.

ONBEŞ AİLE

Çok güçlü bir sendikal kuruluş olan L.O.'ya mensup bir iktisatçı, bana şunları söyledi: «Firmaların gerçek yönetimi, her yerde olduğu gibi gizlidir. Kârların gerçek seyri hakkında pek az şey bilinmektedir. Ancak kârların ücretlerden hızlı arttığı kesindir. Ne yatırımlar, ne de otofinansman üzerinde hiç bir kontrol yoktur. Yalnız tek bir sınırlama getirilmiştir: O da teşebbüslerin genişlemesiyle ilgili yatırımların bir kısmının azgelişmiş bölgelere yöneltilmesi zorunluluğudur. Geri bölgelerde ne miktar yatırım yapılacağı, her teşebbüs için ayrı ayrı tesbit edilmektedir. Firmaları bu yönelişe razı etmek amacıyla, gerçekleştirilecek yatırımların bir kısmını devlet yüklenmektedir. Devlet, bazan bu yüzden aldatılmaktadır. Geçenlerde Devletin yardımıyla büyük bir elektrik inşaat firması, *azgelişmiş Kuzeyde bir tesis kur*muştu. Fakat anlaşıldı ki, tesis, hemen hiç iş gücü kullanmayan bir depodan ibarettir».

Bilmek gerekir ki, başlarında Wallenberg ailesi bulunan, biribirlerine bağlı 15 aile, banka, ağaç, kâğıt, çelik, metalürji işkollarına tamamen hâkimdir. Kârların vergilendirilmesi yüzde 50'yi aşamaz ve genellikle vergi yü*kü, Fransada olduğundan daha* ağır değildir. Kamu yatırımları daha azdır. İsveçte kamu sektörünün ağırlığı, Fransadakinin yarısından dahi azdır. Bu durumda şu soruyu soracaksınız: O halde İsveçi bir «refah toplumu» ve bir «sosyal devlet» yapan nedir?

SOSYAL DEVLET

Bunu cevaplandırmadan önce, İsveçlinin sosyal güvenliği ve refahı hakkında bir fikir edinmek faydalıdır: Hastalık sigortası mı? Sigorta, doktor giderlerinin yüzde 75'ini, ilâç giderlerinin yüzde 35'ini karşılamaktadır. Dişçi giderlerinin tamamını ise, bireyler kendileri ödemektedirler. Fransada hastalık sigortası, çok daha gelişmiştir. Yalnız burada hastahaneler parasızdır. Hastahaneler çok geniştir, moderndir ve iyi teçhiz edilmiştir. Ama ihtiyaca yeterli değildir. Belgelendirilmiş âcil hallerin dışında, hastahaneye girebilmek için altı hafta beklemek gereklidir. Hemşireler, özel sektör personelinden çok daha az ücret aldıklarından, Göteborg'un yepyeni büyük hastahanesinin bir kanadı, personel bulamadığı için kapalı kalmaktadır.

Aile ödenekleri mi? Doğum için, ikiz bile olsa, ödenek 900 Kurondur (1650 lira). Yalnız bekâr annelere ek bir ödenek verilmektedir. Doğumdan sonra, 16 yaşına kadar çocuk başına ayda 75 Kuron (120 lira) ödenmektedir. Eğer çocuk 16 yaşından sonra da tahsile devam ederse, bu parayı alabilmektedir. Ailesinden ayrı tek başına tahsil yaparsa, ödenek 100 Kurondur. Eğer talebe yılda 8 bin Kurondan (13 bin lira) az kazanan bir ailenin çocuğu ise, aldığı ödenek 175 Kurondur. Ayrıca kira ve nakliye parasından yararlanır. Yani aile ödeneği, Fransadakinden hem ileri, hem de geridir.

Bununla beraber, okul kitapları ve malzemesi parasızdır. Talebelere bedelsiz sıcak öğle yemeği verilmektedir. Yeni evliler, devletten otomatik olarak 5 bin Kuron almaktadırlar. Mesleği olmıyan evli kadına, hastalık halinde günde asgari 5 Kuron ve eye ve çocuklara bakmak için bir hizmetçi, ya da parasız bir eğitmen hanım sağlanmaktadır. Bu noktada İsveç, Fransadan çok öndedir.

ÂŞIK EDİNME HAKKI!

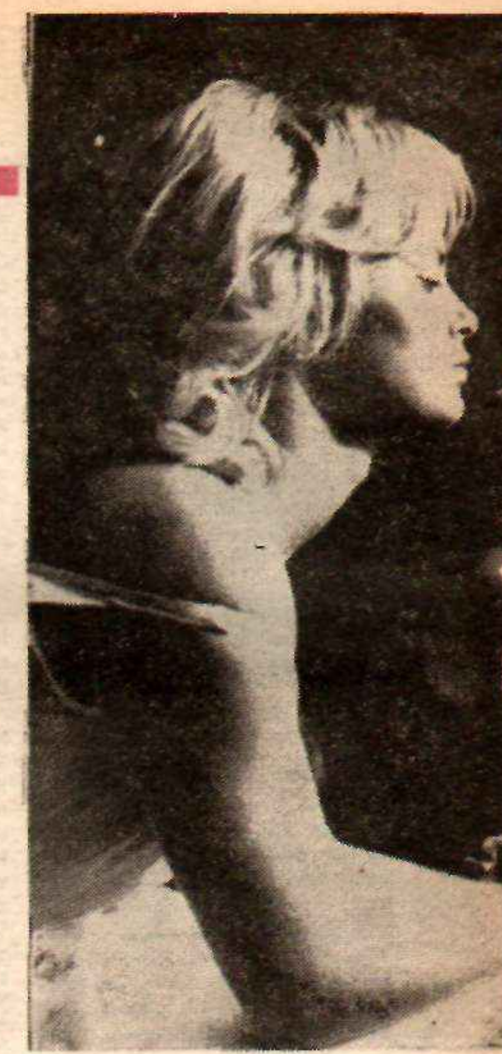
Hastalık ödeneğine hak kazanabilmek için üç tam günün geçmesi gereklidir. (Fransadakinden kötü). Emeklilik yaşı 67'dir. (Fransadakinden kötü). İhtiyarlık ödeneği, kişisel servete bakılmaksızın, bekârlar için 320, çiftler için 500 Kurondur (Fransadakinden çok iyi). 1981 yılından itibaren, her emekli, hayatının en iyi 15 yılında sağladığı kazanç ortalamasının yüzde 60'ını ayrıca alacaktır (mukayese edilemiyecek kadar ileri).

Bununla beraber, çocuk kreşleri ve ana okulları, çocuk başına günde 4 Kurondur. Yani aile ödeneği *miktarından* çok fazladır. Buralarda 150 bin kişilik yere ihtiyaç bulunduğu halde, ancak 15 bin yer vardır. Durum, Fransadakinden iyi değildir. Bu yetersizlik mevcut oldukca, kadın-erkek eşitliği ve evlilik dışı ana olma hakkı - ki resmen ilân edilmiştir - fazla bir anlam taşımıyacaktır.

Esasen kadının eşitliği, özellikle talep biçiminde mevcuttur. Evli kadının, kocalarının metres almaları kadar özgür biçimde âşık edinme talebi eşit ücret talebi gibi. Emekçi erkek, yılda ortalama 17 bin Kıron kazanmaktadır Kadınlar ise 13 bin Kıron. Sendikaların imzaladıkları toplu sözleşmelerde, erkek işçilerin saat ücretlerinin kadınlarınkinden yüzde 15 ilâ 25 oranında fazla olması öngörülmektedir. Üzücü bir durum. Bu sebeple, kadın işçi sayısının nisbi olarak Fransadakinin altında bulunmasına şaşmamak gerekir. Pederşahi zihniyet, kaybolma yolunda değildir.

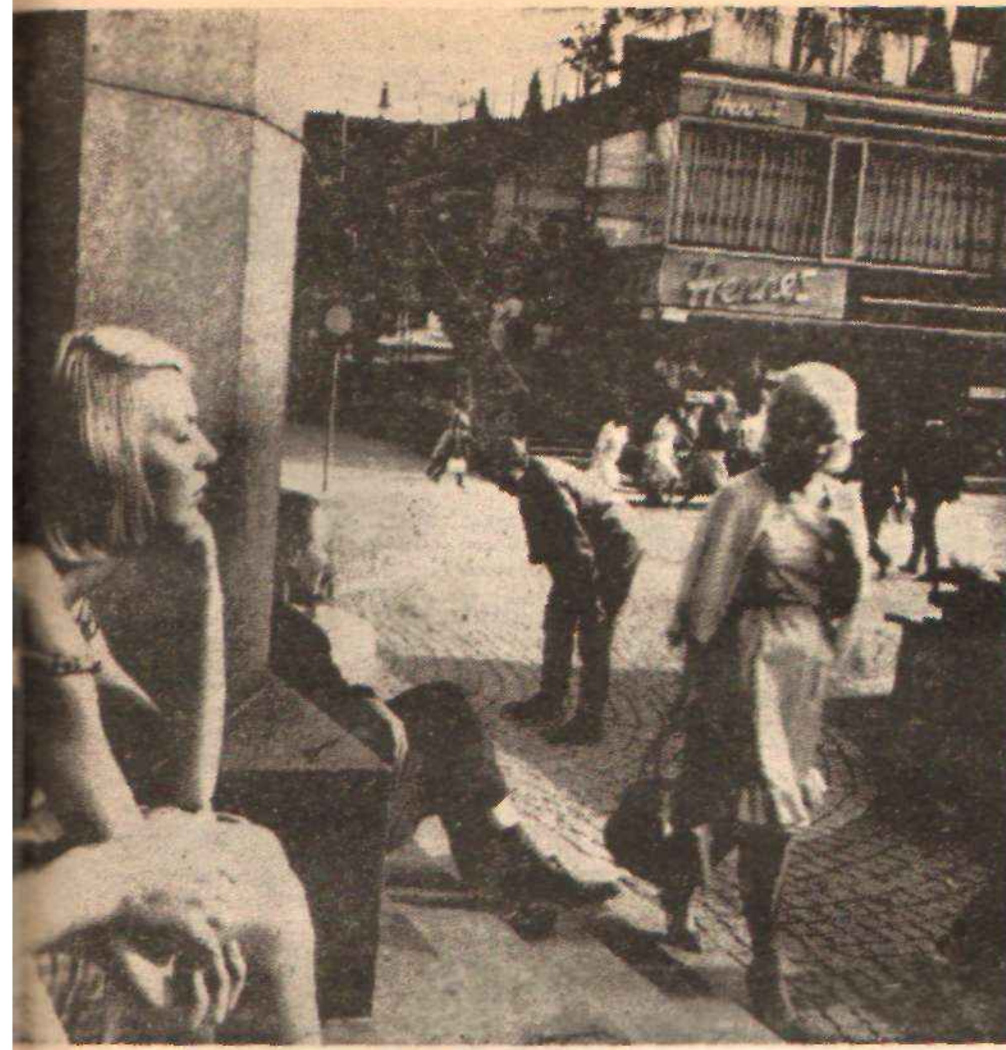
Kaybolması için en azından bir nesil daha geçmelidir. Ancak on yıl önce genelleştirilen okulda cinsel eğitimin meyvalarını vermesi zamana bağlıdır. Bu da cinsel eğitim hocalarının komplekslerinden kurtulmalarıyla mümkün olacaktır. Öte yandan, bütün bir nesil son eğitim reformundan yararlanmalıdır: *7-16 yaş arasında herkes için* eşit 9 yıllık temel eğitimden (ortak gövde) sonra asgari bir ilâ iki yıllık mesleki eğitim. Şimdiden geleceğin işçilerinin yüzde 90'ı, onların genel kültür edinmelerine de önem veren kamu kuruluşlarında, bu eğitimi görmektedirler. Demek ki, iş başında eğitim kaybolma yolundadır. Ayrıca, 9 yıllık temel eğitim, bir sürü zenaat derslerini de kapsamaktadır. Böylece, geleceğin üniversite hocası dahi on parmağıyla bir şeyler yapmayı öğrenecektir (Fransadan mukayese edilemiyecek ölçüde ileri).

Öğretmenlerin (çok az sayıda ve çok düşük ücretli) bazan baltaladıkları bu eğitim reformu, tamamlanmış olmaktan çok uzaktır. Bu konuda büyük bir gecikme vardır. Halen faal nüfu-

İsveç kadınları eşitlik, hatta âşık edinme hak

istiyorlar, ama ücretlerde dahi eşitlik yok

cun yüzde 80'i, ancak 6 yıl okulda bulunmuştur. (Fransadan daha geri). *Talebelerin sadece yüzde 15'i, işçi* ailelerinden gelmektedir. Oran çok düşüktür *(Fransada yüzde 6)*. Bu, bir skandal sayılabilir.

Bütün bunlara bakınca, İsveç ve Fransa arasındaki farkın, nitelik değil, *nicelik* bakımından olduğu anlaşılmaktadır. İsvecin adam başına aylık milli geliri 235 *dolardır*, yani Fransadakinin hemen hemen iki katıdır. Demek ki herkes için çok daha fazla mal ve hizmet vardır. Sefalet yenilmiştir. Aşırı zenginlik çok sınırlı bir azınlığın imtiyazı olduğu içindir ki, pek göze çarpmamaktadır. Amerikalınınkinin üçte ikisine eşit bir hayat seviyesine sahip bulunan İsveç, onunkinden çok üstün kollektif, sosyal, kültürel techizata sahiptir. Bununla beraber, İsveçliler, böyle bir durumda, darlıklardan şikâyetçidirler. Darlıklar Fransadakinden daha az ciddi ise de, bunun yarattığı sıkıntı duygusu aynı ölçüdedir.

İSVEÇTE YOKLUKLAR!

Meselâ Göteborg Belediyesi, Stock*holm gibi, şu «darboğazlar»* ile çok meşguldür: Mesken sıkıntısı, trafik tıkanıklıkları (Parise nazaran hafif), öğretmen, belediye ve sağlık personeli v.s. kıtlığı, kreş, ana okulu azlığı v.s... Kısaca, bütün öteki karma ekonomiler de görülen, kamu sektörünün düşük ücretleri ile özel sektörün daha yüksek ücretleri ve kamu kaynaklarını arttırma zorunluluğu ile bunu yaparken özel sektörün sermaye ihtiyacını ve tüketicilerini rahatsız etmeme endişesi arasındaki uygunsuzluk İsveç'te de mevcuttur.

Bir Fransız için, kollektif hizmetler ve donatımda geri kalındığını ilk bakışta görmek kolay değildir.

Eski ve sağlığa zararlı ev yoktur. Görünüşte sağlam bir çok bina, her apartmanda ayrı akarsu ve tuvalet olmadığı için, oturulmaz diye boşaltılmıştır. Havalandırılmış, gürültüden arınmış ve park yerleri, kollektif çamaşırhaneleri (yetersiz), her apartmandan görülebilen oyun yerleri (anneler çocuklarını gözleyebilsin diye), asansörleri, çöp boşaltma araçları, mecburi antiatomik sığınakları v.s. olan çok konforlu yeni siteler, Sarçel kasabasından bir Fransızı kıskançlıktan deli edebilecek niteliktedir. Ama bana bu sitelerin başarısız olduğunu, bir yatakhane - site teşkil ettiğini, halbuki asıl bu kışla durumunun önlenmek istendiğini söylediler. Onların bilgince asimetrisi, yaşanabilir olmak için çok rasyoneldir. Bu rasyonellikte, tesadüfi olan ve hayat yoktur.

GEÇ GELEN KAPİTALİZM

Büyük *soğuğa rağmen, her tarafta* şantiyeler mantar gibi bitmektedir. *Ayda 3 bin Kuron ödenen* inşaat işçi*leri*, bütün kış *çalışabilsin diye*, beton, buharla ısıtılmaktadır. Fakat belirtil*di ki, sağlığa aykırı ev* ve aşırı nüfus barındıran mesken yoksa, bu, her şe*yin kontrol edilmesi* yüzündendir: Şehre gelip yerleşmek için, bir bekleme *listesine* yazılmak gereklidir. Stockholm'de bir apartman elde edebilmek için 10 yıl beklenmektedir. Göteborg'da bu süre, 6 ilâ 8 yıldır. Genç bir çift için, süre uzundur. Evi elde ettikten sonra da, başka çocuklarınız olsa bile, ölüme kadar başka bir eve geçmeniz ihtimali yok gibidir. Bu sebeple, mesken sahibi olmadan önce çocuk yapmak daha uygun düşmektedir. Yalnız bu durumda da, çocukların siz yerleşmeden büyümeleri tehlikesi vardır.

Ortalama 45 yılda ödenen yüzde 4 ilâ 5 faizli kredilerle, belediyeler ve kooperatifler, inşaatın yüzde 75'ini karşılamaktadırlar.

Yeni bir binada, 55 metrekare oturulabilir alana sahip apartmanın kirası 275 ilâ 300 Kurondur (500 lira civarında) ki bu da Fransaya göre çok ucuzdur. Ama bana, «ufak bir müstahdem için kira çok pahalı» cevabı verildi. Evliyseniz ve 1500 Kuron kazanıyorsanız, vergi ve kira düşüldükten sonra elinize 900 Kuron kalır. Fiyatlar, Fransaya nazaran yüzde 20 ilâ 30 yüksektir. Şehrin merkezinin dışında, çok az sayıda mağaza vardır. Otomobilizme göre plânlanmış siteler, bir otomobile sahip olmayı zorunlu kılmaktadır (4 kişiye 10 otomobil düşmektedir). Bu sebeple 900 Kuron çok azdır.

«Refah Devleti»nin bilânçosu böyledir. Refah Devleti, De Gaulle'ün maliye bakanlarınınkine nazaran çok daha az müdahaleci bir politikaya dayanmaktadır. Çünkü İsveç, Fransa değildir. İsveç modeli, ihraca uygun düşmemektedir. İsveç'in sınai gelişmesi, ancak 40 yıl önce başlamıştır. Sanayi, başından itibaren çok büyük teşebbüsler halinde kurulmuş ve İsveç sanayi kapitalizmine geç gelmenin avantajlarından yararlanmıştır. *İşe, en yüksek* teknik seviye ve düşük ücretlerle baş*lanmıştır. Ağaç, mekanik, elektrik* ve gemi inşaatına dayanan ve ihracata *yönelmiş (sınai üretimin yüzde 40'ı* ihraç edilir) sanayi, doğuşundan itibaren, Fransadaki gibi üretimden korkan, geri kafalı ve sömürgelerine yaslanan eski patron tipine hiçbir zaman sahip olmamıştır.

SOSYAL DEVLETİN ANAHTARI: VERGİ

İktidarı uzun süre muhafazadan emin bulunan Sosyal - Demokratlar, çok «Amerikan» İsveç patron sınıfını istediğini yapmakta serbest bırakmışlardır. Sosyal - Demokratlar, bütün sosyal politikalarını, vasıtasız vergiye dayandırmışlardır. Kârlar serbesttir. yalnız vergi yoluyla sosyal bütçeyi beslemek için, kişisel gelirler sert biçimde vergilendirilmiştir. Gerçekten İsveç gelir yelpazesi, ilk bakışta göründüğünden çok daha az geniştir. Gelir yelpazesi bir tekstil işçisi için 900 Kurondan, bir büyük sendika yöneticisi ve orta büyüklükte bir teşebbüs direktörü için 7 ilâ 8 bin Kurona kadar uzanmaktadır. Fakat müterakki vergi yoluyla, üst kademe yöneticisi, işçiden *8 ilâ 9 kat fazla değil*, ancak 5 kat fazla kazanmaktadır. 5 bin Kuron net *geliri aşmak, bir şato, bir yat ve* yabancı ülkede bir ikametgâh sahibi ol*mak için, ya oligarşiye* mensup bulunmak, ya da borsada beş yıl vadeli oy*namak (o takdirde sermaye* kazançları vergi dışı kalmaktadır), ya da 10 yıl vadeli arazi *spekülasyonuna* girişmek gereklidir.

Parazitizm ve gösteriş giderleri, Fransaya nazaran demek ki çok daha büyük ölçüde sınırlandırılmıştır. İsveç kapitalizmi, bu giderleri, sosyal zihniyet kadar, püriten düşünce ile de daraltmıştır. Böylece büyük kârlar, yeniden yatırımlara gitmek zorunda bırakılmıştır. Bunun kamçılayıcı pederi, vergi beyanında kasıtsız da olsa en ufak usulsüzlüğü ağır biçimde cezalandıran ve vergi beyanlarının açıklığı ile kaçakçıların ihbarını teşvik eden vahşi bir vergileme sistemidir.

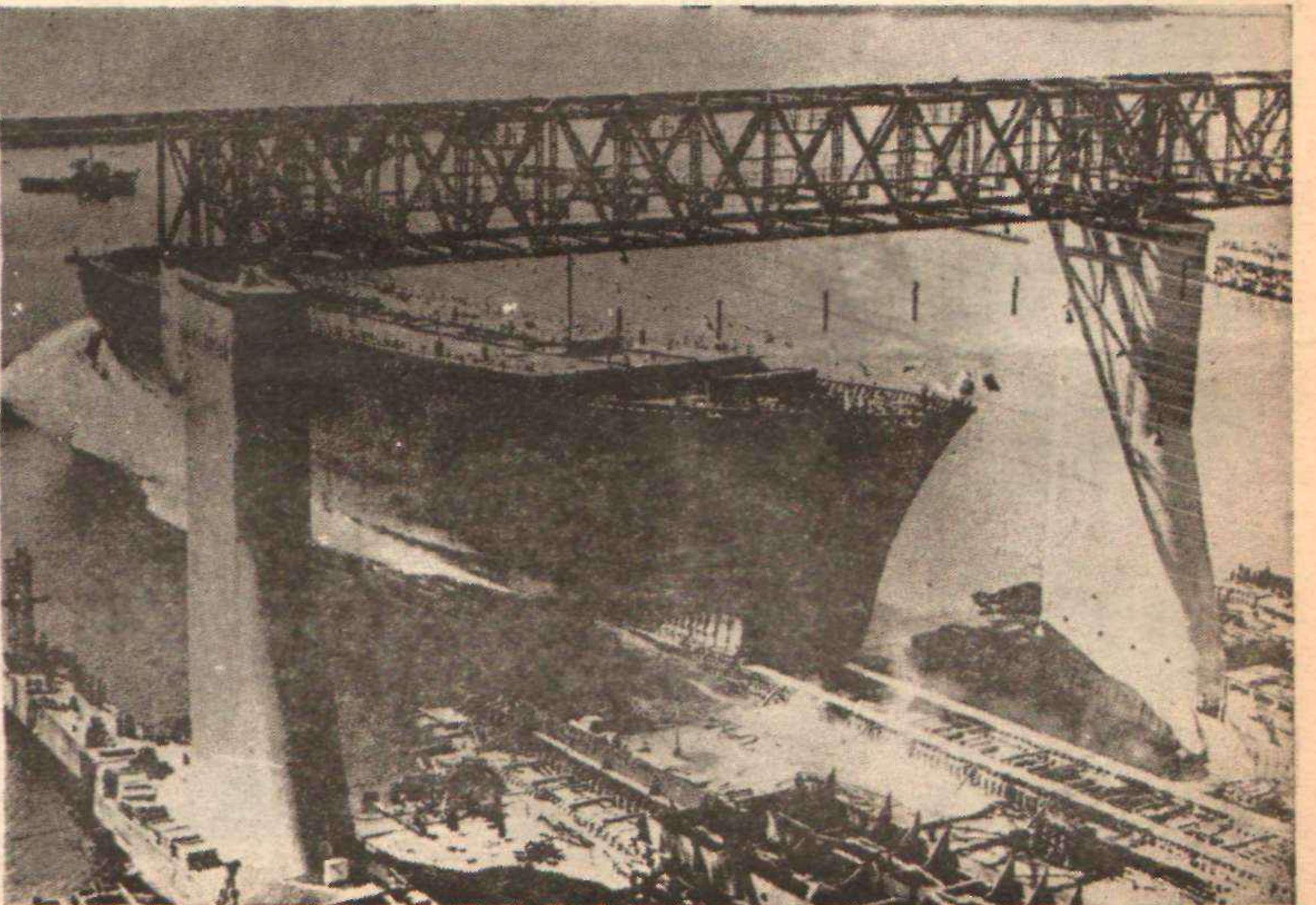
DİNAMİK KAPİTALİSTLER

Aynı zamanda, çok disiplinli, bürokratlaşmış ve devlet gibi bir yapıya ulaşmış bir sendikacılığın baskısı, ücretlerin, prodüktiviteden çok daha çabuk artmasını sağlamıştır. General de Gaulle'ün Maliye Bakanı Debré'nin sandığının aksine -ki o eski tip bir patron gibi düşünmektedir- bu, mükemmel bir şeydir. Zira ücretlerin baskısı, İsveç patronlarını, prodüktif teknikleri aralıksız iyileştirmeye zorlamaktadır. Böylece, Fransız gemi inşaat işverenleri, yüksek ücretlerden acı acı şikâyet ederek, devlet yardımları isteyip elde ederken, Arendal'deki en büyük İsveç tersanesi Götaverken, zincirleme gemi inşaatını keşfetmiştir. Orada bir kaynakçı, 2200 ilâ 2500 Kuron kazanmaktadır.

Bu şantiyeyi gezdim. Çelik lâvhalar, otomatik olarak alınmakta, arınmakta, boyanmakta ve kesilmektedir. Gemilerin alt kısımlarının yapılması, iyi ısıtılmış muazzam bir atölyede gerçekleştirilmektedir. Geminin ilk bölümü, atölyede kaynak edilmekte ve birleştirilmektedir. Bu iş bitince, hidrolik araçlar onu 14 metre kaldırarak atölye dışına çıkarmaktadır. İlk kısma, 14 metrelik ikinci kısım eklenmekte ve çalışma böylece devam etmektedir. Bu *sırada geminin açık havaya çıkan kıs*mında makinalar, elektrik tesisatı v.s. *yerleştirilmektedir*. Meselâ 72 bin tonluk bir maden nakliye gemisinin inşa*sı için 75 gün yeterlidir*. Bu, bir dünya rekorudur. Fransada Saint - Nazaire *tersanelerindeki düşük ücret seviye*siyle, bu tarz bir modernleşme çabası*nın faydasız olduğu aşikârdır*.

İsveç burjuvazisi, vergilerini ve işçilerini ödemek zorunluluğu *dolayısıy*le, iktidarını korumuş ve güçlendirmiştir. Onun için *hükümetin adının* Sosyal - Demokrat olmasının önemi yoktur. Zira *burjuva, fabrikalarının*, kârlarının ve fiyatlarının hâkimidir. Üstelik, Sosyal - *Demokratlar*, burjuva partilerinin yapabileceklerinden çok daha iyi biçimde işçileri disiplin altında tutmayı başarmaktadırlar. İsveç Komünist Partisinin bir yöneticisi -ki parti, Stalincilikten tamamen kurtulmuştur ve hızla gelişmektedir-, nükteyle karışık şu gözlemde bulundu: «İsveç, kapitalizmin işleyebileceğini ispatlamaktadır». Biraz İsviçre gibi, tarihin ve büyük ideolojik akımların kenarında kalmış bir ülkede, kapitalizm işleyebilir. Fakat ilânihaye işleyebilir mi? Bu, ayrı bir sorundur.

MICHEL BOSQUET

İsveç'te işçi ücretlerinin yüksekliği, gemi inşaatında yüksek teknik ve büyük üretimi sağladı

Bir geziden izlenimler

ARAP DÜNYASI UYANIYOR MU?

X- Cezayir ve İşbirlikçi Ticaniler

Niyazi Berkes

CEZAYİRİ TANIMIYORUZ

Beyrut'ta iken bir Arap aydını Cezayire de gideceğimi söylediğim zaman bir yıl önce orada olduğunu söyleyince ilgilendim. «Tam anlamıyla batılılaşmış bir Arap ülkesi, dedi. Orayı gördükten sonra Fransızlara hak vermekten kendimi alamadım. Cezayirde cidden parlak bir medeniyet kurmuşlar. Kendi eserleri olan şeyi bırakıp nasıl gidebilirlerdi?» Bu vargıya onu vardıran gözlemleri üzerine daha ayrıntılı bilgiler istediğim zaman gördüm ki fazla bir şey bilmiyor. Dış görünüşlere bakarak bu vargıya varmış.

Bu, Cezayir hakkında yargılar veren çoğu kişinin tutumuna iyi bir örnektir. Cezayir, üzerine derya gibi söz edilmiş bir ülke. Fakat hikâyeyi bütün olarak bilen pek az. Buraya gelişimin daha ilk gününde bu kanaatim kuvvetlenmeğe başladı. *Görünüşlerine göre tanınamıyacak* hatta tersine tanınacak bir ülke varsa, o da işte burası. Onun için, Cezayir hakkında gördüklerime ve okuduklarıma dayanarak söyliyeceğim şeylerde çok dikkatli davranmak gerektiğini biliyorum. Cezayir gerçekleri ile Cezayir bilgilerimiz arasına giren dağlar gibi yığılı bir lâf kalabalığı var.

Hem Cezayirin kendisinin, hem Cezayir üstüne söz edenlerin talihsizliği buradan başlıyor. Cezayir'in en yetkili tarihçisi Julien: «Yüzyıl boyunca Cezayir üstüne tek namuslu cümle yazılmamıştır» demiş. Bununla Fransızları kastediyor. Yüzyıl boyunca, anlaşılması ayrı bir dert olan nedenlerle, sağcı olsun solcu olsun her bölükten Fransız hem kendilerini, hem Cezayirlileri, hem dünyayı yanıltacak işler yaptılar, sözler söylediler, yazılar yazdılar. Bu nedenlerin bazılarına, anlayabildiğim kadar, dokunacağım ileride. Bu yetmiyormuş gibi, Cezayir savaşı, bağımsızlığı ve onun sonrası üzerine ve iyi niyetlerle bu koroya başka milletlerin gözlemcileri de katıldılar. Cezayire karşı, bütün dünyada o kadar derin bir acıma duygusu meydana gelmişti ki onun etkisi ile habbeyi kubbe, pireyi deve yapanlar oldu. Kimi komünist olduğunu, kimi İslâm sosyalizmi kurduğunu iddia etti.

Cezayirin talihsizliklerinden biri yalana boğulması. Tıpkı bugünkü Vietnam'da olduğu gibi. Bugün milyonlarca Amerikalı, belki bir o kadar başka milletlerden halk kör kör parmağım başbayağı, düpedüz yalanlara inandırılmıştır. Bazan Amerika gazetelerinde bu yalanlara ait havadislerle, bunların apaçık yalan olduğunu gösteren olaylara ait havadisler aynı sahifenin yan yana iki sütununda çıkar da kimse aradaki farkı görmez. Yalana inanma ile gerçeğe kulak asmama yetkisi bu dereceye getirilmiştir.

Cezayiri azıcık olsun anlamamız için, önce büyük bir yalan yığınının altından debelene debelene kendimizi kurtarmak zorundayız. Bazı milletlerin talihli, bazılarının talihsiz olduğuna insanın burada iyice inanacağı geliyor. Coğrafya ile tarihin beklenmedik olay ve şartları bazan öyle münasebetsiz şekillerde yan yana geliyor ki bir ülkeyi veya milleti, tıpkı şanssız kişiler gibi, talihsiz yapıyor. İşte şurada yan yana iki ülke: Tunus ve Cezayir. Daha ilk günkü üstünkörü gözlemlerimden görüyorum ki mantık açısından Cezayir çok talihli, Tunus talihsiz olacaktı. Peki, neden Cezayirin başına gelen trajedi öyleyse? Olaylar bu vargının tersini gösteriyor. Gelişkinlik daha başlangıçta görünenle görünmeyen arasında başlıyor.

Görünüşe göre, Cezayir şehri bir Beyrutlu milliyetçi Arabın bile gözünü kamaştıracak parlaklıkta. Ben sömürgeleştirilmiş ülkelerin en ünlülerinden Pakistanı, Hindistanı, Endonezya'yı gördüm; onlara kıyasla burası bir cennet. Nefis bir şehir. Bir ziyaretçinin gözünü bağlayıp buraya getirseler, sonra gözünü açıp: «Bil bakalım neredesin?» deseler, «Bir Fransız şehrindeyim» diyecek. Topografyası İstanbulu andırıyor ama, oranın çapaçulluğu nerede, buranın insan eliyle yapılmış güzellikleri nerede? Sırtlar ve tepeler üstüne bu kadar tertipli bir şehir yapılabileceğini gösteriyor burası.

Şehrin çeşitli semtlerine doğru sizi kısa bir gezintiye bile çıkaracak kadar yerim elverişli değil; çünkü bu sahifelerdeki yerimi gördüklerimin bana düşündürdükleri üzerine kullanmak istiyorum. Üstelik, bunları ayrıntıları ile tasvire kalksam size çok yanlış izlenimler vermiş olacağım. Bunları anlatınca Cezayir sorununu bize açacak bir şey çıkmayacak; Beyrut'lu aydın gibi, hep bir ağızdan: «Fransızlara maşallah» ile işi bitireceğiz. Bu insanlar deli miydiler? Parlak Fransız medeniyetinin nimetlerini böyle kıyasıya tepecek kadar çılgın mıydılar? Onları bazı «sapık» fikirler mi yoldan çıkarmıştı? Yoksa, Batı uygarlığına «tek dişi kalmış canavar» diye bakan geri kafalıların sürüklemesiyle mi ona karşı on yıl savaştılar, bir milyondan fazla şehit verdiler?

Gördüklerimden, duyduklarımdan, okuduklarımdan ve bunlar üzerine hayli düşündükten sonra şu sonuca vardım ki bunların hiç biri değil. Cezayir bağımsızlık savaşı, böyle savaşların belki en kanlısı, fakat belki en asili, en katıksızı olmuştur. Bu devrim beş on aydının, beş on subayın, beş on politikacının tertiplediği bir şey de değildir. Bu isyan ve bu devrim Rusyanın, veya Çinin, Mısırın veya müslümanlığın bir entrikası da değildir. Bu isyan belki bunlardan bazan ilgisizlik, bazan zarar, hatta bazan karşıtlık da görmüştür. Hatta, ona katılanların bazısı veya birçoğu onu istememiştir. Bunun asıl mimarları Cezayirdeki Fransız kolonları, Fransız bürokrasisi, Fransız polisi ve Fransız devletinin kendisi olmuştur. Bu ihtilâl, köylünün, Fransadaki veya Cezayirdeki Cezayirli işçinin, Fransız ordusunda hizmet etmiş fakir aile çocuklarının, şehir ve kasaba halkının, kadının, kızlarının, çocuklarının, posta ve telgraf memurlarının, elektrik ve gaz müstahdemlerinin, hatta yerli polis memurlarının, mahalle bekçilerinin katıldığı, u[illegible]una kanını döktüğü bir ayaklanma olmuştur. On milyon insanın yoksulluk içinde döktüğü ter, çektiği sıkıntılar; bir milyon insanın akıttığı kan bu Cezayirdeki medeniyet rezaletini on yıl uğraşa uğraşa pılısı pırtısı ile denize döktüğü bir ayaklanma olmuştur.

BARBAROSUN BÜYÜKLÜĞÜ

Ama, sizi ta başta bir ön-yargı ile karşılaştırmak istemem. Bu neden böyle olmuştur; ve bugün için bize ve Cezayirlilere bunun anlamı nedir; her şey olup bitmiş, Cezayir bağımsızlığa, refaha kavuşmuş mudur? Bunları cevaplandırmak üzere öğrendiğim ve düşündüğüm şeyleri yazdıktan sonra yukardaki yargıya katılıp katılmamak size düşen bir iş olacaktır. Cezayirdeki sömürgecilik, sömürgeciliğin ne anlama geldiğini, sömürge halklarının neden savaştığını, bunun neden zaferle sonuçlanmasının mukadder olduğunu bize en iyi gösteren örnektir. Çünkü buradaki sömürgecilik, sömürgeciliklerin en kör-kör parmağım cinsinden, en aşağılık cinsinden olanıdır.

Hikâyeye baştan başlamak gerekecek. Cezayirin sömürge olmadan önceki şartlarında onu bu kadar talihsiz bir ülke olmayı mukadder kılacak nedenler bulmak zor. Gerçi Cezayir tarihini gerçeğe uygun olarak tanımak bile bir mesele. Yalan edebiyatı bir çığ gibi onun üstüne de çökmüş. Fransız ve hatta diğer Avrupa yazarlarının gösterdiğine göre, Cezayir bir korsan yatağı idi. Türk idaresinin getirdiği hayat da bir anarşi. Cezayirliler hırsızlıkla, yağmacılıkla, Avrupa gemilerini soymakla geçinen parazitler. Air France'ın terminolojisi ile tam bir «oppression» ve «decadence» için de. Bizde Cezayir hakkında yazılmış bir iki tarih kitabı var, onlar da böyle yazıyor. Nedeni basit: Yukarıda söylenenleri aktarıyorlar. Türk tarihçileri son zamanlara kadar Avrupalı tarihçilerin her yazdığının «mahz-ı hakikat» olduğuna inandıklarından, Avrupa yanında olan her şey uygarlık ve adalet, onun karşısında olan her şeyi ise barbarlık ve tiranni olarak görürlerdi. Bunlar değil Cezayir için, bütün Türkiye için de zaten böyle düşünürlerdi.

Benim anladığıma göre, Fransız işgalinden önceki Cezayir'in tarihi, hiç de böyle trajik bir âkıbetin gelmesini zorunlayacak bir manzara değildi. Hatta tersi doğruydu. Cezayir, o zamanlar batı Akdeniz bölgesinin diğer ülkelerine, hatta bu bölgenin kuzeyindeki Avrupa kıyısı ülkelerine kıyasla daha çok refah, daha çok sükûnet içindeydi. Bu Cezayir, Osmanlı İmparatorluğunun bir yaratığı idi. Bizler, bu imparatorluğun tarihini hep karalarda geçmiş olaylarla tanırız. Halbuki onun bir de denizlerde geçmiş tarihi vardır ki bunun yanında, at koşturarak Macaristan ovalarına kadar gitmek hiç kalır. Tarih, bu imparatorluğa doğuda Gücerat'tan, batıda Tlemsene kadar denizlerde batı ve karşı bir kanat germe ödevi [illegible] etmiş bulunuyordu. Bu kanadın Kı[illegible]den öteye olan yarısı kolay[illegible] Fakat bat[illegible] kanat öyca çöktü. Fakat batıdaki kanat öyle olmadı. Cezayir işte bu kanadın mahsulü. Avrupalıların «korsanlık» dediği bu. Onların göstermediği yan bunun yalnız bu taraf için değil, kendi tarafları için de böyle olduğu. Çünkü bunlara «korsan» demek bizim bugünkü devletler hukuku anlayışımıza göredir. O zaman ise, bütün dünyada hep böyleydi. Kuzey Amerikanın ilk efendileri korsan-beylerdi. Barbaros'un büyüklüğü, bu geleneği korsanlıktan en çok uzaklaştırabilen denizci olması. Osmanlı imparatorunun himayesi altına girmekle, Cezayirde toprakta kurulan bir devlet üssüne bağlamış oldu deniz işlerini. Avrupada ise, korsanları yani deniz derebeylerini zapt ve rapt altına alacak hükümdar olmadığından bunlar denizlerin korkunç eşkıyaları haline gelmişlerdi.

Cezayir devletinin batı Akdenizde İspanyol, Fransız ve İngiliz korsanlarına buraları haram etmesi, Avrupa düşmanlığını bu yerin üstüne çekmişti. O gün bugün, Cezayirliler Avrupalıların dilinden kurtulamadılar. Fakat, bu devirler geçtikten, Osmanlı kudreti düştükten sonra dahi, Cezayir hemen hemen bağımsız bir devlet halinde Dayı denen beylerin idaresi altında devam etti. Her devlette olduğu gibi, burada da asker, bürokrat, hükümdar ve ulema arasında çatışmalar, hükûmet darbeleri oldu; fakat genel olarak bütün ülkede onun özelliklerine göre bir idare, maliye ve toprak rejimi kurulmuştu. Ve Cezayirin işgaline en son yol açan olayların başlangıcı olan büyük Fransız devrimi sırasında Cezayirin çok iyi bir ekonomik durumda olduğu muhakkak.

BABIÂLİNİN GAFLETİ

Devrim yıllarında, İngiliz ablukası altında bulunan Fransa, diğer Türk devleti ülkelerinden olduğu gibi Cezayirden de epey buğday almış. Devrim bitiyor, rejimler inip çıkıyor; krallık restore ediliyor; fakat Fransızlarda borçlarını ödemeye niyet yok. O zamanın dayısı, Cezayir'deki Fransız temsilcisine borçlarını hatırlatmaktan usanmış bir halde, Nihayet doğrudan doğruya Kırala yazıyor. Cevap yok. Bir bayram günüymüş; temsilci protokol gereği tebrike gelmiş. Dayı konuyu gene açmış; Paristen cevap gelmediğinden şikâyet etmiş. Fazla ayrıntıya giremiyeceğim; arada temsilci Duval'in çevirdiği bir dalavere de var; Dayı bunu bildiğinden doğrudan doğruya Parise yazıyor. Temsilci: «Benim efendim bir kıral; tabii size cevap vermez» deyince, dayının kan beynine sıçramış. Elinde oynadığı at kuyruklu kısa bastonu temsilcinin suratına indirmiş. Temsilci bunu yemeden içmeden Fransa hakaret gördü diye yazınca, zaten sallantıda olan krallığı kurtarmak için bir başarı vesilesi arayan Fransa hükûmeti, donanmasını Cezayirin karşısına dikiyor ve bombardıman tehdidi altında Dayı boyun eğiyor; Cezayirin işgali başlıyor.

Bizimkiler, olayı İstanbulda öğreniyorlar. Nazırlarla sefirlerin ümidi İngilizlerde. Boyuna onlardan akıl danışıyorlar. Halbuki o sırada İngilizlerin gözü Mısırda; Fransanın Cezayiri alarak ağzını kapamasını istiyorlar. Onun için tatlımsak vaatlerle bizimkileri savsaklıyorlar.

Azıcık bizim şimdiki Kıbrıs meselesini hatırlatan bir durum. Bir ara Tunusa bir donanma göndererek oradan Cezayire yardım etmeyi düşünüyorlar. Fakat donanma Akdenize çıkınca, Amerikanın altıncı filosu gibi, Fransız donanmasını karşısında buluyor. Hadi dön geri. Çanakkaleden içeri girinceye kadar da Fransız amirali enselerinde. Abdülmecidin padişah oluşuna kadar «Ce

Cezayirli köylüler bir gösteride

zayir Osmanlıdır» diye direniyorlar böylece bir minval hık mık ettikten sonra, sessiz sedasız Cezayirin adını salnamelerden cıkararak olup bittiyi kabul ediyorlar. O sırada Cezayirde istilâcılara karşı savaş açılmış bile. Bizimkilerin bununla ilgisi yok. Hatta bir ara, bu savası baslatan Abdülkadir sultanlık iddia ediyor diye pirelenmeğe bile başlıyorlar.

İşte, ondan sonra biz Türklerin Cezayirle ilişiğimiz arada sırada kus kus pilâvı yemekten öteye geçmedi. Ta son Cezayir savaşına kadar bu memlekette ne oldu, ne bitti bilmiyoruz. Savaş süresinde de aleyhlerinde idik, devr-i sâbıkta.

SÖMÜRGECİYLE SAVAŞTA BES DÖNEM

Gelelim Cezayire. Fransızlar, önceleri burayı almanın birkac taburluk bir iş olduğunu sanıyorlardı Çok geçmeden başlarına büyük işler açtıklarını görmeye başladılar. Birkaç akıllı adamın uyarmalarına bakmayıp, generaller bu işten zevk almağa bile başladılar. Bir Fransız vatanseverliği, bir Fransız medeni yetçiliği ki görmeyin. Bir alay adamı seferber ederek Çezayir ve Cezayir milleti hakkında muazzam yalanlar düzdürerek kendi halklarını yalana boğma işine giriştiler. Yıllar sonra, zavallı Fransız tarihcisi Julien bu yalan yığınının altından çıkmağa calışıyor. Cezayir kimbilir kaç Fransız gencine mezar oldu. Fakat, Cezayirin Fransız vatanının bir parçası olduğuna Fransızları inandırmayı o kadar başardılar ki, son dakikaya kadar en sol Fransızlar bile bu kanıda direndiler. Cezayir diye bir millet, Cezayir tarihi diye bir tarih olmadığına da Cezayirde yetiştirdikleri yerli aydınlara o kadar inandırdılar ki Ferhat Abbas gibi liderleri bile son dakikaya kadar: «Cezayir milleti diye bir şey yoktur; biz Fransızız, Fransız olmak için savaşmalıyız» demekte direndi.

Fransızların Cezayire yerlesmesi kolay olmadı. Olmadı ama Cezayirlilerin Fransızlara karşı gelmesi de kolay olmadı ve sömürgecilikle savaş tarihinin ne kadar aksilikleri, zayıflıkları varsa bunlar hep geldi sanki talihsiz Cezayirin başına kondu.

Müslüman ülkelerin sömürgeciliğe ve genel olarak Avrupa üstünlüğüne karşı savaşları ve çare olarak kendilerini düzeltme uğraşılarını ben kaba taslak beş döneme ayırırım: (1) Cihat'lar dönemi. Ortaasyadan Cezayire kadar, yer yer patlak veren emirler, şeyhler, mücahitler, mehdiler örneği direnme savaşları. (2) Namık Kemal veya Afganlı Cemaleddin döneminin: «Biz aslında üstünüz; dine, hilâfete sarılırsak onlar kadar medeni oluruz» dedikleri ve bunun üzerinde tartışmalar yaptıkları, sahifeler doldurdukları dönem. (3) Avrupa ekonomik üstünlüğünün emperyalizm şeklinde bu halklar üstüne çöktüğü «tıs yok» dönemi. (4) Liberal reformlar yapma ve bunların iflâsı üzerine milliyetcilik hareketlerine başlama dönemi. (5) Sosyalist kurtuluş ve kalkınma dönemi.

Cezayir'in kurtuluş tarihinde birinci, üçüncü ve dördüncü dönemler var. Bu birinci dönem, hepsinde olduğu gibi burada da başarısızlıkla sona erdi ve yanılmıyorsam, ötekilerden farklı olarak bu hem talihsizliklerle dolu oldu, hem de daha sonraki dönemlerle bir gelenek bağı bırakmadan yokolup gitti. Öyle ki üçüncü dönemden Cezayir, sömürgeciliğin elinden yolunmuş tavuk gibi dımdızlak, tarih urubasından çırçıplak ortada kaldı. Cezayir aydınları bugün halâ kendilerine bir tarih urubası aramakla meşguller. Azçok bize de benziyor.

Bizimle ilgili yanları olduğu için bu ilk dönemden biraz söz etmek isterim. Yukarıda dediğim gibi, Fransızların gelişinden çok geçmeden, Abdülkadir adında genç bir kabile emiri isyan bayrağını açtı. Ve 1847 ye kadar onbeş yıl Fransızlarla savaştı. Abdülkadir, Fransızlara karşı actığı savas için ancak bir ideoloji bulabiliyordu: Din ve cihat. 1832 de Oran bölgesindeki kabileler tarafından sultan ilân ediliyor ve savaşa bir cihat rengi vermek istiyor. Bu savaşa katılmıyanları kâfir ilân ediyor. Bunun anlamı, böyleleri ele geçirildiği takdirde malları, mülkleri alınacak, kadın ve çocukları esir edilebilecek. Bu davada Abdülkadirin karşısına çıkan en büyük dert Ticaniler oldu ve sonunda onun başını yedi.

TİCANİLİĞİN KAYNAĞI

Bu Ticaniler, son zamanlarda bizim de başımızın derdi olduğu için hazır memleketine gelmişken burada onlardan da söz etmek isterim. Belki çoğumuz bilmeyiz, Ticaniliğin doğduğu yer Cezayirdir.

Bunun kurucusu olan Ahmed Ticani 1737 de Tlemsen yakınında doğmuş, o civardaki Tican adlı bir Berber kabilesinden. Ticanilerin mukaddes kitabı olan «Cevahır al-Maâni» adlı eserde kendi sahâbesi Ali Hamza Ben Barada hayatını yazmış. Sonradan keşfedildiğine göre, bu kitap aslında Abdullah Ma'an al-Andalusi adlı bir velinin hayatına ait bir kitaptan aşırılmış. Kitabın sahte yazarı bunu güya Hazret-i Muhammedin ruyada kendisine yazdırdığını iddia ediyor. Anlaşılan, müslümanların Endülüsten çıkarılmasından sonra, Mağrip'te türeyen tarikatçılar, Cezayir deyimiyle, Marabutlar, eski velilere ait kitapları aşırıp aşırıp yeni veliler icadetmişler. Bu «Cevahır al-Maâni»de bunlardan biri.

Ahmed Ticani tarikatini kurduktan sonra önce şeriflik iddia ediyor. Hazret-i Hasan soyundanmış. Daha sonra, bütün velilerin üstünde olduğunu iddia ediyor ve Ticanilerin nazarında âdeta yeni bir peygamber oluyor. Bu peygamber bozması Ahmed, Tlemsen'de eksir yapma, sahte para kesme gibi ticari ve mali özel teşebbüslere de giriyor. Bu yüzden Cezayir beylerinden Mehmed Osman bey bunu yakalatıyor, sonra da bir daha Cezayire ayak basmamak şartı ile memleket dışına sürüyor.

O zamandan sonra Ahmed Ticani amansız bir Türk düşmanı oluyor. Müminlerinin inancına göre, Osman Beyin bu hareketi üzerine ellerini havaya kaldırarak: «İlâhi, Endülüsü müslümanlara nasıl kaybettirmişsen, Cezayir'i de Türklere öyle kaybettir, felâh yüzü görmesinler» diyerek beddua etmiş ve Türkleri lânetlemiş.

Eh, Tanrı da galiba Ahmed Ticaninin sözlerini işitmiş ve makûl bularak Fransızları oraya göndermiş. Bu yüzden, aşağıda göreceğimiz gibi, Ticani şeyhleri Fransızlara karşı olan minnettarlıklarını hiç unutmadılar. Sözünü ettiğimiz Abdülkadir hareketi başladığı zaman, Ticanilik Fasta, Cezayir'de ve daha ötelerde iyice yayılmış. Abdülkadirin sultanlık ve cihad ilân edişine karşı gelmeye karar verdiler. Sebep, Abdülkadirin kendini, bir hata işleyip Kadiri tarikatıyle birleştirmesi. Fakat, asıl gerçek sebep o zamanki Ticani şeyhinin Fransızların yardımı ile Cezayirde bir Ticani Sultanlığı kurmak istemesi.

KADİRİ - TİCANİ KAVGASI

Abdülkadirin Kadiriliği de bir âlem. Anlatırsam size, masal gibi gelecek. Müslümanlar işte böyle masallar içinde bu hallere düştüler ve sakın bunu Cezayire özgü sanmayın. Hindistanda ben gene bu döneme ait daha fantastik olaylar öğrendim, ama şimdi bir de oraya dalmayalım. Abdülkadir gençliğinde babası ile hacce gitmiş. Sonra Şamda iken babası Nakşibendiliğe girmiş; fakat Bağdada gelince Kadiri olmuş. Rivayet oldur ki Bağdatta iken bir gün Abdülkadir-i Geylâni hazretleri, elinde üç portakal tutan bir zenci şeklinde pederlerine gözükmüş. «Mağrib sultanı nerede? Bu portakallar onun» demiş. Abdülkadirin babası: «Mağrib'de sultan yok» deyû cevab edince: «Çok yakında Cezayirde Türk idaresi son bulacak, oğlun Mağrib sultanı olacak» diye bir kehanet de o yuvarlamış.

Bunlar, tabii Abdülkadirin sultanlığını meşrulaştırmak için sonradan uydurulmuş. 1832 de Oran kabileleri Fransızlara karşı kendilerine bir lider seçmek için topladıkdıkları sırada bu hikâye ortaya çıkıyor. Seçim gününden önceki günün gecesi, Sidi al-Arrâs adlı bir marabut, rüyasında gene Abdülkadir-i Geylâni hazretlerini görüyor. Boş bir tahtın yanında duruyormuş. Al-Arrâş, bu tahtı kimin işgal edeceğini sorduktа: «Abdülkadir» demiş. Al-Arrâş derhal üç yüz atlı ile Abdülkadirin babasının evine seğirtiyor, müjdeyi vermek üzere. Meğer o da o gece Geylâni hazretlerini rüyasında görmemiş mi? Ona da oğlunun sultan olacağını söylemiş. Tabii ertesi gün Abdülkadir sultan seçiliyor. Bundan sonra Abdülkadirin tarafdarları, Abdülkadir-i Geylâni'nin ona zaman zaman gözüktüğüne, Fransızlara karşı savaşta akıl öğrettiğine inanıyorlar. Sizin anlıyacağınız bu savaşın genel kurmay başkanı ta Bağdat'taki türbesinde 1166 dan beri yatan bir evliya. Emirin ilk başarılarını bu evliyanın kudretine veriyorlar.

Velâkin, Fransızlarla savaşalım derken, savaş Abdülkadir-i Geylâni hazretleri ile Ahmed Ticani hazretlerinin bir ruhani üstünlük savaşı haline geliyor, Cezayir topraklarında. Ticanilerin başkanı ve Ahmed Ticaninin Cezayir Türk beyi ile savaşta öldürülen torunu Muhammed al-Kebir'in yerine geçen küçük torunu Muhammed as-Sağir, Abdülkadiri tanımadığını ilân ediyor.

Müslümanlar bu evliyalarla uğraşırken, Cezayirlilerden iyice bir dayak yiyen Fransız generalleri kurt gibi ortalığı dikiz ediyorlar. Kadiri-Ticani kavgasını görünce, niteliğini anlayacak kadar bilgileri olmamakla beraber, rahat bir nefes alıyorlar. 1847 de bir gün Muhammed as-Sağir hazretleri, Fransız generali Feray'e gelip arzı hizmet etmek istediğini bildiriyor. Abdülkadir, Ticani başkenti ve karargâhını muhasara etmiş, almak üzere iken Genel Vali Mareşal Velée genel taarruz emrini veriyor.

ULEMA NASIL SATIN ALINDI?

Sağir halkın kendini emir seçtiğini iddia ediyor. Abdülkadire karşı Fransızlardan silâh istiyor; karşılığında Fransız devletine öşür ve zekât vermeyi vadediyor. Fakat Fransızlarda öyle göz yok. Oryantalistleri de o zamana kadar bir şeyler öğrenmişler. Ve keşfediyorlar ki müslüman toplumunda tarikatçiler le sultanlardan başka bir kuvvet daha var ve onu bedavadan elde etmek daha kolay. Bunlar da ulema. Müslümanlar arasına ihtida ettim diye giren Roches adlı biri çok işe yarıyor. Bunun müslümanlık gayretiyle Tunusta Kayruvan'da bir ulema meclisi toplanmasına karar verilmiş zaten. Sağir'e bu müslüman meclisinin vereceği kararları tanımak şartiyle kendisinin Fransanın vasali olarak tanınacağı, Abdülkadire karşı müşterek savaşılacağı, Fransız idaresi çerçevesi içinde olmak şartiyle kendisine Çöl Komutanı rütbesi, para ve silâh verileceği taahhüt ediliyor, karşılığında da Sağir'in at ve deve tedarik etmesi isteniyordu. Sağir bu şartları kabul ederek Kayruvan kongresine mümessil gönderiyor.

Roches, ulemaya verilecek hediyeleri hâmilen Kayruvana doğru yola revan oluyor. Ulema kongresi 1841 Ağustosunda Kayruvanda Ticani zaviyesinde açılıyor. Unutmayın ki buraları henüz İstanbuldaki Türk hükûmetinin hâkim olduğu sanılan yerler. Tabii bizim paşaların bu dalaverelerden ya haberi yok, ya da güçleri yetmiyor. Ulema meclisi müzakerelerden sonra fetvayı veriyor. Fetva şöyle: «Fransızları atmak için kudretleri dahilinde mümkün olanı yaptıktan sonra, Cezayir müslümanlarının dinlerine halel gelmeden muvakkaten Fransızlara mutavaatları caiz midir? Elcevap: Caizdir».

Müslüman Roches, böylece, ne sultan ne de tarikatçı olmayan «tarafsız» din bilginlerinden sağlam bir senet elde ediyor. Ama, anlaşılan müslümanlığı iyi incelemiş. Yaş tahtaya basmak istemiyor. Fetvayı çantasına yerleştirip yallah Kahireye. Maksadı fetvayı Azhar ulemasına tasdik ettirmek. Elhak, ona da muvaffak oluyor. Ne yapıyorsa yapıyor, fetvanın tasdik edildiğini bildiriyor. Ama adamın cür'eti arttıkça artıyor; işi daha da sağlama bağlıyacak. Kahireden nereye gidiyor, biliyor musunuz? Mekkeye! Orada da toplattığı bir ulema meclisine fetvasını tasdik ettiriyor. Herif, nerdeyse bir hamle daha edip İstanbula gelerek, bizim Şeyhul İslâma tasdik ettirecek. Ama o kadar akılsız değil.

Fakat, hayfa ki, Cezayir müslümanları bu fetvayı kabul etmiyorlar. Bir çok Cezayir ailesi umutsuzluğa düşerek yurtlarını bırakıp başka İslâm memleketlerine göçe başlıyorlar ve bu, yıllarca sürüyor. Abdülkadir, 1847 de teslim oluyor.

ŞEYH AHMEDİN AŞKI!

Bundan sonra Ticanilerin Fransızlarla işbirliğinin altın devri başlıyor. Ticani şeyhleri Cezayir sultanlığını kuramıyorlar ama, Fransız idaresi altında başka nimetlerin kendilerini beklediğini gördüklerinden memnunlar. Bunlardan şeyh Sidi Ahmed'in hikâyesi tam Hollywood'luk. Onun için bu epizodu da anlatayım size. 1870 yılında, Cezayir müslümanlarının Fransız ordusuna selâmlarını tebliğ amacıyla Fransaya geliyor. Şeyh hazretleri orada Aurelite Picard adında bir matmazele vuruluyor. Önce hıristiyan, sonra müslüman nikâhı kıyılarak gerdeğe giriyor. Cezayire dönünce Sidi Ahmed ve madaması muazzam bir villa ve çiftlikte mes'ut oluyorlar. Burada sık sık Fransız subaylarıyla eğlenceler tertip ediliyor. Matmazel Aurelite'in himmetiyle, Ticani şeyhi Beyaz Katolik pederlerin elinde. Bu alyans sayesinde okullarda öğretim dili Fransızca oluyor. Büyük Sahrayı keşfe çıkan Fransız seyyahları, şeyhin villasında dinleniyorlar: Ticani zaviyesinde ticanilik antrenmanları yapıp Ticani dervişi kıyafetinde sahraya keşfe çıkıyorlar. Fransız sömürge ordusu Senegali elde edince Ticanilik de beraber. Hemen zaviyeler kurup oraya da yerleşiyor.

O zamanki bu Ticani şeyhi, Fransızlarca o kadar kıymet kazanmış ki, 1879 da bayan Aurelitle evlilik hayatına dayanamayıp ölünce, Fransız hükûmeti Cezayir camisinde büyük bir cenaze töreni hazırlamış. Törene genel vali Cambon başkanlık ediyor. Cenaze duasını da baş müftü okuyor. Müftü efendi duasında «muzaffer Fransa cumhuriyetine, onun şanlı cumhur başkanına, genel valiye Cezayir müslümanlarının minnet, şükran ve sadakatlarını sunmayı» da unutmamış. 1903 de Fransız cumhur başkanı Cezayiri ziyaretinde dul bayan Aurelite'e vatanperverlik hizmetlerine bir karşılık olmak üzere bir nişan veriyor. Yeni şeyh Sidi al-Beşir'e de bir Légion d'honneur nişanı. Daha sonra dul bayan Fransaya çekilip malikanelerinden gelen servetle tatlı bir ömür sürüyor. Yalnız öldüğünde bir tatsızlık oluyor. Katolik papasları, kadının ölünceye kadar hıristiyan olduğunda, son nefesini hıristiyan olarak verdiğinde ısrar ediyorlar; Ticanilerse müslüman öldüğünde ve müslümanca gömülmeyi vasiyet ettiğinde direniyorlar. Sonra ne olmuş, bilmiyorum; merak da etmedim. Bize bu kadrı yeter zaten.

BİZDEKİ TİCANİLER

Madem ki söz bu Ticanilerden açıldı, biraz da bizimle ilgili bir iki yanına dokunayım, bizdeki Ticanilerin bunlarla ilgisi yok sanmamanız için. Bize ilk önce Ticaniler Cezayirden değil, Mekke vasıtasıyla Sudan'dan gelmiş. Sudanlı Ticani Fadigh Bin Ahmed al-Zarrûk, hac için Mekkeye gitmiş. Oradaki şerif Hüseyin Haşim bu zatı anlaşılan pek beğenmiş, onun teşviki ile Abdülhamidin hizmetine girmek üzere İstanbula yollamış. Bu zat, İstanbul'da Medeniyye denen bir tarikat kurmuş olan şeyh Muhammed Zafir al-Medeni'ye misafir olmuş. Zafir tekkesi Beşiktaştadır. Anladığıma göre bu zatın da galiba Ticanilikle hafif bir ilişkisi var. Tunus dolayısiyle kendisinden söz ettiğim Hayreddin Paşayı Abdülhamide tavsiye eden zat galiba bu şeyh Zafir. Fakat Hayreddin paşanın kendisi Ticani olmamış da galiba oğullarından biri Ticani. Bugün Cezayirde bulunan ve Ben Bella zamanında bir ara evkaf bakanı ve din işleri bakanı olup evinde kendisiyle görüştüğümüz Sayın Tevfik al-Medeni, bu Zafir al-Medeni ile ilişkili olsa gerek. Rivayete göre, bu Sudanlı Ticaniyi Abdülhamit kabul etmiş. Bütün Osmanlı ülkelerinde serbestçe seyahat etmesi ve Abdülhamidin propagandasını yapması için kendisine bir pasaport verilmiş. Gene Sudanlı bir tüccar olan Muhammed al-Muhtar da İstanbula gelerek bu defa Abdülhamidi Ticani tarikatine sokmuş. Cezayirden gelen bir Ticani de ilk zaviyesini Mardinde kurmuş. 1897 de İstanbul'a gelen bir diğer Cezayirli Ticani, Sidi Muhammed al-Ubeydi adlı biri, İstanbulda bir zaviye kurmuş. Bunu okuduğum bir Batılı eserinde, bu zatın Fransız ajanı olduğu söyleniyor. Sözü fazla uzatmama lüzum yok. Bizim İlâhiyat Fakültesindeki bilginlerimiz herhalde bu işleri iyi incelemişlerdir. Türk halkına bunları bildirseler iyi olur!

Gelecek Sayıda
CEZAYİR KURTULUŞ SAVAŞININ NEDENLERİ

ENDONEZYA KATLİAMI

Endonezya, dünyanın en müthiş katliamlarından birine sahne oldu. Katliamı yaşayanlar, ancak son zamanlarda yurt dışına çıkabildikleri için, olayların gerçek yüzü yeni yeni anlaşılmaktadır. 29 Mayıs tarihli L'EXPRESS dergisinde bu konuda yayınlanan tüyler ürpertici bir yazının önemli kısımlarını okuyucularımıza duyuruyoruz. Yazının başlığı, «General Suharto'nun müthiş katliamı»dır.

ÇaÇğımızın en kanlı tenkil hareketinin son sahnesi, birkaç güne kadar, Cakarta'da Başkan Sukarno'nun eski Dışişleri Bakanı Subandrio'nun yargılanmasiyle başlayacaktır.

O da görünüşe göre ölüme mahkûm edilerek, 700 bini bulan ve «komünist» denen cesetler arasına karışacaktır. Komünistlerin desteği ile Albay Uutung'un 1965 te denediği darbe teşebbüsünden beri, ordunun müsamahası ve teşvikiyle, kütlelerin giriştiği beyaz terör, 700 bin cana mal olmuştur. Albay Untung öldürülmüs ve darbe teşebbüsü, iktidara günün kudretli adamı General Suharto'yu getirmistir. Baskan Sukarno, süs olarak bırakılmıstır.

Bütün muhalefeti ezmek için, 700 bin ölü yeterli midir? Soruya, sağcı siyasî partiler «hayır» cevabı vermektedirler. Onlara göre, eğer, şimdi 13 ilâ 14 yaşında bulunan «komünist tohumları» na dokunulmazsa, muhalefet beş yıl içinde yeniden kendisini toparlayacaktır. Çocuklar da derhal öldürülmelidir.

Askerî şefler, bunu reddetmişlerdir. Onlar, politik menşeli, fakat çılgınlık haline gelen cinayet dalgasını daha öteye götürmek istememektedirler.

Orduya yakın bir Endonezyalı' *kişiye sorduk:*

— İnanıyor musunuz ki, kurbanların hepsi komünisttir?

— Tabiatiyle hayır. Olaylara her zaman hâkim olunamaz.

— Kurbanların çocukları ve ailelerinin bir gün intikam almaya kalkışacaklarından korkmuyor musunuz?

— Evet, bir tehlike var. Bu*nun içindir ki, aileleri imkân* ölçüsünde toptan tasfiyeye çalıştık.

— Milliyetçi partinin sol kanadı da yok edilmedi mi?

— Bizim için onlar da komünisttir.

— Tenkil hareketi hakkında siz ne düşünüyorsunuz?

— Mütereddidim. Reijmimiz 50 sene için oturmalıysa, yapılan iş iyidir. Ama bilinemez. Beş yıl sonra, bütün bu insanlara muhtaç bulunduğumuzu görürsek, bu müthiş olur.

Dört ay önce, 10 Ocak günü, L'Express, Fransız basınında ilk olarak, parça parça bilgilere dayanarak 100 bin ölüden söz etmişti. Muhabirler ve haber ajansları sansür altındaydı. Bugün, her taraftan olayların hikâyeleri yağmaktadır. Görgü tanıklarının birbirini doğrulayan hikâyelerine dayanarak, bu feci katliâmın genişliğini ortaya koymak mümkündür.

L'Express'in bir muhabiri, Eduard Dillon, şöyle diyor: «Aralık ayının ilk yarısı boyunca, Doğu Cava'da her gece insan avı vardı. Gün ağarırken, peyzaj hâlâ kâbusun izlerini taşıyordu.

Surabaya'dan Malang'a giden bir turist, her kilometre taşı üzerine oturtulmuş kesik başlar gördü... Surabaya'da hava - *deniz üssü yanındaki kanallarda* başsız ve kolsuz bir sürü ceset yüzmekteydi. Bir Fransız tanık, bir nehirde her gün 50 cesedin aktığını saymıştır.

Cava ve Sumatra'da Müslümanlar, ordu kamyonlarında taşınan tutukluları, arabaları durdurarak katletmişlerdir. Kafaların kesilmesi, intikamı ölümden de öteye götürmeyi sağlamaktadır: Zira onlara göre, bir müslüman başı olmadan cennete gidemez.

Başkan Sukarno dahi, Surabaya yakınında vuku bulan bir olaydan söz etmektedir: Sayfiye evine giden bir kadın hâkim, bir keşif kolu tarafından durdurulmuştur. Ona bir paket ve bir adres verilmiş, Paketi adrese götürmesi istenmiştir. Otomobi*linin numarası alındığı, söylene*ni yapmazsa başına iş açılacağı hatırlatılmıştır. Biraz sonra genç kadın otomobilini durdurup paketi açar, içinde bir kesik baş vardır.

Nüfusu Müslüman değil de, hinduist olan Bali'de terör, bir buçuk ay sürmüştür. Köylü çeteleri, bambu okları ve keskin kılıçlarla geceler boyu, bütün iyi mevkileri ele geçirmiş hali vakti yerinde komünist yetkililerle onların (suç ortağı) sayılan çinli tüccar avına çıkmışlardır. Cesetler nehire, ya da denize atılmıştır.

Köylüler, Çinlileri saçlarını kesmek ve sığırları öldürmek için bunları bitkilere serpmekle suçlamışlardır. Suçlama, yeni katliamlara yol açmıştır.»

Bankok'taki Goethe Enstitüsüne mensup bir Alman profesör de, katliâmın başladığı günlerde Endonezya'da bulunmaktaydı. Profesör, «Der Spiegel» dergisine şunları anlatmıştır: «Bali'ye vardığımda, her şey az çok sükûnet içindeydi. Birkaç gün sonra kapılarında tebeşirle P.K.I. (Endonezya Komünist Partisi) yazılı evleri yakmaya başladılar.

Başka bir gün alevler içindeki evlerinden 6 Çinliyi kovan askerlere rastladım. Resim çekmek isteyince, bir asker tabancasını bana çevirdi. Makineyi atıp ellerimi kaldırdım. Fırsattan faydanan bir Çinli kaçmaya kalkıştı. Onu bir kurşunla yere serdiler. Askerlerden biri küfrederek, öteki Çinlilerin üzerine ateşe başladı. Bir kaç saniye son*ra, Çinlilerin hepsi sokakta can*sız yatıyordu».

Bir infilâk yüzünden yaralanan Alman profesör, Cava'da Surabaya'da bir hastahaneye yatırılmıştır: «Hastahane bir mezbahayı andırıyordu. Her tarafta, antikomünistlerin terörist intikamının kurbanı olan, bıçak darbeleriyle doğranmış yaralılar vardı. Benim muhafız odasında uyumama müsaade ettiler. Gece can çekişen on bir kişiyi taşıyan birkaç hasta bakıcının gelişiyle uyandım. Yaralıların delik de*şik edilmiş karınlarından bağır*sakları çıkmıştı. Hasta bakıcılar bunları yıkadılar ve geniş yaraları diktiler.

Yaralılar, Surabaya'nın 50 kilometre ötesindeki Tarik ve Kriant bölgesinden komünistlerdi. Milliyetçi parti (PNI) ye yazılmayı reddetmişlerdi. Doktorlara göre, partiye yazılmayı reddediş, milliyetçiler tarafından bıçakla doğranmalarına yol açmıştı».

New York Herald Tribune'de Stanley Karnow, Salatigo köyün*de vuku bulan vahşet sahneleri*ni anlatmaktadır.

Bir gece, iki askerî araba, bir binaya yığılmış komünistlikten şüpheli kişileri teslim almaya gelmiştir. Bir yüzbaşı, elindeki listeden isimleri okumuş, bir yargılama olmadığı halde, onları, «Kanun namına» suçlu ilân etmiştir. Sonra kamyonlar, Celok köyü yakınındaki boş bir araziye yönelmiştir.

Stanley Karnow'a göre, bir ara Brabtas nehrinde o kadar çok ceset olmuştur ki, nehir kenarında Combang şehri, veba salgınından korkarak, şikâyetçi olmuştur.

Amerikan Newsweek dergisi, Sumatra'nın büyük bir şehrinde, 40 «komünist» in üzerine benzin dökülerek, diri diri yakıldıklarını yazmaktadır.

YENİ KİTAPLAR

Varlık Yayınevi bu ay çıkan kitaplarını sunar:

1. **E. Hemingway:** Çanlar Kimin İçin Çalıyor? 8 lira.
2. **Gogol:** Taras Bulba, roman (N. Ataç), 4 lira.
3. **Orhan Kemal:** Cemile, roman, 4 lira.
4. **Iki Dünya Savaşı** (Iki savaşın tarihi) 5 lira.
5. **Jane Eyre** (Charlotte Bronte) roman, 2 lira.

Dünya - Amerika - Türkiye

Değişen dünya gerçekleri karşısında donmuş Türk politikasını aydınlatacak düşünceler getiren arkadaşımız İbrahim Çamlı, YÖN'de ve Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan dış politika yazılarını, «Dünya, Amerika, Türkiye» adlı bir kitapta toplamıştır. Çamlı, baştan aşağı uyarıcı ve düşündürücü gözlemlerle dolu kitabın çıkarılış gerekçesini, büyük bir tevazu ile şöyle belirtmektedir: «Bu türlü yazıları bir araya getirerek bir kitap *halinde sunmanın gerekçesi, ancak alışılmış* yayın âdâbının geçici olarak terkedileceği özel bir ortamın varlığı olabilir ki, bu ortam bugün Türkiye'de mevcuttur. Bu ortam, Türkiyenin iktisadi felsefesi ve dünyadaki yeri konusunda, yoğunlaşmış tehlikeli önyargılar ve yanlış fikirler bulutunun dağıtılması için kesif bir uyarma ve aydınlatma çabasının sarfedilmesi gerekli olduğu, Türkiye'nin realitenin kayaları üzerinde daha fazla yıpranmasını, belki de parçalanmasını önlemek için kalan çok az zamanın yarattığı ortamdır. Böyle bir ortamda, Türkiyede bağımsız ve toplumcu bir kalkınma ve bağımsız ve barışçı bir dış politikanın savunulması, özellikle, bir ölüm kalım işi olan dünya barışının korunması için söylenen ve yazılanların, sırf bir insan daha kazanmak için bile olsa, tekrar edilmesi» gerektir.

Yazar arkadaşımız Çamlı, 27 Mayıstan sonra görülen dış politikadaki bağımsızlık eğilimlerinin nasıl baltalandığı hakkında da şu ilgi çekici bilgiyi vermektedir: 27 Mayıstan hemen sonra ABD'ye giden bir gazeteciler gurubu, bazı birifinglere tâbi tutulmuştu. Çamlı da bu gruba dahildi. Brifingte, «Türk dış politikasının nasıl tarif edilmesi gerektiği yolundaki bir soruyu, zamanın Basın-Yayın Umum Müdürü Ahmet Yıldız, çok dikkatli ifade edilmek şartıyla, bu politikaya yeni bir bağımsızlık esintisinin geldiğini söylemenin faydası olacağı şeklinde cevaplandırmıştı. Nitekim daha sonra, New York'da, Birleşmiş Milletler nezdindeki delegasyonumuzla yaptığımız temaslarda, heyetimize bağımsızlık mücadelelerini desteklemesi, daha müstakil bir oy politikası uygulaması ve genellikle Üçüncü Dünya memleketleriyle daha sıkı ilişkiler kurması yolunda talimat verilmiş olduğunu öğrenmiştik...

Ancak, Türk dış politikasında bu bağımsızlık uzun *sürmedi. Gerek zamanın Dışişleri Bakanı Selim Sarper'*in tutucu politikası, gerek Milli Birlik Komitesinin iç gaileler içinde boğulması, bunun başlıca sebepleridir.»

İbrahim Çamlı'nın kitapta yer alan ilgi çekici başka bir izlenimi ise şöyle: «1948 Kasımında, Sovyetlerin Türklere, biraz gayri ciddî bir hava içinde yapılmakla beraber, bir yakınlaşma teklifi olmuştur. Bu teklif, Ankara'da Sovyet Büyükelçiliği binasında, bu yazarın da dâvetli bir gazeteci olarak bulunduğu Ekim İhtilâli yıldönümü resepsiyonu sırasında yapılmıştır. Bütün kordiplomatik önünde Büyükelçi Lavrişef tarafından Hasan Saka'ya yapılan bu teklif, daha sonra, Türkiye'nin Batı Camiası dışında hareket edemiyeceği ve Sovyetlerle müstakil bir yakınlaşma politikası kuramıyacağı gerekçesiyle reddedilmişti. Oysa o zaman daha NATO yoktu, yalnız Truman Doktrini ile verilmiş bir garanti vardı ve Türkiye nisbeten serbestti. Ve nihayet bu teklifle ilgili olarak, 1945 yılındaki Sovyet talepleri karşısında, Türkiye'nin yanında Batı Camiası olmadan, Sovyetlere (hayır) diyebilmiş ve bu (hayır)ı kabul ettirmiş olduğu gerçeğinin hatırlanması gerekirdi. Kaldı ki Amerika, Sovyetlerin taleplerde bulundukları tarihten sonra toplanan Potsdam Konferansında İngiltere'yle beraber Sovyetlere yatkın bir tutuma girmekten başka, 2 Kasım tarihinde, Türkiyeye verdiği Sovyet savaş gemilerinin Bo*ğazlardan tahditsiz geçmesini teklif eden notasıyla,* bu tutumunu devam ettirmişti.»

İbrahim Çamlı'nın bu düşündürücü ve değerli kitabını okuyucularımıza salık veririz.

HER İŞİN ALTINDA DOLAR ARAYINIZ !

Valentin ZORİNE

(Tarih Doktoru)

«Demokrasinin Savunması», «yUgarlık taşıma görevi», «Tiranlığa karşı adalet».. Bütün bu sözler, boş oldukları ölçüde daha gürültülüdür. Vietnam'a karşı yürütülen Amerikan sömürge harbi bahis konusu olunca, Washingtondaki yüksek kişiler, bu sözleri devamlı tekrarlar.

Halbuki, düşünme ve mukayese yeteneğine sahip her insan için açıktır ki, Amerikanın Vietnam'da yaptığının «demokrasinin savunulması» ile en ufak ilgisi yoktur. Washington'un kuklası General Ky'nin politikasının iflâsı, bunu yeterli açıklıkla göstermiştir.

Şimdi kısaca, ekonomik açıdan ABD'nin Çin Hindi yarımadasında giriştiği eylemin anlamını görelim. Business Week dergisi şöyle yazmaktadır: **Amerikan harp tekellerinin iki bin temsilcisi, askeri siparişler peşinde, cephenin bir bölümünden öbürüne koşuşmaktadırlar.** Hâlen 35 Amerikan kumpanyası, Güney Vietnamda yoğun bir faaliyet göstermektedir. Geçen yıl, siparişler, 45 milyon doları bulmuştu. Bu rakam, askeri inşaat çalışmalarını kapsamaz. *Askerî inşaat, 500 milyon doları aşmaktadır»*.

Dergi, en faal kumpanyalar olarak Morgan'ın «General Electric», «Du Pont de Nemours» ve Rockefeller'in «Esso» şunun isimlerini vermektedir.

Sınaî ve malî konsorsiyumlar, *harbin kan denizine* çevirdiği mustarip Vietnam'ı bir kâr kaynağı saymaktadırlar.

Son günlerde yapılan gayri resmî bir anketin sonuçlarına dayanarak, Newsweek, Güney Vietnam'daki Amerikan firmaları filiallerinin yatırımları üzerinden ortalama yüzde 20 ilâ 30 kâr sağladıklarını bildirmektedir. Ama kanı altına çevirmekte usta olan modern kapitalizmin simyagerlerinin, Güney Vietnam toprağının kana bulanmasından sağladıkları temettü bundan ibaret değildir.

Işte her türlü sözden çok daha anlamlı olan bir kaç rakam: **1965 te General Electric, hükûmetten 824 milyon dolar tutarında askerî sipariş almıştır. «American Telephon and Telegraph Company» nin payı 588 milyon dolardır. «Ford Motor Co.» 312 milyon, «Westinghouse *Electric*» *261 milyon,* «General Motors» 254 milyon dolar askeri sipariş almıştır.** Bu rakamlar Amerikan kapitalizminin iki yüzlülüğünü açığa çıkarmaktadır. Bir yandan, Amerikanın uygarlık misyonu hakkında yüksek sesle güzel sözler söylenmektedir. Öte yandan sessizce astronomik kâr rakamları muhasebe defterine geçirilmektedir.

Amerikan tekellerinin basını, ABD iş çevreleri yöneticilerinin, ekonominin karşılaştığı güçlükleri yenmek için her şeyden önce Vietnam saldırısının sonucu olan silâhlanma yarışına güvendiklerini açıkça belirtmektedir. 17 Ocak tarihli sayısında New York Times, şöyle yazmaktadır: «Amerikan ekonomisinin nefesi kesilir gibi olduğu anda, artan askerî çabalar, ekonomi üzerinde dinçleştirici bir etki yaptı». Öteki Amerikan yayın organları da *bu görüşü* paylâşmaktadır. Şimdilik silâhlanma yarışının Amerikan ekonomisini buhrandan kurtarıp kurtaramıyacağını tartışmaya lüzum görmüyoruz. Yalnızca tekellerin yayın organlarının Vietnam saldırısı ile ekonominin hızlanması konusunda beslenen ümitler arasında doğrudan doğruya bir ilişki bulunduğunu gizlemediklerini söylemekle yetiniyoruz.

Böylece Vietnamdaki' Amerikan saldırısının ekonomik köklerini gördük. Fakat son aylarda mesele, sadece Çin Hindi yarımadasına özgü sayılamaz. Dolara yol açan, ya da doları korumak için çıkartma yapan «Deniz piyadesi», münferit bir olay değildir. Bu, Amerikan dış politikasının genel çizgisidir.

Son yıllarda, Afrika Kıt'ası dünyanın sıcak noktalarından biri haline gelmiştir. Kongo'da ve öteki Afrika ülkelerindeki Amerikan entrikaları, genç devletlerin yeni kazandıkları bağımsızlığın meyvalarından faydalanmalarını engellemektedir. New York Times, istemeden de olsa, oynanan oyunu açıklamaktadır. **Bu gazeteye göre, Amerikan şirketlerinin Afrikadaki yatırımları 1950 de 248 milyon dolardı. 1960 a kadar devamlı artarak 867 milyon dolara ulaştı. 1964 te ise bir kat çoğalarak 1 milyar 600 milyon doları buldu.**

Fransız atasözünü biraz değiştirerek, «Doların parmağını arayınız» diyebiliriz. Dış politika alanında Amerikan emperyalizminin her saldırgan eyleminin gerisinde, hareketi maskelemek için kullanılan güzel sözler ne olursa olsun, Amerika adına konuşma hakkına el koymuş bulunan ve Washington'un bütün davranışlarını kontrol altında tutan bir avuç büyük tekelcinin egoist çıkarlarını araştırınız.

Araştırınız, araştırdığınızı mutlaka bulacaksınız! Böylece Washington'un saldırgan politikasının gizli nedenlerini keşfetmiş olacaksınız.

VIETNAM'DA AMERİKALILAR

JOHNSON — ŞİMDİ SIRA KİMDE?

KORE MUCİZESİ

(Baştarafı arka sayfada)

tılır. Aileler paylarına düşenin kendi ihtiyaçlarını aşan kısmını, genellikle taşım olanakları da sağlıyan, Devlet alım ajanlarına satmakta özgürdürler. Kooperatifin de, meyve, sebze, et v.s. satışlalenin küçük bir toprağı vardır; buralenen küçük bir toprağı vardır ; burada *domuz, tavuk v.s.* yetiştirebilir ; bunları ve ürünlerini isterse kendisi tüketir isterse kaza pazarında satar. Eskiden ürünün yüzde 9 - 11'i olarak alınan tarım vergisi, fakir kooperatiflerden baş lamak üzere, yavaş yavaş kaldırılmaktadır. Yersel malzeme kullanan fabrikalar kazaca işletilir. Kooperatifler çiftçiliğe verirler güçlerini. Sistem Çin komünlerinden daha tek - biçimli, daha düzenlidir ve yönetimden daha fazla yardım görmektedir. Üyelerin gelir düzeyi iÇn'deki, en yüksek olanların altında olmakla beraber, ortalamanın hayli üstündedir. Üretimdeki büyük artış her şeyden evvel ve çok elektriklendirilmiş sulama, bundan hemen sonra da *tohum düzeltme yöntemi, sun'i gübre* kullanımı ve salgınların denetlenmesi teknik iyileştirmelerin yayılması sayesinde olmuştur. Hektar başına verimin beş yılda iki katına çıktığı herkesçe ileri sürülmektedir. Mekanikleşme, sözgelişi, derinden olanaklaştırarak, ürün artışına yol açmıştır ; ancak, makineleşmenin baş erek ve amacı iş - yükünü azaltmak ve yetişen kuşaklar için şehir dışı bölgelerdeki yaşamı daha az itici duruma getirmektir.

Şehirlerle köyler arasında olsun, endüstrinin kendi içinde olsun, gelirin dağılım farkı çok dardır. (Yetenekli bir mühendis temel ücretin ancak iki katını alabilir). Eşitlik bir yandan da fiyat politikası ile desteklenmektedir. Şehirlerde pirinç çiftçiye ödenen fiyatını beşte birinden daha düşük bir fiyatla satılıyor. Bunun nedeniedliği açık endüstri ürünü olan tüketim malları fiyatları ile kapatılıyor. Mal fiyatları öyle ayarlanıyor ki, tarım bölgelerinde tüketilen ve çocuklar için gerekli olan malları alanlar yükün paylaşılmasına katılmazlar, böylece, gerek az bireyli küçük ailelerle çok nüfuslu geniş aileler, gerekse şehirler ve tarım bölgeleri arasındaki yaşam - düzeyi farklılıkları daha da azaltılmış olur.

Her endüstri ve her hizmet üretimi alanında, Güney'le ilişkiler yeniden kurulur kurulmaz oraya derhal yardım edebilecek durumda olabilmek için, gerekli kapasiteler yaratılmaktadır. Her konuşma, her söylev Güney'in içinde yüzdüğü sefalete dokunan acı sözlerle son bulmaktadır. (Sayın Joan Robinson'a Kuzeyliler adına tanıklığımızı sunabiliriz: Güney Kore'nin, gözümüzle *görüp bir yıllık bir süreyi* içlerinde yaşadığımız moral ve maddesel koşulları, gerçekten, ancak, «sefalet» terimi ile anlatılabilir. M. Selik)

KORE'DEN ALINACAK DERSLER!...

Kore mucizesinden ekonomik kalkınma için ne gibi dersler çıkarılabilir?

Birinci olarak, işin ulusal karekterle ilgili bir yanı olduğu söylenebilir. Korelilerin *jooche diye bir deyimleri var - biz* Marxism - Leninizm'i sorunlarımıza, kendimize uyan biçimde, uygularız, anlamına geliyor. Örneğin, Küba'da sorunlar ayni boyutlarda ve devrimci çoşkunluk hiç de daha az değil, fakat yol alma hızı ayni olmuyor. Korelilerin ulusal övünç ve gurura, düştükleri ulusal hatalara ciddi ve derinden verişleri Küba'nın daha bir rahat ve geniş tutumundan çok farklıdır ; ve göze batar derecede etkinliği arttırır.

İkinci nokta, dış yardımın ilk canlılıktan sonra kendini gösteren yıkıcı etkisidir. Sırtını dış yardıma veren bir ülke, aç kalma korkusu ile, tarımını düzene sokma zorunluluğundan kendini kurtarır ve ekonomik büyümeye zararlı gelişi güzel bir toplumsal yapının doğmasına yol açabilir. Ve yardımlar, korkunç bir hırsızlık ve kötüye - kullanımı yaratıp beslemeseler bile, topluma servet ve değer yaratacak teknisyenler yerine, fonları kendilerine büyük çıkarlar sağlıyacak biçimde kullanan ve denetleri *altında tutan bir yöneticiler sürüsü* meydana getirir.

Fakat üretimin boyutlarına ilişkin ekonomiler için ne diyeceğiz? İşte size, başından sonuna bütün endüstrisini kendisi kurmuş ve makine yapımında ulaştığı yüzde 93'lük kendi kendine yeterlik derecesi ile övünen, 12 milyonluk *bir ülke.* Gelişmekte *olan* bir ülkenin kendi üretimi olan tüketim malları ile yetinebilmesi, elbette, anlaşılan bir şeydir - çünkü, gözün görmediğini gönül istemez. Peki, ya makineler? Okul - ders kitaplarında küçük ülkeler için yazılı reçete «gücümüzü bir - iki yöne veriniz ve gerisini ithal ediniz» der.

Kore bu politikayı herşeyden evvel siyasal nedenlerle reddetti - tek yönlü, başkalarına, ama kim olursa olsun, bağlı bir ekonomi olarak kalmayı istemedi. Fakat anlaşıldı ki, kendini venme politkasının bir takım ekonomik avantajları da vardır.

Bunların başında psikolojik olanı gelir. İthal malı araç ve aygıt, ithal malı bilgi ve teknik, uyduluk duygusunu besler, sömürülmeyi doğal görme düşüncesini kafalardan söküp atmaya yaramaz. Plânlı gelişmede zaman etkeni de önemlidir. Koreliler görmüşlerdir ki, yenisi dört ayda yapılan, bâzı temel önemdeki araçların Avrupa'daki bir komünist ülkeden getirilişleri ikibuçuk yıl almaktadır. Her şeyin üstünde de, kendi teknisyen orduları ile kendi koşullarına en uygun düşen tip ve biçimleri yapabileceklerini anlamışlardır. Vinylon mâcerası bunun dramatik bir örneğidir. Hem, belki de, üretimin boyutlarına ilişkin ekonomiler sorunu hiç de o denli önemli değildir.

GÜNEYDEKİ UTANÇ DUVARI!...

Biçim olarak Hükûmet sistemi dünyanın komünist kesimindeki genel biçime uymaktadır. İktidar, pratikte, genellikle görülenden bile aşırı, bir kişide toplanmış görünüyor. «Kişiye tapma»nı bütün göze batan dış belirtileri mevcut - fotoğraflar, cadde ve meydan *isimleri, ana - okullarında söyenen* şarkı ve marşlarda aziz öndere peltek methiyeler sunulması ...Ne var ki, Başbakan Kim Il Sung bir diktatör gibi değil bir mesih gibi davranıyor. Savaştan sonra 15 günlüğüne uzak bir köye çekildi, ve oradan, elinde, köylünün desteğini kazanan bir tarım programı ile Parti için yeni bir çalışma programı hazırlanmış olarak döndü. Karşılaşılan problemleri bir aydınlığa çıkarmak güçlüklere çözüm yolu bulmak, amacı ile fabrika fabrika, çiftlik çiftlik dolaşır, çalışan kitlelerle «iş - yerinde» görüşür, tartışır. Doktor, hemşire ve hastabakıcılara hayatlarını hastalarının iyilik ve dirliklerine adamaları gerektiğini söylemek için bir hastahaneye gelir, ve bu düşünce konuştuklarının günlük çalışmalarında kendilerine güç ve ilham kaynağı olur. Ağır endüstri fabrikaları işçilerine yapıp ürettiklerini nendüstrileşmenin temeli olduğunu anlatır, bu onlar için güç ve atılımlarını yenileyen bir övünç kaynağı olur. Bizim gibi kart sinikler için *bütün bunlar ucuz şeyler* görünebilir. Ama, birdenbire bomboş bir sömürge geçmişinden, hiçbir iz, hiçbir ipucu olmadan, sosyalizme ve yirminci yüzyıla sıçrayan bir ulus düşününüz. Önder, ulaşıp yükselebilecekleri berrak ve pratik bir erek, bir ufuk, gösteriyor bu ulusa. Bundan sapacak hiç bir düşüncenin yeşerme şansı yoktur artık burada.

Liberalliklerini dillerinden düşürmiyenler bütün bunları nefret edilecek şeyler diye görüyorlarsa, kendilerine düşen görev pek açık ve sadedir ; bırakınız Güney'deki halka Kuzey'de yapılanlar açık ve seçik olarak anlatılsın, ve sonra bırakınız halk neyi beğendiğine kendisi karar versin.

Gerçekten, ve şüphesiz, Güney Korelileri karanlıkta tutabilmek için büyük çabalar gösterilmektedir. Kuzey ve Güney'i ayıran çizgi gerisinde boşaltılmış bir alan şeridi bırakacak biçimde, en bayağı işler yapanlara değin, sırf Amerikan birlikleri ile tutunmaktadır. Bir tek Güney'li gözün Kuzey'e şöyle bir bakmasına izin verilememektedir. İki taraf arasında posta ilişiği yok. Bu duvar, bölünmüş aileler birleşsin diye, yılbaşında açılmıyor. Japonya'daki Korelilere, yakınlarda, isterlerse gelip Kuzey'e yerleşebilmeleri olanağı tanınmıştır, ama bugüne dek kimseye gidip yerleşme ve ziyaret *izni verilmemiştir.*

Bir gün bir pilot yolcu dolu uçağını yanlışlıkla Kuzey'e geçirmişti. Yolcular kendilerini Sevul yerine Pyongyomg'da bulunca, derhal boğazlanacakları korkusuyla, zangır zangır titremeye başlamışlardı. Tatlılık ve nezaketle karşılanlar, Üç haftalık bir süre ülkede gezdirildiler ve sonra geriye gönderildiler. Kuzey'in gelişmesi, buna karşılık Güney'in soysuzlaştırılması devam ettikçe, er va da geç yalan perdesi muhakkak yırtılacaktır.

Çeviren MEHMET SELIK

DEVLET TİYATROSUNDAKİ OYUNLAR

Engin ÜNSAL

Adalet Partisinin iktidara gelişinden bu yana, parti kurmay heyetine girip bir «Çengel atma» hastalığı ârız oldu. Basında besleme gazetelerle gerçekleştirebildikleri bu bölücülüğü, sonradan gençlik kuruluşlarında yaratmayı başarabildikleri ikiye bölme ile devam ettirdiler. Şimdi sıra tiyatrolara geldi ve atılan çengel Devlet Tiyatrosunun tam bel kemiğine saplandı. AP bugün Devlet Tiyatrosunu ele geçirmek için isteri krizleri geçirmekte, ve ağlayan çocuğun istediğini elde etmesi gibi, büyük bir şımarıklık içinde bazı çıkarcıların da yardımı ile bunu da başarmaktadır.

Tiyatro toplumların oluşumunda önemli görevi olan etkili kuruluştur. Toplumun uyanıklığını, sahneye koyacağı eserlerle, dimdik ayakta tutabilir. Tutucu ve bağnaz bir toplum yaratmak hayali peşinde koşan AP şimdi bu oyununu Devlet Tiyatrosunda sahneye koymak istemektedir.

Hâlen Devlet Tiyatrosu sahnelerinde *oynanan oyunlar* bir geriye dönüşten, bir ulufe dağıtımından başka bir şey değildir.

AP nin çengelini yiyen Devlet Tiyatrosu yöneticilerinin yaptıkları ilk şey, sanat değeri olmayan ve bu yüzden oynanmam..k üzere rafa kaldırılmış bazı eserleri seneler sonra yeniden ele almak ve sanat adı altında halkı kandırmak olmuştur. Örnek mi isteniyor. İşte Kireçli Bahçe adlı oyun. Enid Bognold'un yazdığı yönsüz yöntemsiz ve sanat gücü sıfır oyunu. Ama bu oyunun bir özelliği var. Bundan üç sene evvel AP'li senatör Cahit Okurer tarafından çevrilmiş olması. Sanat değeri olsa idi çevirenin politik eğilimine bakılmaksızın üç sene önce sahneye konurdu. Değersiz olduğu için bir köşeye atıldı. Fakat Almanyadaki öğrencileri ihbar eden, ırkçılık yapmayan milli kütüphane memurlarına küfür edip mahkûm olan nev-zuhur kudretli Müsteşar Devlet Tiyatrosunun tedip etme görevini üzerine alıp, sadece yerinde kalmak için birçok şeylerini feda etmekten sakınmayan insanlarla temas kurmaya başlayınca Okurer'in çevirisi *birdenbire borsada değer kazan*dı ve büyük bir acele ile üç yıl sonra sahneye konuldu. Oysaki gerçekte oyunu Devlet Tiyatrosuna getiren nitelik sadece Okurer'in adı başındaki AP senatörü sıfatı idi.

Örnek mi isteniyor, işte 4 *Mayısta Yeni Sahnede* oynanmaya başlayan başka bir oyun: Ayakta Durmak İstiyorum. Yazarı eski hikâyeci, sonra Yeni İstanbul kalemşörü ve en sonunda oyun yazarı Tarık Buğra. Her hikâye yazarının bir çırpıda oyun yazarı olamıyacağını kendisi de bilir Buğra'nın. Ama insan bir partiyi kendi atışlarına destek eder ve parti de bir gün iktidara gelirse insanın olamıyacağı bir şey yoktur. Elbette. İnsan oyun yazarı da olur bakan da. İşte ayırıcı niteliği AP li olmak olan bir yazarın oyunu bu. Konusunu Macar ihtilâlinden almış. Macaristanı Mitinya Rusya'yı da Agonya yapmış. *Yazar oyununu kaleme alırken* Macar öğrenci Dernekleri Genel Başkanının ihtilâlden birkaç gün önce Fransa'da Le Monde gazetesine verdiği demeci okumadan almış. Orada Dernek Başkanı, «Bizim Rusya ile ekonomik ayrıntımız yok. Bütün anlaşmazlıklarımız sadece bağımsızlık konusunda» diyor. Bunun tam karşıtı bir düşünce üzerine bina edilerek ele alınmış konu. Öncülüğünü Atatürk'ün yaptığı öz Türkçe akımı ile bol *bol alay edilmiş, sosyalistlere* gizli bir perde arkasından gözdağı verilmeye çalışılmış ve «sosyalizmin sonu komünizme varır, ayağınızı ona göre denk atın» denmeye getirilmiş. Yerinde güzel olan millî duygular yersiz tahriklerle ayakta tutulup, halka bir sanat şöleni çekmeyi denemiş bay yazar ama sonunda başını sert kayalara vurmuş.

Bunlar yetmiyormuş gibi Devlet Tiyatrosuna bağlı Devlet Konservatuarı sahnesi çok daha başka bir faciaya tanıklık etmiştir. Bundan bir süre önce Devlet Konservatuarı sahnesinde Faik Türkmen adlı birinin yazdığı ve İlâhiyat Fakültesi öğ*rencilerinin oynadığı Fedakâr* Din adamları Kore'de adlı bir oyun oynadı. Oyunun Devlet sahnesinde oynanmasını sağlayan da gene meşhur Ötüken. Seyircilere tam 18 dakika Kur'anı Kerim kıraati dinletilen bu oyunun konusu dindar gençlerimizin Kore savaşlarında kazandığı başarı ve yeni yetişen dinsiz gençliğin savaş ateşini kaybettiği, Kur'anın her şeye hâkim olması gerektiği v.s. v.s. (Bu konuda daha fazla bilgi edinmek is*teyenler Ankarada yayınlanan* Dost dergisinin son sayılarına bakabilirler.)

Bütün bu oyunlar halkın sahnesi olması gereken Devlet Tiyatrosunda oynanıyor. Topluma bir şeyler vermesi gereken tiyatro sahnesi ondan bir şeyler alıp götürüyor. Düşünce gerçekten çirkin. Buna karşı durulması, Devlet Tiyatrosunda rayından çıkan anlayışı yeniden rayına oturtmak gerek. Kamu oyu, tiyatro seyircisi; kendi adlarına oynanan bunca kötülüğe âlet olmamalıdırlar. En doğal hakları olan protesto etmek haklarını kullanmalılar. Bundan böyle tiyatro seyircisinin yüceliğine ya*raşan* oyunlar sahneye konuncaya kadar Devlet Tiyatrolarına gitmeliler. Sonuna kadar bomboş sıralara oyun oynatmazlar ya.

Belki ondan sonra Ötükenler, Gökçer kılıklı adamlar topluma saygı duymanın ne demek olduğunu anlarlar ve gerçek sanat karşısında şapkalarını çıkarmak zorunluğunu duyarlar.

BU DÜZENİN ASIL ADI

Fakir Baykurt

Söylendiğine göre şimdi biz demokrat bir ülkeyiz. 1945 te birden fazla parti yaratarak bu düzene şanla, şöhretle girdik. 1950 Çankaya değişikliği ile de dünyada büyük hayranlıklar uyandırdık. Toprak reformunu, Köy Enstitülerini, Raman petrolünü, yerli olanaklarla sanayileşme sevdalarını bırakıp böyle sonu gelmez tartışmalara girişmemiz dışarıdaki dostlarımızın hoşuna gitti. Gelişmemişsiniz, uyanmamışsınız, ama demokratsınız, ne iyi! dediler.

Eğer demokrasi çok parti demekse, seçim demekse, şimdi en iyisinin bizde bulunması gerek. Bizi çok beğenen dostlar.. kendileri partinin üçünü kaldıramazken bizde altısı, yedisi var. Seçimse, her yıl birini yapıyoruz. Ama ellerin bizi beğenmesi gerçekleri değiştirmez. Şimdi biz yeryüzünde işleri en ters giden ekonomik sağlığı bozuk, politikası cansız, yoksul bir ülkeyiz. Bunun böyle olmasında dostlarımızın elbet irili ufaklı çıkarları var ki, hâlâ bu çeşit övgüler devam edip gidiyor. Hâlâ bizim atçılığımızı, çiftçiliğimizi göklere çıkarıp bir ham madde ülkesi olarak kalmamızı sağlıyorlar maşaallah!

İçine düştüğümüz eksiklik duygusundan kurtulmak ve eğer derdimiz demokrasi ise, onun doğrusunu, hasını, kitaplarda, hiç değilse sözlüklerde yazılı olanını anlamak ve öğrenmek zorundayız. Demokrasi, ekonomik anlamı da bulunan bir eşitlik ve özgürlük düzenidir. Özgürlükten murat, her şeyden önce, düşüncenin yazılı ve basılı hale getirilip dağıtılabilmesi özgürlüğüdür. Her türlü güzel sanat hareketleri demokrasilerde sınırsız bir özgürlük isterler. Çünkü insanlar yaratıcıdır. Yaratıcılığın sınırı yoktur. Demokrasi için daha iyi bir çerçeve sayılan 1961 Anayasası, ünlü 20. maddesiyle bu özgürlüğü güvenlik altına almıştır.

Düşünce ve sanat özgürlüğüne nazar boncukları takalım şimdi yurdumuzda! daha birden fazla partinin kurulduğu günlerde 18-20 sanat dergisi birden kapatılmıştı. Bu dergiler sanat ypmıyorlar da, devleti yıkacak sol akımların propagandasını yapıyorlardı güya! Demokrasinin on yıl iktidarda gördüğümüz partisi ise, özgürlükleri, gazeteleri boş sütunlarla çıkartacak kadar kıstı. Yurttaşlar, öteki partileri tutan gazeteleri açık açık okumaz oldular. Yazarlar hapse atıldı. Sanat hareketleri kösteklendi...

27 Mayıs devrimi ki, onu en çok düşünceye ve sanata getirdiği özgürlük için öğüyoruz, fakat bakın bir Şadi Alkılıç, yazdığı makale yüzünden, bu dönemde yar[illegible]ınmış ve içeri atılmıştır. Bu dönemde romancılar tutuklanmış, ozanlar sorguya çekilmiştir. Yüzden fazla öğretmen, okuduklarından ve okuttuklarından dolayı bu dönemde sürülmüşlerdir. Düşünce ve sanat dünyamıza yenilikler getirmeye çalışanların peşine polis, bu dönemde daha çok düşmüştür.

Biliyor musunuz, Uluslararası Nancy Tiyatro Şenliklerinde, bizden giden bir ekip birincilik aldı. Güvenilir gazeteler bu şenlik hakkında iyi şeyler yazdılar. Nancy'ye 25 ülkeden 58 oyun gelmiş, «en küçük hatayı affetmeyip yuhalamaya hazır» 3000 seyirci önünde bir hafta süreyle bu oyunlar oynanmış. Türkiye ile Brezilya birinci olmuşlar. Derece alamayanlar arasında tiyatronun özyurdu sayılacak ülkeler var. *Ekibimizin başarısında hiç bir çürük* yan yok.

Hükûmetin yalanlamadığı gazete haberlerine göre, Nancy'ye giden ekip, birincilik alan «Uzun Dere» oyununu saklı olarak götürmüştür. Çünkü oyun Yaşar Kemal'in bir romanından yapılmıştır. Bu roman halkın dertlerini deşmektedir. Hükûmetin bu türlü eserlere, yazarlara ne yaptığı, nasıl davrandığı iyi bilinmektedir. İzin istense verilmeyecektir. Onun için eserin adı, yazarı saklanmıştır. Berlin şenliğinde birincilik alan «Susuz Yaz» filmi de böyle saklı götürülmüştü. Saklı gidiyorlar ama varıp birinci oluyorlar. «İzin alınmak istense verirdik!» lâfının geçerliği yoktur. Çünkü o yol da denenmiştir. «Yılanların Öcü» geçen yıl Erlangen şenliğine gidememiştir. Güya izin verilmiş, ama döviz verilmemiştir.

Bir hükûmet ki, polis görevlendirip sanatçılar ve sanat eserleri üstüne yargı söyletiyor, o hükûmet polis hükûmeti, devlet polis devletidir. «Demokrasi» böyle örneklerin görüldüğü ülkelerde içi boş bir sözdür, bir yalandır. Düşünün, bir Film Sansür Komitemiz vardır, sinemadan başka her şeye benzeyen sanatsız, değersiz yapımlara izin verir de, içinde en ufak bir toplumcu kıpırtı bulunan gerçekçi filmlere yasaklar koyar. Bu yüzden sinemacılar da işin kolayını bulmuşlardır. Toplumcu yazarların senaryolarını uydurma adlarla sansüre gönderirler. Senaryosunu Orhan Kemalin yazdığı ne filmler biliriz, ama hiç birinin üstünde adı yoktur şimdi.

Düzenin asıl adını saklayıp durmamız boşunadır. Düşüncenin ve sanatın peşine polis takan bir ülke demokrat ülke sayılamaz. Ülkemizde şimdi demokrasinin belki adı vardır, ama kendi yoktur. Olsaydı sanatçılarda bu korku, düşünce adamları üstünde bu baskı bulunmazdı. Yazdığı bir yazıdan dolayı Şadi Alkılıç evinden alınıp ceza evine konulmazdı.

Gerçekleri söylemek yurda suç atmak değildir. Yurdu sevmektir. Yurdu ve halkı sevdiğimiz için gerçekleri araştıralım, onları dile getirelim. Yalan karın doyurmaz, insanı yükseltmez. Yurdu hiç yükseltmez. Bırakalım yalanı, sözün doğrusunu edelim: Şimdi Türkiye demokrat bir ülke değildir. Bir polis ülkesidir. Yabancı dostların görüşü başka olabilir. Ama biz kendimizi daha iyi biliriz.

SİNEMACILARIN BİLDİRİSİ

Antalya Film Festivali ile ilgili olarak, aralarında Sine-İş Sendikası gibi kurumlar ile pek çok tanınmış sinema sanatçısının imzalarını taşıyan bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiri şudur:

Biz aşağıda isimleri ve imzaları bulunan kurumlar, sinemacılar ve aydınlar 1966 Antalya Film Festivali konusundaki şüphelerimizi Türk kamu oyuna bildirmeyi gerekli gördük.

1 — 1964 de ilk defa olarak yapılan Antalya Film Festivali sonuçları bakımından Türk sineması için çok zararlı olmaya başlamıştır.

Antalya Film Festivali kendi çizgisinin, gösteri ve şenlik sınırlarını aşarak festivalde yapılan değerlendirmeleri Türk sinemasını sınırlayan ve Türk sinemasına kendi değer ölçülerini empoze etmek cür'etini gösteren bir kurum kimliğine bürünmüştür.

Bu değer ölçüleri herkes için geçerli olmadığı gibi bizim de kabul etmediğimiz karşı olduğumuz ölçüdedir. Bu değer ölçülerini Türk sinemasına empoze etmeye Antalya Film Festivalini düzenleyenlerin ne hakkı, ne yetkisi vardır.

Basındaki bir takım çevreler Antalya Film Festivalini dar ve sınırlı görüşlerinin propagandasını yapabilmek için bir araç olarak kullanmakta, Festivaldeki değerlendirmelerden kendi kısır ölçülerini kurumlaştırmak için yararlanmaktadırlar.

Bu olayı kamu oyuna duyurmayı görevimiz sayarız.

2 — Antalya Film Festivali daha başından beri sinema emekçilerinin karşısına çıkarak tutumunu belli etmiştir. Sine - İş grevinin karşısına çıkarak dürüstlüğünden şüphelendiğimiz bağlar ve bir anlam kazanmıştır.

Antalya Film Festivali ilk yılından beri prodüktörlerin sinema emekçilerinin haklarını, (Sinemacı) haysiyetlerini hiçe sayarak emekçilerin rızası dışında katıldıkları bir yarışmadır.

Prodüktörlerin emekçilerin rızası dışında bu Festivale katılmaları görünüşte Festivalde filmleri oynatılan emekçilerinde bu festivalin sonuçlarını kabul ettikleri anlamına gelebilir. Bu büyük bir yalandır.

Bu durumda biz aşağıda imzası bulunan sinemacılar rızamız dışında festivale sokulan filmlerden Telif Hakları Kanunu'nun 57 ve 58. maddelerinin bize tanıdığı haklardan yararlanarak imzalarımızı çekmiş bulunuyoruz.

3 — 1966 Antalya Film Festivali, bu kez geçen yıllardaki görünüşünden daha da zararlı bir kılığa bürünmüştür.

Önceki Festivallerin yetkisiz jürileri yeterli görülmemiş, daha da yetkisiz bir jüri kurulmuştur.

Bu yılın jürisine sinema konusunda hiç bir yetkileri olmayan, yabancı unsurlar eklenmiştir.

Bu yılki jüride yabancı basın ataşelerinin bulunması Türk sinemasına yapılmış en büyük hakaretir.

Yabancı elçiliklerin Türk düşünce hayatını doğrudan doğruya kontrol etmek için giriştikleri bu ilk hareket, halk uyanışını engellemek için düşünülmüş kasıtlı bir teşebbüsün başlangıcıdır. Bu kadarla yetinmiyecekleri çok bellidir.

Türk düşüncesini millî uyanışımızı tehdit eden bu tehlikeye karşı halkımızı, seyircimizi, bütün «haysiyetli» sinemacılarımızı ve aydınlarımızı uyarıyoruz.»

ERCÜMEND BEHZAD LAV, «May Vong - Vietnam Destanı» adlı son şiir kitabını yakında yayınlayacak. Ünlü şairin uzun zamandanberi üzerinde çalıştığı bu destandan bazı parçaları okurlarımıza sunuyoruz.

MAY VONG

(Kayıklı yosmalar karşıkoma hareketi başlayınca, sandallarını yakıp, sarp ormana girerler)

Fora bir şafak yelken ırmak ağzına üç yüz kayık
Yaktık kayıklarımızı gaz dökerek günahlarımızı yıkadık
Vurduk kıyılara yürür karada balıklardık üç yüz günah kızı
Ten kirimzden arındık da silkeledik ıslak saçlarımızı
Aştı binleri üçyüzlerimiz cengeller kuytusunda
Kuşandık açlığı tok göz sarınıp çıplaklığımıza

Kaçabildikçe jilet bombalarından
— Çelik mızrakçıları pervaneli keskin
Çarkına düşeni biçer durmaz
Üç yüz elli metrede bir yere saplanmadıkça
Ve asit niteli yakan napalm gibi fosforlusu
Değince eritir sarar da ak bulutlusundan
Ve kavuranından canlı cansızı napalım
O alev - pelte benzinden ateş top -

Geçtik tarlalarını kasabaların zehir gaz bulanık
Uçurulmuş kafaları boğazına dek toprağa gömüldükten sonra
Deşik karınlarımızla gebe kadınlardık
Ve baraj göllerini arsenikten silme ağu
Bırakıp lav sıvısı cesedleri köz köz arkamızda
Ulaştı dal tabanlarımız diken yarık
O yaman halk kızı Nguyen Thi Hang'a

Dağ doruklarından elfenerlerinin kırpıştığı saatlerdir
İyi bellemişlerdir orman çocukları kesik çakımlı fenerlerin
Gece devriye uçuşlarına çıkan nalçalı örümcekleri yanıltanını
Ona göre bağlantı kurarlar sazlıklardaki çetelerle çil yavrusu dağılıp

★

Vietkong susuyordu
Kızları göründüler kayıklarını batırmışlardı
Başları yüzüyordu sazlıklar kesiyordu başlarını
Suskundu gün başlamış olmalıydı sürek avı

— Ve şaşmadan gürledikleri saatlerdir
Kobaltlerin alev kusaraktan
Nasıl da kucaklar yangın dalgası
Vâdiyi kudurgan
Tavşanlar top toptur
Savrulur pamuk duman
Gökçül yeşili kömürden kömür
Erden ormanların kordan
Kapanır ölüm tuzağı unuturlar sayılarını ölüler
Sayacak vakitleri yok ateş mengenede kendilerini -

Can silüeti midir sis büründüsündeki
Bir kadın mı ışır Madonna mıdır bu
İsa evinin duvarları ışındandı ışından
Zorlansa kırılmaz ışın duvarları ışın kapıları
Kaçmış ta sığınmış Ruhulkudüse İsrail kızı Gamalı haçtan

Tanrı göremiyordu Yuvannayı miyoptu
Bir kanlı orjide unutmuştu gözlüğünü
Unutmasaydı ne olurdu
Soyardı da soyardı gözleriyle tanrı
Yuvanna'yı

Kaç birinci zonklamasaydı akorların
Kaç bininci yankı bu
Mozayik - azizler burgacında
Kubbe oyuklarındaki

Nasıl mumlaşıyordular ter ter
Katedral kolonları
Çelik uğultusunda orgun Titan
Baba oğul tanrı

Kaç bininci kırılıştı akorlarda
Kaç bininci yankılanma bu

Çakıyordu kuytulardan İkon
Kuytudan kuytu
Gözleri buruktu İkonun
Şarap tortusu

Nasıl mumlaşıyordular nasıl
Katedral kolonları
Buda'yı doğruyordu Kipostaz
Baba oğul tanrı

Bir Requiem ki sağınç dolu
Ağıyordu çin seherde gömgök
Yolu doğru varanı yürek
Yarlıgıyordu.

★

Kudurduğu yerdeydi aklın güdük barış
Göze gözdü dişe diş

Kanlıyı kandan arıt
Mı diyordu

Tamusal uykusundan uyanmalıydı hınç
Sıyrılmalıydı özveriden seviden Buda

Ol dumandan çekirgeler çıkıp toprağa
Yerin akreplerinde olan erk gibi
Erk verildi anlara

Canavardı çobanın kuzuları şimdi
Umman ve anda olan nenlerin Kamusu
Kara kehribar gözlü İnkalar'ın bakır tenli
Ateş ve kükürtle azab olundu.

Diz çökmüştü serüvenine
«Massa» dağında zenci
İbiş havalandı Menfis'ten
Siyah bekâreti uçurdu.

Sayfalarını öyle çıplak ki
Dansing neonları
Köşe başı klâksonlarından aksırıklı
Üşütüyor beyazlarını.

Hangi ay ağılındaydı
Görüntümün paftası
Bir dalaylama vardı Tibet'te
Tanrı fahişeleri tüten buhurdanı

★

(Bir gerillacının May Vong'a mektubu)

Vietkong

Yayla kişniyordu Vong
Göverdi barış kuraklığımız
Tank paletlerinden soluk soluğa

Abanmışlardı
Kan-gövde amansız
Helikopter karınları yabanlığımıza
Delemiyordu gün
Bitki ağlarını ağudan
Ürküyü *tırnaklıyorduk*
Ten-pusumuza yumanmış da

Yalazdı gerilla okları
Mantar sürüleriydi
Adamcıklarımız safransı
İn-kuytulukta

Vardı boyunları
Sap sap
Sürüngendiler sapların
Başları yok

Cana değerdi göğe ağmazdı
Toprağa değmezdi acı
Kurşun ağlıyordu

Vietkong

Sıngındık hayvandık suskunduk
Zaman duraksıyordu
İsrafil boyu

Mantar mıydı
Sürüler o
Bizleri haykıran

Bahar tüyleri miydi
Özlemi dirim
Ölümü bal yüklü
Yoğundu yoğun
İşkencedeki direnç
Ve gücü
O yaralı sevişme
Kösnülce
Mahmurluk

Sürüler çoğalıyordu
Sarı düşümüzde
Bir sanrıydı bengisu
Çoğalıyorduk
Jet çakallarını yutuyordular
O boyunlar
Dı başları yok
Kurşun ağlamıyor
Da artık
Mekong deltasında
Vietkong

Başsızdı kurşunlar oysa
Ova da başsızdı ağlamaksızdı
Doğaydı kaynayan kudurganca
Onda doğmuş da ölen
Tüm yaratıkları acılı
Otdu yılandı karınca

Ercümend Behzad Lav

KORE MUCİZESİ

Joan ROBİNSON

Güney Koredeki birliğimizin geri çekileceği açıklandı. AP ajansının Seoul'den bildirdiğine göre, Kore'deki Amerikan generali Dwight E. Beach, ABD diplomatik kanalları yoluyla, Türkiyeyi bu kararından vazgeçirmeye çalışacakmış!

Cambridge Üniversitesinin ünlü iktisat profesörlerinden Bayan Joan Robinson'un kaleme aldığı aşağıdaki yazı, Birleşmiş Milletler etiketi altında, Kore'de neye karşı neyin savunulduğunu açıklamaktadır.

YÖN

KÖYLER ELEKTRİĞE KAVUŞTU!...

Onbir yıl önce Pyongyomg'da taş üstünde taş bırakılmamıştı. (Nüfusun her bireyi başına, bir ton, ya da daha fazla, bomba atıldığı hesaplanmaktadır.) Bugün geniş bir nehrin iki yakasında yerleşmiş, iki yanında beş katlı blok binalar sıralanan ağaçlandırılmış caddeleri, kamu binaları, bir stadyumu, tiyatroları(savaşın yıkımından kurtulabilmiş bir yer - altı tiyatrosu), ve süper - lüks bir oteli ile, bir milyon nüfuslu modern bir şehir görüyorsunuz karşınızda. Endüstri kesimi bugünün teknik düzeynide bir seri tekstil fabrikaları ile bir tekstil makineleri fabrikasından meydana gelmektedir. Dümdüz uzanan geniş nehir boyu ve ağaçlıklı küçük tepelere el sürülmemiş, bunlardan tatlı görünüşlü parklar meydana getirilmiş. Yıkıntı artıklarından acele ile yapılmış, beyazlı grili küçük evlerin bulunduğu adacık halindeki kesimler yok değil; fakat buralarda bile sokaklar temiz, aydınlatılmış ve her yer suya kavuşturulmuş. Sefalet bölgeleri olmayan bir şehir Pyongyomg.

Trafik troleybüsler, kamyonlar, ve daha az sık görünen resmî motorlü taşıtlardan meydana geliyor; diğer hiç bir düz araba ve bu arada çocuk arabası görmüyorsunuz; bisikletler de pek az. Biricik Asya görüntüsü, çok kez sırtına bağlanmış yavrusu ile, geleneksel giysisine bürünmüş Kore kadınıdır. Şurası eklenmelidir ki, geleneksel giysi bile çokluk sun'i malzemeden yapılmaktadır.

Kısa gezim süresince görebildiğim diğer tek kasaba, doğu kıyısındaki, deniz topçusu tarafından *yerle bir edilmiş* olan, Hamheung oldu. Şehir bugün, işçi aileleri için yapılmış uygun büyüklükte ve Pyongyomg'takilerden daha çeşitli ve daha iyi biçim verilmiş (Hamheung Pyongyomg'dan sonra kuruldu) bir seri blok apartmanlar ile, güzel yeni bir köprü ve bir çok parklardan meydana gelmektedir. Burası kimya endüstrisi merkezi olduğundan, iş ve dumandan zarar görülmemesi için, fabrika bölgesi şehrin bir miktar dışında bırakılmıştır. Şehirle iş - yeri arasında dar - raylı bir tren çalışmakta, işçileri getirip götürmektedir. Diğer şehir ve kasabaların yeniden - kuruluşları da burada görülen hızla olmuştur.

Ülkenin şehir ve kasabalar dışındaki kısımlarında yayılmış bulunan, beyaz - badanalı duvarları ve gri - kremitlerle örtülü damları olan, geleneksel stilde yapılmış yeni köy - evlerinden meydana gelen temiz ve zarif köyler daha da göz - alıcı ve dikkat çekicidr. (Köylüler için blok apartmanlar kurmakla işe başlanmış, fakat, çok geçmeden bunun pratik olmadığı görülerek, bırakılmıştır.) Her köyün kendi okulu, çocuk yuvası ve ofis binaları vardır. Samanlı harçla yapılmış eski kerpiç kulübelerden çok az kalmıştır - bâzıları inşaat iş - grupları için geçici iş ve malzeme yeri olarak kullanılmaktadır. Yedi Yıllık Plânın sonunda değin bunlardan, dağlık bölgelerde bile, bir iz kalmıyacaktır. Şu anda köylerin yüzde 70 inde her ev elektrikle aydınlanmaktadır.

TAM BİR SOSYAL GÜVENLİK!...

Güney'in pirinç ambarı ile ilişkisinin kesilmiş olması yüzünden, Kuzey, sulama ve geliştirilmiş tarım yöntemlerine yönelerek, kendi tarımını yaratmıştır. Kuzey Kore bugün 5 milyon ton tahıl (yüzde 58'i pirinç) elde etmekte, bununla 12 milyonluk nüfusunu rahat rahat besledikten sonra, küçük de bir fazlayı ihraç edebilmektedir. Yıllık kumaş üretimi - kadın, erkek ve çocuk - adam başına 20 metre kumaş kullanılabilmesini olanaklı kılmaktadır; çok geçmeden bu miktar yalnız başına, Kore'nin kendi sun'i kumaş malzemesi olan, vinylondan elde edilecektir. Her türden tüketim malları yerli üründür - miktar yeterlidir, fakat niteliğin yükseltilmesi gerekir. Tarım eskiden toplam iş - gücünün yüzde 80 ini yutarken, şimdi yarısından azını kullanmaktadır. Şehirlerde olsun tarım bölgelerinde olsun, 7 ile 14 yaşları arasında eğitim ve öğretim genel, mecburî ve parasızdır; üst sınır çok geçmeden 16 yaşa çıkarılacaktır. İlkokul öncesi sayısız yuva ve kreşler vardır, ve hepsi de parasızdır. İşçiler ve müstahdemler için noksansız bir toplumsal güvenlik sistemi kurulmuştur. Emekli ödenekleri, emekli olan kişi gelir kazanmaya devam etsin veya etmesin, ücretlerin yüzde 50 si düzeyindedir. Güçlük içinde kalan köylü ailelerinin yardımına üyesi bulundukları kooperatif çiftlikler yetişmektedir. Sağlık hizmetleri parasızdır.

Bütün bunlar, yıllık 12 milyon kws lik elektrik gücü, bir milyon tondan fazla çelik, 14 milyon ton kömür, 2,5 milyon ton çimento üretimi ile, endüstriyel üretim kapasitesini yılık endüstriyel üretim miktarında yıllık yüzde 18 lik bir artışı olanaklı bulacak yönde geliştiren, taşıt ve ulaştırma araçları ile modern tarımın gerektirdiği makineleri de sağlayan, bir makine endüstrisi tarafından yaratılmaktadır.

MİLLİ BİR PLÂNLAMA!...

Savaş sonrası dünyasında görülen bütün ekonomik mucizeler bu başarılarla gölgelenmekte, arka plâna itilmektedir. Bu nasıl olabilmiştir?

Kuzey Kore'nin salt olarak sıfırdan başlamadığı doğrudur. Japonlar madenleri işletmeye açmışlar, demiş, kâğıt hamuru ve gübre üretiminde bulunmuşlardı. Ağır endüstri ve teknik öğretim 1945 ten sonra gelişmeye başladı ve bir derecede savaş sırasında yeraltı sığınaklarında devam etti. Sosyalist ülkelerden gelen 550 milyon dolarlık yardım yeniden kuruluşa bir ilk hız, bir başlangıç, kazandırdı. Fakat bunların hiçbiri yetmezdi. Büyük şeref payı, mükemmel plânlanmış ekonomik strateji ile çetin ve güçlü çalışma çoşkunluğunda ifadesini bulan vatanseverlik ve kendini adama duygularına ait olmak gerekir.

Savaş (Kore Savaşı) sonrasının ilk üç yılı, tüm yeniden - kuruluşa harcandı. 1957 - 61 yılalrını kapsıyan ilk Beş Yıllık Plân'da başlıca ağırlık Sovyet örneğince, ağır endüstri ve eletriklendirmeye verilmişti; fakat ayni zamanda, yaşam - düzeyinde görünür bir yükselme sağlamak ereğiyle, mesken yapımı, tarımsal gelişme, yersel teşebbüslerin küçük - çaplı üretimlerine dayanan hafif endüstrinin kuvvetlendirilmesi de gözden uzak tutulmadı. Arkadan gelen Yedi Yılık Plân'da Sovyet örneğinden ayrılındı. İlk üç yıl (şu günlerde sona ermekte) başlıca önem tarım ve hafif endüstriye verilmişti (bu süre içinde ağır endüstrideki büyüme daha yavaş devam etti.) Şimdi, herkesin yeterli ve uygun bir beslenme, giyinme ve barınma sağladığını, sağlık hizmeti ve öğrenim fırsatı elde ettiğini görmekten gelen bir güven ve başarı duygusu ile yetkililer bütün güçlerini yeniden temel endüstrilerin geliştirilmesine verecekler. Bu stratejiyi Koreliler kendileri bulmuşlardır. Çin'de politikadaki dönüş, bir yıl sonra, ve Korelilerin kendilerini koruyabildikleri bir kötü ürünle yüz yüze kalma sonucu, zorla olmuştur.

Plânı denetleme yöntemi Çinlilerinkine benzer. Ana - çizgileri de belirlenmiş plân bir teşebbüse verildiğinde, teşebbüs malı kendisinden alacak ve kendisine gerekli şeyleri sağlıyacak olanlarla - dokumacılık teşebbüsü kendisine iplik sağlıyacak ve kumaşı kendisinden alacak teşebbüslerle - her türlü ayrıntıları ve teslim tarihlerini saptayan, gerekli müeyyidelere dayalı, sözleşmeler yapar. Bu yoldan, Sovyet endüstrisinin büyük derdi olmuş olan, karmaşık - ürünle ilişkili sonu gelmez dertlerden ve plânın son dakikada tamamlanması sırasında çekilen azaptan kurtulunmuştur.

Eğitim yatırımı olmadan demir ve çeliğe yapılan yatırım yararsızdır. Okul sistemi hızla kuruldu. 96 yüksek öğrenim kurumu meydana getirildi; daha evvel bunların hiçbiri yoktu. Şu anda, söylenildiğine göre, toplam nüfusun dörtte biri bu ya da diğer türden tam - zamanlı eğitim görmektedir. (eğitim görenler toplamının yüzde 2'si üniversitelerde ve yüksek teknik eğitim kurumlarındadır) ve, endüstri bölgelerinde teşebbüslere bağlı, tarım bölgelerinde kasaba merkezlerinde bulunan, okul ve kollejlerde, herkes için, ilkokuldan üniversite girişine değin, her düzeyde parçalı - zamanlı eğitim - öğrenim olanakları sağlanmıştır. Hemen hemen sıfırdan 200.000 den fazla bir teknisyenler ve uzmanlar ordusu yaratılmıştır; bir kaç yıl içinde bu rakam iki katına çıkarılacaktır. Bu hızda bir gelişmede «standart »sorusu akla gelebilir. Pastanın tadı yemekle belli olur: Kamyonlar koşuyor, tarlalar elektrikli pompalarla sulanıyor, makine - âlet ihracına geçilmiş, spor, müzik ve her türlü güzel sanatlar gelişip çiçekleniyor, her şey bir ereğe uyruk olmuş.

Plânın çerçevesi belli olduğu zaman *yönetim işçilere danışıyor ve onları* çalışma yöntemleri üzerinde düşüncelerini söylemeye teşvik ediyor. Bu yoldan verimlilikte göz - alıcı yükselişler sağlanmıştır. 60 bin ton normal kapasiteli fırını olan bir çelik yapım - yeri fiilen 40 ton üretiyordu. «İş yerinde - öncülük» amacı ile Başbakan geldi ve işçilere ulusun kendilerinden 90 bin ton beklediğini söyledi. İşçiler ve teknisyenler bunun olanaklı olduğu kararına vardılar, ve verilen görevi başaracaklarına ulus önünde söz verdiler. Gerçekten o yıl 120 bin ton çelik ürettiler. Bu sonuç, her biri kendi başına küçük bir şey olan, bir seri teknik düzeltmelerin bir arada uygulanması ile elde edildi - fırınlar yeni baştan daha iyi ve bundan ötürü daha ince, dayanıklı tuğlalarla kaplandı, eritme daha fazla oksijen kullanmak suretiyle hızlandırıldı, vs...

Hamheung'taki kimyasal gübre fabrikası olağan - dışı şiddetli bir bombalamaya hedef olmuştu (gerçek anlamı ile askerî bir hedef miydi burası?). Savaştan dönen işçiler şaşırıp kalmışlar, nereden başlayacaklarını bilememenin şaşkınlığı içindeydiler. İş yerine gelip, işe sarılıp devam etmelerini teşvik eden, bir kez daha Başbakan oldu... Yaşlı ehil işçiler, savaş yıllarında eğitim için dışarıya gönderilmiş olan öğrenciler, yaşlı profesörler - kimya endüstrisi ve mühendisliği üzerinde, miktarı ve derecesi ne olursa olsun, bilgisi olan kim varsa - bir araya gelmeye dâvet edildiler ve yeniden - kuruluşu plânlıyabilmek için bir inceleme grubu kuruldu. İki yıl geçmeden bir miktar üretim başarıldı. Şimdi üretim, modern otomatik bir fabrikada, yılda 700.000 tonu bulmuştur; 1967 yılı için plânlanan miktar 1.000.000 tondur. Antrafidip gaza çevrilmesine dayanan yeni bir süreç geliştirilmekte bulunuyor.

Yakında vinylon fabrikası vardır - Kore endüstrisinin övünç kaynağı ve timsalidir bu. Japonya'da bir Koreli tarafından kömüre dayanan bir lif yapma süreeci bulunmuştu. Pasifik Savaşı oradaki gelişmeyi geciktirmişti. Sürecin bulucusu bunu Güney Kore'ye vermek istemiş fakat kimseden ilgi görmemişti. Bâzı gelişmelerden sonra buluşunu Kuzey'e götürdü. Kuzey'de kömür vardı, fakat zenginliği sınırlı idi, oysa kireç - taşıma sınır olduğu sanılmıyor. Bulucu sürecini temel olarak kireç - taşı kullanacak biçimde gözden geçirip, düzeltti. Hiçbir yabancı yardıma ya da yabancı malzemesine el sürülmeden, bir yıldan az bir zamanda fabrika kuruldu ve üretime başlandı. Şimdi yıllık iplik üretimi 20.000 tondur, ve 30.000 tona çıkarılacaktır.

Bütün teşebbüslerde, öğleyin bir saatlik aralı, 8 saatlik iş - günü uygulanır; ağır ve sağlık için tehlikeli işlerde uygulanan iş - günü 6 saattir. İşçiler yılda 15 gün ücretle tatil yapan (ağır ve tehlikeli işlerde çalışanlar bir ay) ve hastalık ve bozuk sağlık durumlarında kalınan dinlenme - evleri vardır. Bir teşebbüsün genel yöneticisi işçilerin oturdukları meskenlerden, yuva ve kreşlerden, dükkânlarda satılacak eşyanın sağlanmasından sorumludur; böylece, kimse yaşamının bu türlü şeylerle ilgili tarafı ile ilgilenip başını ağrıtmaz, ve bütün gücünü ve zamanını çalışmasına ve araştırmasına verebilir. Bütün bu pederşahilik, ereği daha ustalıklı ve zekice bir sömürme olduğu zaman, tiksinti verici bir şey olur. Ortak - duyulan bir vatanseverlikten doğduğu zaman ise bambaşka bir aydınlık içinde görünüyor.

Öyle görünüyor ki, yüksek verimlilik aşırı terlemeden değil fakat yaratma ve üretme çoşkunluğundan doğuyor. Evli kadının yükü ağır. Kadınlar toplam nüfusun yüzde 51 ini, toplam iş - gücünün yüzde 49 unu meydana getiriyor; bu demektir ki, az sayıda yaşlılar dışında her kadın çalışmaktadır; evlerde kalanlarına bile, örgütlenmiş kooperatifler tarafından, evde yapılmak üzere iş veriliyor. Aile plânlaması teşvik edilmiyor, ve çocuk aldırma yasaktır. Tam ücretli doğum izni, kreşler, ana okulları, hazır mamalar kadını çalışmak için özgür kılıyor; çamaşır makineleri görünmeye başlamıştır; fakat henüz çocuk arabası yok. Şüphesiz, kızlar eski - düzen doğulu aile kıskancından kurtuldukları, eğitim - öğrenim gördükleri, iş yerlerinde dev gibi vinçleri işlettikleri, Kore'ye özge bir şey olan, vatanseverlik duygularına dayanan, kitle oyunlarında jimnastik gösterilerine katıldıkları için mutludurlar.

TARIMDA YENİ DÜZEN!...

1945 yılında, Japonlardan kurtuluşla birlikte, hemen noksansız bir toprak reformuna girişildi. 1950 - 1953 savaş yılları süresince tarlalarda kalan kadın ve yaşlı erkekler karşılıklı - yardım grupları kurdular. Ateş kesilmesinden sonra, orada burada kooperatifler kuruldu; bunlar arasında hem «aşağı biçim» de (burada kooperatife katılan toprak toplam üründen pay alır) hem de «yukarı biçim» de (burada ise yalnız emek pay alır) alanları vardı. 1958 yılına değin bütün köylüler yüksek - biçimdeki kooperatif çiftliklere katıldılar. Katılma, ilke olarak, istekle oluyordu. Bâzı durumları iyi köylüler katıldılar, ayrıldılar, tekrar katıldılar, iyice kararlarını durdu. Fakat hareket, sulama, traktörle sürme, mesken yapımı, teknik bilgi verme gibi, kooperatif üyesi olanlara verinceye dek bu böylece tekrarlandı sağlanan, ve fakat kooperatif dışında kalanların yararlanamadığı, yardımlarla desteklendi. Elde edilen ürün miktarlarında daha baştan itibaren görülen büyük artış, hiç şüphesiz, hareketin arkasında kuvvetli bir itici güç oldu.

Birkaç yüz ailelik kooperatif tarım bölgesinde en alçak yönetim birimi olan Ri'yi meydana getirir. Bir düzüne ya da o civarda RI bir Kaza Tarım Komitesinin uğraşı alanı olur. Bu komite her kooperatife kendi yıllık plânını verir; plânın gerçekleştirilmesi sırasında denetim ve gözcülük görevi vardır; teknik bilgi sağlar ve gübre v.s. nin zamanında sağlanmasından sorumludur. Her kazanın bir traktör İstasyonu vardır, fakat her kooperatife özel bir grup traktör ayrılır. Başlangıçta, köylerin yeniden kuruluşu zaman zaman kooperatiflerce yürütülmüş ise de, şimdi bu iş tam hükûmet tarafından yapılmakta ve kooperatife yapılan evler bedava olarak verilmektedir.

Elde edilen toplam net tahıl çalışılan iş - zamanına göre üyeler arasında dağı-

(Devamı 13. sayfada)